

Ú v o d o m

*Motto: „Veci a činy, ak nie sú napísané
zahalí tma a padnú do zabudnutia,
avšak napísané akoby znovu oživilí“*

Vážení čitatelia,

otvárate publikáciu, ktorá Vás zoznámí s prírodou, históriou a kultúrou Brezničky a okolia. Stručnú monografiu spracoval Dr. Jozef Drenko, vlastivedný pracovník z Lučenca za pomoci občanov Brezničky.

Na tomto geograficky malom území Novohradu nazhromaždila príroda, história a kultúra veľa krásy a bohatstiev. Na území Brezničky stáročia pracovali, zveľaďovali ho a chránili generácie našich predchodcov, hlboko doň zapustili korene. Tragédie minulosti však ľud tejto krajiny nezlomili. Malý národ prežil drsnotu dejín, pretrval búrlivosť vekov, v neprajnosti stáročí si uchoval život, svojráz, kultúru a materinskú reč. Tu je náš domov.

Farská kronika Brezničky vedená od r. 1781 bola zničená v r. 1945. Základnými prameňmi sú : Pamätná kniha obce Breznička, vedená od r. 1933, Školská kronika vedená od r. 1929, Pamätná kniha Železničnej stanice Breznička vedená od roku 1925. Vcelku dobre sú spracované cirkevné dejiny. Rímskokatolícku spracoval J. Belčány (1958) ostala však v rukopise. Evanjelickú cirkev Kalinovsko- hrabovskú spracoval P. Jánoš (1992).

Breznička nebola sídlom notárstva, preto archívne dokumenty sú vo fondoch Poltára, Ozdína a Kalinova. Staršie údaje boli získané zo Župného archívu Novohradu v Šalgótarjáne. Mladšie zo Štátneho archívu Banská Bystrica, pobočka Lučenec. Breznička patrila do rôznych okresov ako Fiľakovo, Lučenec, Lovinobaňa , Poltár, preto aj archívne dokumenty sú značne rozptýlené. Vzácné sú spomienky a informácie od rodákov a obyvateľov Brezničky.

Treba poznať minulosť, pravdivo žiť prítomnosť a budúcnosť obohatiť novou náplňou a kvalitou.

Pozývame Vás priatelia na prechádzku do Brezničky a okolia. cez hory a doliny, cez históriu, kultúru a prítomnosť. Aby sme našu domovinu lepšie poznali.

I. kapitola PRÍRODNÉ POMERY

Polohopis: Breznička, historický región Novohrad, okres Poltár, VÚC Banská Bystrica, štát Slovenská republika. Nadmorská výška 215 m stred obce, 210 – 350 v chotári. Miestne časti Breznička, Červeň, Močiar. Rozloha 1 496 ha. Zemepisné súradnice: ZŠ 48°26', ZD 19° 45'. Obec leží 10 km SSV od Lučenca.

Breznička leží v severnej časti Slovenského Rudohoria. Pahorkatinný chotár tvoria štrky poltárskej formácie, kremence a kryštálické bridlice, pieskovce a riečne uloženiny.

Historické názvy honov: Kopaniská, Prostredný hrbok, Pod močiar, Vinný hrb, Podbreziny, Teľak, Maďaráš, Kopan, Zahlbokým, Kapustnice, Lazy, Španica? „Kompressorat“: Haškovka, Cicvar, Tóviky, Lišť'a diera, Turková dolinka, Strmý briežok. (Obecná kronika I. Breznička)

Geografické názvy: Breznička, Červeň, Banský potok- vodný tok, Bôriček (Borček, Bôrček)- vrch, Budáčovci- samota, Červeň- samota, Dolná hora – les, Dubník- les, Háj- les, vrch, Haškovka- vrch, Hlboké – pole, Hliny- les aj pole, Hrádok – les, Ipeľ – vodný tok, Kozí chrbát – pole, Krížovská pustatina- samota, Kúpeľ- les, Lazy- lúka, Močiar- samota, Močiar- pole, Pod cestou – pole, Vinný hrb- pole.(Geografické názvy 1992)

Geomorfologické začlenenie: Sústava Alpsko- himalájska, podsústava: Karpaty, provincia. Západné Karpaty, subprovincia. Vnútorne Západné Karpaty, oblasť Slovenské Rudohorie, celok: Revúcka vrchovina, podcelky: Cinobanské predhorie a Lučenská Kotlina (MICHAL, P. 1985)

Z kopcov chotára spomenieme Skalica (352 m), Rovňanský vrch (318), Cicvár (314), Borčok (Stráža 308), Tóvik (273 m. n. m.). Geomorfologickou zvlášnosťou okolia Brezničky je zaujímavý ohyb koryta Ipeľa. Niva Ipeľa sa tu náhle zúži na šírku 500 m a vytvára akúsi sigmoidu. Dôvodom tohto javu je zrejme tektonické porušenie hornín okolia Brezničky. Po zlome smerom SZ- na JV (Rovňany- Zelené), cez Brezničku sa napája na ďalší zlom paralelne v smeru línie Kalinovo – Pinciná.

Geologické a mineralogické pomery:

Chotár obce leží v severnej časti Lučeneckej kotliny a na juhovýchodných svahoch Slovenského Rudohoria. Jeho územie je geologicky budované horninami karbónu gemerikum (bridlice s polohou pieskovcov, karbonátov a bázických intruzív) a pliocennými sedimentmi.

Minerály serpentinitov vystupujú na ľavom brehu Ipeľa medzi obcami Breznička a Kalinovo, a to na JJV od Brezničky, v oblasti vrchu Bôrček, Stráža a severne a severovýchodne od neho pri osade Červeň. Rozloha telesa je cca

1500 x 100- 400 m, mocnosť 50 – 250 m. Serpentinít je jemnozrnný až celistvý, tmavozelený. Jeho podložie tvoria bridlice až fylity a metakvarcity.

Aktinolit- v serpentinite. Antigorit (pikrolit) - jemnolistkovitý, šupinkovitý. Azbest amfibolový- niekoľko cm na vrchu Bôrčok. Feromagnezit (breunnerit), spolu s mastencom. Goethit- vzácny. Grafit- zastúpený v okrajovej časti serpentinitu. Hematit a Chalkopyrit- vzácny, Chlority časti serpentinitu spolu s rutilom a grafitom. Chryzotilazbest- pozdĺžne vláknitý, ohybný, svetlosivej farby max. zistená dĺžka vlákien až 170 mm. Ložisko so zásobami 10 mil. ton. Ilmenit- hojný. Karbonáty, Kobaltín- sporadicky. Limonit vystupuje najmä na S od osady Červeň. Magnetit- drobné zrnká. Magnezit- „amorfný“ vzniká spolu s mastencom rozkladom serpentinitu. Mastenec- zhluky, šošovky, žily. pri osade Červeň postupne prechádza do mastencových bridlíc. Millerit a Pentlandit- vzácny, Pyrit- sporadický, Pyrotín- vzácny, Rutil- zriedkavý. Titanit odroda leukoxén- zriedkavý. Minerály chloritických bridlíc. Magnetit- oktaedrické XX až 6 mm, veľké. Žiaruvzdorné íly. Asi 2 km od obce v depresii paleozoického reliéfu Ipeľskej kotliny sa nachádza prakticky ťažné ložisko žiaruvzdorných, kameninových ílov. Tvorí ho 3 až 4 m mocná poloha ílov, sivých až tmavosivých, svetlosivých, bielych alebo piesčitých, vhodných na výrobu šamotu. Ložisko je viazané na tzv. poltársku formáciu, Ďalšie výskyty žiaruvzdorných ílov sú na lokalite Červeň- 1,5 km na J od obce. Na zložení ílov sa zúčastňujú kaolinit, illit a halloyzit. Ďalej sa zistil gibbsit, diaspor a montmorillonit. Kaolinit- je zastúpený s veľkosťou častíc od 0,3 do 0,8 mikróv. (KODEŘA, M. a kol. I. 1986)

Klimatické pomery. Priemerná ročná teplota je 9,1 °C, júlová 20,1 °C, januárová -3,2°C. Priemerný ročný úhrn zrážok je 619 mm. Údaje sú z meteorologickej a zrážkomernej stanice Poltár, Kalinovo.

V tabuľkách uvádzame hodnoty zo stanice Boľkovce.

Hydrologické pomery.

Riečnou osou územia je Ipeľ (1135 Ipeľ, 1246 Ipeľ. Pramenný v Z časti Slovenského Rudohoria. Etymologický výklad názvu je buď predslovanský, alebo slovansko - slovenský v pôvodnom význame „ rieka“, „potok“. Ipeľ pramení v Z časti Slov. Rudohoria vo výške 1 050 m. Tečie j.v. až južným smerom. 232,5 km dlhý ľavostranný prítok Dunaja.

Breznica- dnešný Cinobanský (Banský) potok sa v stredoveku, ba až do 19. storočia nazýval Breznica. V r. 1279 pod názvom aqua Berzence. Slovanský názov Breznica sa v maďarčine vyvíjal takto: sloven. Breznica- maď. Breznice- Brezenice - Berzence. Banský potok 19,8 km pramení v Z časti Slovenského Rudohoria vo výške 890 m, ústi pri obci Breznička vo výške 220 m

Brezovsko-pramenný aj ústi v katastri obce Breznička. (MAJTÁN, M.- ŽIGO, P. 1999).

Pôdy. Breznička má hnedé, lesné, illimerizované a nivné pôdy. Najrozšírenejším pôdnym typom je hnedá pôda (kambizem), menšie plochy pokrýva lesná a illimerizovaná pôda (luzizem) a nivné pôdy (fluvizem).

Flóra (Rastlinstvo)

O bohatstve flóry svedčia aj miestne a chotárne názvy: Breznička, Brezovo, Hrabovo, Hájičky, Maky, Zelené, Dolný les, Podbreziny, Vinný hrb a i.

Breznička a okolie patrí do teplomilnej panónskej flóry a to do podoblasti matranskej a severné územie do oblasti predkarpatskej flóry. Hranice medzi jednotlivými fyto geografickými jednotkami nie sú ostré, mnohé druhy prenikli z jednej oblasti do druhej.

Listnaté lesné plochy sú prevažne vo východnej časti. Z bežných druhov spomenieme dreviny: dub sivozelený, dub žltkastý, dub cerový, hrab obyčajný, buk lesný, breza bradavičnatá. Menej často sa vyskytuje javor poľný, lipa malolistá a veľkolistá, čerešňa vtáčia, hruška divá, jablň planá. Častý je aj introdukovaný agát biely a topole.

Z krovín najčastejšia je trnka obyčajná, potom lieska obyčajná a vtáči zob. Z bylín sa tu vyskytujú vzácne rastliny ako Korunka strakatá, waldštajnska kuklíková, prilbica moldavská, zubačka žľaznatá, šafran Heuffelov, ostrica sedmohradská a i. V dubových lesoch medzi zeleným a Brezničkou je hojná ostrica zakrpatená. Z trávinných druhov (kostravy, lipnice a i.).

XXII. Tábor ochrancov prírody v Uhorskom (1986) zmapoval čiastočne aj flóru okolia Brezničky. (MAGIC, D. 1986, 1987, DRENKO, J. 2004).

Priamo v obci sú lipy, tuje a rôzne ihličnaté a ovocné stromy a kríky. Kultúrne rastliny pozri v časti poľnohospodárstvo.

Huby sú organizmy bez chlorofylu. Žijú vo vodách, pôde na stromoch i živočíchoch. Medzi jedlé huby patria hríb dubový, kozák hrabavý, plávky, rydzíky, kuriatka a i. Pozor na jedovaté muchotrávky a parazity na ovocných stromoch ako ohňovec a sírovec.

Súčasný vegetačný kryt tvoria pôvodné lesy na sklonitých svahoch. Lužné lesy boli takmer odstránené (zachovali sa len brehové porasty) a ich stanovišťa zaujali náhradné lúčne spoločenstvá, ktoré v posledných rokoch boli rozorané a premenené na polia. Časť dubovo-hrabových lesov bola človekom zmenená na polia alebo pastviny.

Breznička a okolie patrí do kotlinovej oráčinovej krajiny.

Fauna (Živočíšstvo)

Región patrí do palearktiskej zoogeografickej oblasti do podoblasti eurosibírskej a zóny listnatých lesov.

Z bezstavovcov je bohato zastúpený hmyz (rôzne chrobáky, motýle a i.). Doložený je výskyt modlivky zelenej, koníka stepného, pestroňa vlkovicovitého. Z chrobákov napr. bystrušky, roháč veľký a i. Rak riečny sa tu už nevyskytuje.

Zo stavovcov: sa tu vyskytujú ryby: mrena obyčajná, štika obyčajná, zriedka kolok menší, jalec hlavatý, kapor obyčajný, belička obyčajná.

Obojživelníky: ropucha zelená, skokan zelený, rosnička zelená, salamandra škvrnitá, mlok obyčajný, slepúch krehký a i.

Plazy: užovka obyčajná, užovka stromová, jašterica obyčajná, múrová, zelená, vzácne i vretenica! Vtáky- bohatá je vodná ornitofauna (blízkosť vodných nádrží a rybníkov v Petrovci), rieka Ipeľ a jeho prítoky. Napr. kačica divá, potáplica malá, chavkoš nočný, bučičik obyčajný, chochlačka sivá, kaňa močiarna a i.

Vyskytujú sa tu jarabica poľná, bažant obyčajný, bocian biely, vrana obyčajná, straka obyčajná, hrdličky poľná, lastovička obyčajná, drozd čierny, vrabec domový, sova obyčajná a i. V lesoch dravce : krahulec, myšiak, jastrab a i.

Cicavce: jež obyčajný, krt obyčajný, piskor, netopier, veverica a i.

Užitková srstnatá zver: srnčia, jelenia, danielia, muflonia, diviacia, zajace. Škodlivá srstnatá: líška, kuna, hranostaj, lasica, mačka divá, tchor obyčajný a i. Sporadicky sa tu objavil už aj medveď hnedý.(DRENKO,J. 2007)

Domáce zvieratá pozri v časti Poľnohospodárstvo.

Ochrana prírody, krajiny a životného prostredia.

Medzi motívy ochrany prírody patria hospodárske, vedecké, zdravotné, výchovné a kultúrne motívy. Chráni sa neživá i živá príroda, ovzdušie, vodstvo.

Mineralogická lokalita Breznička dáva možnosť náučno- výchovného využívania aj pre školskú mládež. Mineralogická pestrosť je daná vystupovaním ostrovu ultrabázických hornín typu serpentinitov, na ktoré sú viazané okrem iného výskyty chryzotil- azbestov. Výsledkom geologicko- prieskumných prác bolo vyrazenie banských diel (dnes už zavalených), na úpätí ktorých vznikli odvaly (haldy) vyťaženého materiálu. Dostupnosť lokality je z Brezničky cestou smerom na Červeň a potom lesným chodníčkom nad ľavým brehom rieky Ipeľ na západné úpätie kóty Borčok (300 m). Odvaly poskytujú pestrú horninovú a mineralogickú škálu tohto serpentinitového masívu. Medzi mineralogi-

cky najatraktívnejšie patria vláknité agregáty chryzolitú spolu s antigoritom a lizarditom. Návštevníkov upútajú, často veľké kusy radiálne lúčovitých svetlozelených kryštálov aktinolitu. Pre školské zbierky možno odobrať ukážky mastencov, v serpentinitoch možno nájsť menšie zrnká svetlozeleného olivínu. Nie sú vylúčené i ďalšie zaujímavé nálezy. (GALVÁNEK, J. 1987).

Z floristického a fyto geografického hľadiska si zasluhuje mimoriadnu pozornosť ochrana a výskyt korunky strakatej na vlhkých lúkach. Najväčšia časť krásnej lokality pri Brezničke a Zelenom bola zlikvidovaná premenou lúk na oráčiny. Ide teda len o zvyšky na severnom okraji rozšírenia. Miesta výskytu je treba evidovať a sledovať dynamiku populácie. K záchrane tohto nášho vzácneho a veľmi ohrozeného druhu by prispelo prispôsobenie termínu kosenia lúk, tak aby sa na pôdu mohlo vysiať prirodzene čo najviac semena korunky. Posledné zvyšky lokality treba chrániť pred poškodzovaním (trhaním kvetov). Mimoriadne treba chrániť bielokveté kvety. (MAGIC, D. 1987)

Alúvium rieky Ipeľ II, úsek Kalinovo- Breznička, Lučenská kotlina, katastrálne územie Kalinovo-, Breznička. Ide o pás aluviálnych lúk s meandrovitým tokom rieky Ipeľ. Brehy sú porastené staršími porastmi vrb a jelše lepkavej. Územie tvorí zachovalý prírodný celok dosiaľ nedotknutý urbanizáciou. Vyskytujú sa tu cenné biocenózy s charakteristickými a zriedkavými i chránenými druhmi rastlín a močiarneho vtáctva. Územie pôsobí zároveň ako esteticky mimoriadne cenný krajinný prvok. Treba ho vyhlásiť za chránené nálezisko, ktoré predstavuje pestrú mozaiku lesných i nelesných spoločenstiev s výskytom chránených rastlín i živočíchov. Lúka pod horou na východ od Brezničky v údolí Ipeľa s bohatým výskytom šafrána Heuffelovho ako najjužnejšia dosiaľ neevidovaná lokalita. (HALAJ, J. 1985)

Chránený strom Dub pri Brezničke. Dub letný (iné pramene uvádzajú sivozelený) osada Močiar,(parcela č. 576/23/. bol vyhlásený za chránený strom r. 1986 s výmerou ochranného pásu 0,032 ha (zakazuje sa opíľovanie vetiev, odieranie kôry, manipulácia s ohňom, chemickými prostriedkami, znečisťovanie). Strom je už napadnutý škodcom, uplatňuje sa v poľnohospodárskej krajine ako solitér s esteticko- krajinárskou hodnotou. Je 22 m vysoký , má súmernú guľovitú korunu, nasadenú vo výške 4 m, jej šírka je 20 m s obvodom kmeňa v poprsnej výške 330 cm., obvod koreňových nábehov 504 cm. Vek sa odhaduje na 320 rokov Viazu sa k nemu i historické udalosti z obdobia I. a II. svetovej vojny (orientačný bod pri presune vojsk a svedkov bojov odohrávajúcich sa v jeho okolí). Strom za chránený prírodný výtvar navrhla Božena Filová z Brezničky- Močiar. (BEŇOVÁ, E. 1987, GIERTLOVÁ, E. 1994).

Prírodná rezervácia Hrabovo, s výmerou 15,5271 ha v k. ú Kalinovo vyhlásené v roku 1998. Pri obecnom úrade v Brezničke sa nachádza informačná tabuľa cyklistického náučného chodníka, ktorého trasa vedie z Lučenca cez Brezničku do Málnca.

Máme krásnu a bohatú prírodu. Nechovajme sa k nej ako dobyvatelia, podmanitelia, ale ako rozumní a citliví hospodári. Len tak ju zachováme krásnu, zdravú a bohatú aj pre radosť budúcich pokolení.

Literatúra k I. kapitole: Prírodné pomery

- BEŇOVÁ, E. (1987): Evidencia vzácných a historicky významných stromov..
In. XXII. Tábor ochrancov prírody. Prehľad odborných výsledkov.
Bratislava- Lučenec: ONV OK Lc, SZOP a K ÚV Ba s.85-86.
- Bociany- Breznička. In. Novohradské noviny, Lučenec, 20.04.2009, s.3.
- CVACHOVÁ, A.-DAROLA, J.(1980): Ochrana rastlín a živočíchov. SKNV
Banská Bystrica.
- DRENKO, J.(2004): Flóra Lučenca. Lučenec: OÚ ŽP. 84 s.
- DRENKO, J.:(2007): Fauna Lučenca a okolia. Lučenec: OÚ ŽP, 76 s.
- DRENKO, J.:(2012): Prírodná topografia Lučenca. OÚ ŽP ,92 s.
- GALVÁNEK, J.(1987): Zhodnotenie vybratých geologických lokalít.
XXII. TOP-u z hľadiska ochrany. In. XXII. Tábor c.d. s.38-39.
- GIERTLOVÁ, E.(1994): Dub pri Brezničke. In. REKUS, roč.4,č.2, s.3. obr.
- HALAJ, J.(1985): Ochrana prírody v okresoch. In. Novohrad. Regionálna
vlastivedná monografia 1. Príroda. Osveta s.292.
- KODEŘA, M. a kol.(1986): Topografická mineralógia Slovenska. I.
Veda vyd. SAV ,Bratislava, s. 230- 232.
- Kol. aut. (1992): Geologické názvy okresu Lučenec. Bratislava: SÚG a K
v Geodetickom a kartografickom ústave, Bratislava, s.17.
- MAGIC, D.(1986): Rastlinstvo Horného Poiplia. In. XXII. Tábor ochrany
prírody. Exkurzný sprievodca. Lučenec ONV PK a
OV SZOP a K, s.28-31.
- MAGIC, D.(1987): Výsledky práce botanickej sekcie na XXII. TOP-e.
In. XXII. Tábor ochrancov prírody. Prehľad odb. výsledkov.
c. d. ,s. 59 -60.
- MAJTÁN, M.- ŽIGO, P.(1999): Hydronymia povodia Ipľa. FFUK a JÚ L.
Štúra, s.10, 14, 31-32.
- MICHAL, P. (1985): In. Sloboda, J.: Novohrad. Regionálna vlastivedná
monografia Novohrad 1. Príroda, c. d. s.20.
- OBEČNÁ KRONIKA I. Breznička, uložená na OÚ v Brezničke.

SALAJ, J. (1987): Ekologické rozšírenie vtákov Lučeneckej kotliny. Osveta
187 s.

VARSÍK, R.(1990): Slovanské (slovenské) názvy riek na Slovensku a ich
prevzatie Maďarmi v 10.-12.storočí. (Príspevok etno-
genéze Slovákov). Bratislava, SAV, s.66.

VASS, D.- ELEČKO, M. a kol.(1992, 2007): Geologická mapa Lučenskej
kotliny a Cerovej vrchoviny 1.50 000 s vysvetl.. GÚ DŠ Bratislava.
Geológia Lučenskej kotliny... GÚ DŠ, Bratislava, 284 s.

II. kapitola

Z DEJÍN BREZNIČKY

1.1. Najstaršie osídlenie

Stopy osídlenia na území dnešnej Brezničky a blízkeho okolia sú už
v prehistorických dobách. Dokazujú to archeologické nálezy z doby kamennej
(Kalinovo, Lučenec), bronzovej i železnej (Breznička- Hrádok, Borčok a i.).

Stručnou formou uvedieme lokality z Brezničky.

Hrádok- menšie hradisko. Lokalita leží asi 1,2 km J od obce Breznička, asi 0,5
km ZSZ od osady Červeň na západnom konci zalesneného chrbátu (dubový po-
rast), ktorý tu končí strmým bralom takmer kolmo spadajúcim k brehu Ipľa.
Kóta 255,3. Východná strana tejto polohy bola opevnená (nevýrazná fortifi-
kácia) dvomi priekopami medzi ktorými sa tiahne oblúkový val. Objavená tu
bola atypická praveká keramika kyjatickej kultúry z doby bronzovej
10.-8.storočie pred n. l. (Ing. I. Sivok 21.5.1967, pozri náčrt). (FURMÁNEK,
V. 1983)

Borčok (Stráža) - je vrch, kóta 299,7, ktorý leží na hranici obcí Breznička
(osada Červeň) a Kalinovo , osada 1,7 km SV od obce Kalinovo, 1,7 km JJZ od
obce Breznička, 1,1 km ZJZ od osady Červeň. Vrch sa vynára strmo priamo nad
údolím rieky Ipel', ktorá ho obteká oblúkom zo S i Z. Zistená tu bola praveká
keramika (2.9.1967)- s výzdobou plastické pásiky s jamkami) hatvanskej kultú-
ry. Predpokladané opevnenie je asi len terénnou anomáliou. (FURMÁNEK, V.
1983).

Z etník, ktoré sa v okolí Brezničky vystriedali, si zmienku zasluhujú Kelti
(prišli na prelome 4. a 3. storočia pred n. l., teda v ml. dobe železnej- halštatskej).
Udivili svojou vyspelejšou spoločenskou organizáciou, výrobnou techni-
kou a peňažnou výmenou tovarov. Sídliisko a pohrebisko v Cinobani -Strieborná,

Asi tri ďalšie storočia tu prebývali v regióne Kvádi. Poiplie predstavovalo
spojovací región medzi germánskymi kmeňmi sídliačimi nad Dunajom
a sarmatskými kmeňmi na Potisí. Germánske a rímske nálezy sú zo Zeleného-
lokalita Pivnica, ale aj od Brezničky a Kalinova.

V rámci obdobia sťahovania národov sa v 6.-7.stororčí objavujú aj Slovania. Včasnoslovanské nálezy keramika tzv. pražského typu, nálezy na lokalite Pivnica pri Zelenom.

Nížinné hradisko v **Brezničke** z (9).- 10. storočia u ktorého sa nevyklučuje, že vzniklo vo veľkomoravskom období. (OŽĎÁNI, O.- TOČÍK. A. 1989).

Chotár obce Breznička je trvale osídlený od 9. storočia so zvyškami hradieb z 12.-13.stororčia až do stredoveku (Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I. 1977). Svedčia o tom archeologické nálezy z týchto lokalít.

Červeň (Košariská), kóta 255,5 asi 1,5 km od obce Breznička, asi 0,3 km JZ od osady Červeň. Pri obhliadke 29.4.1967 tu Ing. P. Sivák) našiel úlomky hrubozrnnej keramiky vo väčšom množstve (pozri náčrt).

Teľak- terasa v ohybe Ipľa asi 1,2 km južne od obce Breznička. Sídliisko 12.-13. storočia nálezy črepov. Názov „ Teľak“ asi z maď. „telek“= pozemok, grunt.

Aj chotárny názov by svedčil o osídlení.

Cicvár- sa vypína priamo nad obcou Breznička. Jeho vrchol (cca 320 m.nm.) leží asi 0,8 km JV od obce. Ľudový názov od rastliny cicvar- čiže vratič. Podľa legendy tu bol malý hrad. Našla sa tu atypická praveká keramika tehlovočervenej farby. Základy opevnenia tu ešte neboli objavené. O vzniku studni vykladanou bridlicami nemáme údaje.

Intravilán- hradisko. Návršie s kostolom a cintorínom na východnom okraji obce, obtekané Ipľom a banským potokom. Jeho vrchol asi vo výške 222 m. Obhliadka ŠAÚ a AÚ SAV (A. Točík r. 1948, 1964 a P. Sivák 1967, pozri náčrt). Hrádok oválneho pôdorysu, opevnený priekopu, na ňom dnešný kostol s okolitým cintorínom. Nálezy črepov pri výkopových prácach. 12.- 14.storočie. (HRUBEC, I. 1992). Pôvodný kostol stál na južnom konci návršia. Na mape Novohradských hradov a pevností sa nachádza aj Breznička. (ALBERTY, J. a kol. 1989).

Prvé písomné správy o Brezničke

Po zániku Veľkej Moravy (zač. 10. storočia) sa vo vzniknutom mocensko – politickom vákuu etabloval národnostný uhorský štát (10.- 11. stor.), do ktorého sa postupne začlenilo aj Slovensko, vrátane Novohradu. Prvá písomná zmienka o tomto regióne pochádza z r. 1108. Uhorský kráľ, nútený rôznymi okolnosťami, rozdával pôdne fondy zaslúžilým. Takto cez vlastníctvo pôdy a spoločensko-politickú pozíciu rodila šľachta, ktorá si budovala sídla (Ozdín, Divín, Filákov a i.), okolo ktorých sa štrukturovalo ich pozemkové vlastníctvo.

V metačnej listine (vytýčenie chotára) fiľakovského hradného panstva z 10.júna 1246 je uvedené, že západná hranica panstva vedie cez rieku Suchá-terra Galsa (Holiša) ide hore Ipľom cez terra Grab (Hrabovo), qude est terra Wechusloi et conterminator **terrae Eghruch** (územie dnešnej Brezničky) až po silva Polta (les, územie dnešného Poltára). Slovo terra=zem, pozemky. Označenie dediny termínom terra bolo len sekundárne, s územným významom a v listinách objavuje vždy v spojitosti s vymedzeniami majetkovými pomerami. Vždy išlo o zem niekoho.V prípade dnešného územia Brezničky to patrilo Eghruchovi z rodu Kačičovcov-Ettreovcov. (pozri kráľovskú listinu Belo IV. MARSINA, R. 1987, GYÖRFY, Gy.(1998)

Prvá písomná zmienka o dedine Breznička je z roku 1279. Pri del'be majetkov pri hornom toku rieky Ipel' sa pripomína dedina a zem- villa et terra

BERZENCE, dnešná to Breznička, ako aj potok Breznica (aqua Berzence) (Listina DI 67264 MOL Budapešť, pozri listinu, WENZEL, ÁUO XII, s.267)V roku 1279 dvaja súrodenci z rodu Kačičovcov, si delili Brezničku takto: synovi Etchurucha (Ettre) pripadla horná časť od Ipľa. druhá časť od potoka Breznica pripadla Miklošovi. Obidvaja tu mali kúrie, ktoré si nevymenili, ale premiestnili si poddaných na svoju polovicu obce (areas autem situs seu loca curialis... iob-es... transferat ad sudm portionem..).

Etymologicky názov Berzence. Dnešná dedina Breznička, sa až do 19. storočia nazývala tiež Breznica a názov Breznička je len novší (r. 1409 Berzenche, r. 1808 sloven. Březnice vel Březnička, maď. Berzence). Slovanský názov Breznica sa v maďarčine vyvíjal takto: sloven. Breznica- maď. Breznice- Brezenice- Berzence. (VARSÍK, R. 1990). Vlastný názov Breznička je slovanský od stromu breza. (KISS, L. 1983).Zemepáni si dali postaviť v druhej pol. 13. storočia pri Brezničke aj hrádok. Stál na neveľkom kopci nad Ipľom, ktorý dodnes nesie názov „ Hrádok“. Pápežská desiatková sústava v r. 1332 zaznamenala farára z Brezničky Nicolaus (sacerdos) de Bersence. Vplyv na cirkev okolia mala aj Hrabovská prepositúra sv. Hurbeta premonštrátov v Hrabove (údaje už od r. 1 179?), ktoré patrilo pod ostrihomskú archidiecezu. (Bližšie pozri v časti Cirkev). Farnosť s kostolom v Brezničke sa uvádza aj v roku 1334 Brezou a 1397. Poddaní odvádzali zemepánovi tzv. deviatok (deviatu desatinu z úrody; desiatu- desiatok dávali cirkvi), prípadne pracovné povinnosti a osobné služby. Okrem toho platili štátnu daň tzv. portálnu. Názov dane odvodený od daňovej jednotky – brány (porta), ktorou mohol vchádzať alebo vychádzať naložený voz (s úrodou).

Breznička v 15. storočí

V listine datovanej 1. augusta 1409 je Breznička uvedená ako Berzenche (Zsigmundkori oklevéltár II. 1958 č. 7106, DL MOL Budapest 43) Pri opise hraníc sa uvádza: „ že hranica opúšťala usadlosť Hrabovo (Garab) a pokračovala k ceste, ktorú nazývali kerestúrska (tiahla z Brezničky-Berzenche) a po jednom chodníku smerovala k usadlosti Hrabovo- Svätá Anna. Popri svahu kopca nazývaného Ewrhyg, prechádzala cez rieku Ipeľ smerom k Brezničke (Ipeľ tvoril prirodzenú hranicu s územím Brezničky). Po druhom brehu rieky hranica pokračovala smerom k Zelenému (Zelenee)“. V latinských písomnostiach sa rod Etre od 15. storočia uvádza ako Etre de Kalnov, čo svedčí, že rod okrem Ozdína sídlil už aj v Kalinove.

Kráľovná Alžbeta v novembri 1440 poverila Jána Jiskru z Brandýsa aby vojensky jej zabezpečil fiľakovské panstvo. Jiskrovci ovládli všetky kľúčové hrady a mestá (Halič, Ozdín, Lučenec, Poltár a i.).

7. septembra 1451 sa odohrala bitka pri Lučenci, v ktorej vojská Jána Jiskru porazili početnejšiu uhorskú armádu Jána Hunyadiho. (DRENKO, J. 1991) Ján Jiskra z Brandýsa poveril Leonarda z Uničova, aby vybral portálnu daň z Novohradu. V ním zostavenom daňovom registri je aj zmienka o Brezničke, Málinci a i. dedinách v roku 1457.

Po roku 1460 po definitívnom odchode Jiskrovcov a bratříkov Novohrad ovládli vojská nového uhorského kráľa Mateja Korvína, ktorý dal Ozdín aj s príslušenstvom bratom Zápoľským; ozdínske panstvo vlastnili 70 rokov.

Breznička v 16. storočí

Na prvej mape Uhorska z r. 1528 (ktorú vyhotovil Lazar Roseti už v r. 1513) sú zaznamenané lokality : Lučenec (Losontz), Málincec (Malnapadtak), Divín (Dinvín), Holiša (Galsa), Poltár (Polthar, kde je zakreslená aj veľká vodná plocha) a i. Z prvej polovice 16. storočia pochádzajú strohé informácie o Brezničke a jeho zemepánoch, ktorí si zobrali prímenie od obce Berzenceayovci. Portálna daň z roku 1549 vykazuje týchto zemepánov:

zemepán	pustatina	želiari	remeselníci
Kóbor Imrich	-	3	-
Kóbor Baláž	2	-	-
Nagy Sebastián	1	-	-
Kóbor Štefan	-	-	1
Spolu :	3	3	1

(MAKSAY, F. 1990)

Pri súpise v r. 1553 dedina Breznička ako Berzenche vykazuje 4 porty (mohla mať okolo 100- 120 obyvateľov). (BOROVSZKY, S. 1911)

Breznička v tieni polmesiaca (1554- 1593)

Osmansko turecká expanzia v druhej polovici 16. storočia zasiahla aj Novohrad. Pri výpade Turkov na prelome r.1553/54 bola Breznička vyplienená a vypálená a ostala len pustatinou.

Turecký súpis z roku 1554 sečianskeho sandžáku vykazuje dedinu Horné Hrabovo (Föső Garáb) s pustatinou Brezencse (Breznička). Súpis uvádza mená danovníkov: Martin(Márton) farár ženatý (ž.), Štefan deák(kaplan znajúci písmo) ž., Juraj deák ž., Tegény Štefan ž., syn Baláž slobodný (s.), brat Šebastian s., Tegény Máté ž., Girincs Štefan ž., Tegény Ján ž., Márton jeho brat ž., Márton deák ž., Varga Mikul,áiš ž., Sebastian jeho brat s., Bálins sluha s., Kotros Baláž ž., brat Bálind ž., Sebastian brat s., Frator Petre ž., Sebos Jakab ž., jeho brat Štefan s., brat Jurej s., Farkaš Ján ž., Nagy Petre ž., Gálič Andrej ž., Bakoš Andrej ž., Barta Bálind ž., Katuš Juraj ž., Királ Pál ž., Frata Mikuláiš ž., brat Andrej s., Mikla Antal ž., Tomáš brat s., Rakita Juraj ž., brat Petre s., Varga Petre ž., Varga Petre II. ž., Ferenč Martiny ž., Varga Imre ž., Bakoš Benedek ž., Andrija Ján ž. Mená sú zapísané podľa počutého a možnosti jazyka pisára a grafického záznamu.

Odvádzali takúto daň:

Platiaci daň (hane); 8, každý hane 50 (akče)	400 (akče)
Prijem z daní (hasil)	2500 - „,-
Daň po bráne (kapu) 8, každé kapu 50 akče	400 akče
Desiatok za pšenicu 160 kile	1600
Daň za ošípané (bravčovina)	50
Dvojitý desiatok 40 kile	200
Desiatok za kapustu	25
Desiatok od včelích úl'ov	20
Desiatok zo sena	80
Poplatok za nevestu	30
Desiatok za konope, peňažná pokuta a náhrada poľnej škody	95 akče(turecký peniaz)

V poznámke je uvedené že pustatina Berzencse (čítaj Berzenče) patrí k menovanej obci pri jeho obrábaní zeme. Dedina Dolné Hrabovo (Alsó Garáb) je osobitne uvedená. Kalinovo- Kálnó vykazuje farára Martina, dvoch deákov Juraj a Márton, 5 kováčov: Gergely, Ján, Pál, Filep, Ján ml. Výber z rodových mien: Palik, Balik, Čičóka, Karáton, Nemčok, Kiral, Ladikol, Lukáč, Pandur, Molnár, Pásztor. (Bolo tu 15 domácností). Mlyn vlastnil Imrédi Petri s 2 kolesami na Ipli. (VASS, E. 1993).

Súpis z r. 1570 vykazuje Brezničku ako pustatinu v r. 1571 Borčok- Borcok ako osadu.V r. 1571-73 Breznička ako osada Berzencze. (MARSINA, R.-KUŠÍK, M. 1959) Turci v r. 1575 obsadili hrady Modrý Kameň i Divín. Súpis z r. 1583-84 vykazuje Brezničku ako Berzencze puszta patriace Fil'akovu, bez „ráják“, poddaných (BOROVSZY, S. 1911, s.463) Breznička teda patrila

už do fiľakovského sandžáku. Obec bola daná do léna tureckému dôstojníkovi Kovi Mohamed Bin Huseinovi.

V roku 1593 dosiahli kresťanské šľachticko- kráľovské vojská v Novohrade výrazný úspech- dobyli Fiľakovo, bez boja sa zmocnili Divína a obsadili aj Modrý Kameň. Tým sa končí fáza priamej okupácie regiónu Turkami.

Koncom 16. storočia sa objavuje Breznička v Novohradských stoličných zápisniciach už ako obnovená dedina ako possessio či praedium Berzence. Patrila drobným šľachticom a zemanom ako Ján Saffy (nobiles), Ján Soós, (egregius), Rédey Žigmond(egregius). Od roku 1598 sa začala platiť daň od domov (tzv. dymové, kominové) a to zlatku od každého. Breznička ešte nebola zaznamenaná mala asi len 2 domy. Pre porovnanie Bystrička 4, Hrabovo 3, Mládzo 5, Zelené 11, Poltár 9 + 9 domov. (DÁVID, Z. 2001).

Z tohto obdobia 19.5. 1597 a 28.8.1599 poznáme aj mená niektorých poddaných a sluhov z Brezničky: Doboš Štefan, Maklári Ján, Ceglédi Ján, Doboš Martin a Benedek, Fazekáš Lukáš, Rakitka Juraj, Doboš Tomáš (providius) a i. (OBORNI, T. 2001)

Už koncom 16. storočia obyvatelia Brezničky sa stali protestantmi- ev. a. vyznania (pozri v časti Cirkev). V tomto období a v prvej pol. 17. storočia, keď Turci znovu prenikali na územie Novohradu, zanikli stredoveké dediny ako Dolný Podháj (1,5 km SZ od obce Zelené), Dolný Poltár, Etreová Malá Ves a Etre Lehota pri Turičkách, Eleztyén pri Kerestúre (Nové Hony), Perena (Prievrana pri Poltári) a i. (DRENKO, J. 2012)

Breznička v 17. storočí

V stoličných zápisniciach Novohradu aj začiatkom 17. storočia sú zmienky o Brezničke. Napr. 19.1.1601 v mene Szécsy Márie Terézie Tassy Ján (nobiles) vyslovuje protest, že z podielu mu z desiatku z Brezničky (Berzence praeidum) neodovzdali desiatok. 15.2.1602 Mladesovich Horvát Peter (egregius) zakazuje aby v possessio Berzence kupovali jeho desiatok. (OBORNI, T. 2001)

17. storočie bolo pre Brezničku a okolie kruté. 11.9.1606 sa skončila tzv. pätnásťročná vojna. ďalšie obdobie bolo vyplnené bojmi medzi medzi súperiacimi mocenskými skupinami habsburskej ríše. Kanonická vizitácia, ktorú konal Peter Sexty v roku 1624 vykazuje Brezničku ako filiu Kalinova- Hrabova.

Straty na životoch a materiálne škody boli spôsobené aj s opätovným prenikaním Turkov cez územie Novohradu. Lúpežný rytier Imrich Balaša z Divína v pol. 17. storočia robil lúpežné útoky do okolitých obcí. Kalinovskí sedliaci chytili dvoch Balašových vojakov a odvliekli ich do Haliče, kde ich za lúpeže obesili. Keď sa to Balaša dozvedel vyraboval a odohnal z Kalinova všetok dobytok- kravy a ovce a okrem toho mu dedinčania museli zaplatiť 130 zlatých. A odkázal, že keď dolapí poručíka kalinovských sedliakov, dá ho obesiť v Divíne na hradnú bránu. Pod menovaného poručíka patrili ozbrojení sedliaci-

remeselníci aj z Brezničky, (v období tzv. sedliackej stolice poručíci boli aj v Cinobani, Turom Poli, Boľkovciach a i.). V roku 1679 generál Strassoldo s cisárskym vojskom obsadil hrad Divín a Balašu zajal. Kráľ v r. 1698 nariadil odzbrojiť sedliacku stolicu.

Treba uviesť, že v priebehu 17. storočia sa zmenila aj daňová politika. Základom dane sa stal poddanská usadlosť, t.j. intravilán (dom, dvor, záhrada..) a extravilán (orná pôda – jej rozloha sa hodnotila podľa výsevu – na mernice; kosné lúky- podľa výmery, ktorú skosil kosec za deň). K tomuto nemovitému majetku sa pripočítaval movitý (stav hospodárskych zvierat); táto integrovaná daňová jednotka sa volala dika (od toho dikálny súpis). Ani poddanská úsadlosť, ani dikálna daň nebola fixná; určovali ju stavovské orgány.

Rastlinnú výrobu stále charakterizuje extenzívne obrábanie pôdy (trojpoľný systém), nevypelost' výrobnéj techniky (drevené nástroje) a jednostranné zameranie (obilniny, najmä raž, pšenica, ovos, proso, pohánka). V živočíšnej výrobe prevládalo pastierstvo nad dobytkárstvom- chovom ustajneného dobytky). V r. 1671 - 1672 sa spomínajú dediči pozemkov Brezničky (possessio Berzence) vdova po Gáborovi Dulovi Mária Rimayová, správca Ján Kandó. Vdova(generosa) po Štefanovi Dorogfymu Anna Mocsáryová.(JANCSÓ, É. 2012)

Kanonická vizitácia Juraja Schlegera v Brezničke- Berzence v r. 1674 uvádza, že je tu opustený kostol o ktorom nevedia ani komu bol posvätený. Dedina patrí zemepánke Dorogffyovej. Breznička je dcérocikvou Kalinova-Hrabova, kde je aj fara a kostol.

V roku 1683 Turci vyhodili hrad Fil'akovo do povetria. Na mape Novohradskej stolice z r. 1684 je zaznamenaná aj obec Berzence čiže Breznička.

Kanonická vizitácia z 29. septembra 1688 ktorú konal Žigmund Antal Ordódy v Brezničke uvádza, že z kostola sú už len ruiny. Zosnulý zemepán zanechal pre cirkev pozemky. V Kalinove je farár, školský majster. Zemepáni sú šľachtici nekatolíci, je tu okolo 250 duší. Zemepánom v Kalinove je aj katolík Miklós Etthre, ale poddaní sú väčšinou luteráni.(Kanonické vizitácie z r. 1674 a 1688).

Zasadnutie Novohradskej stolice 29.mája 1688 v meste Lučenec rozhodlo o prepustení hriešnikov z Brezničky, ktorí boli väznení v Haliči. Juraja Lenka a Dudáša zv. Ján Ďurík obidvaja z Brezničky, ktorí boli už za krádež odsúdení do väzänia odsúdili na trest palicovania. Po oslobodení z Oždian ukradli voľa, ktorého zdrali a kožu predali. Za to boli odsúdení na trest smrti obesením. Predtým však boli podrobení mučeniu, aby prezradili svojich kumpánov. Juraj Lenko počas väzenia sa pokúsil o samovraždu, preto mu odťali pravú ruku a potom ho mali obesiť na šibenici. (JANCSÓ, É.- JUSZTIN, P. 2012)

Breznička v 18. storočí

Významné obdobie predstavovalo protihabsburské povstanie Františka Rákócziho II. v r. 1703 – 1711. Do povstaleckej armády vstúpili aj niektorí obyvatelia Brezničky a okolia. Dediny zásobovali armádu potravinami i remeselníckymi výrobkami. V roku 1709 pustošila v Brezničke a okolí epidémia cholery s početnými obeťami. Obec v tomto roku vykazovala 2 hajdúchov.

V roku 1715 sa uskutočnil súpis poplatníkov a súpis ornej pôdy, lúk a niektorých ďalších daností v okrese Fil'akovo. V Brezničke spísali 4 poddaných a 2 želiarov- čiže celkom 6 poddanských domácností (z toho 4 slovenské a 2 maďarské). Poddanská oráčina 48 kat. jut. Ø 8,0, lúky 12.

V Brezničke išlo o tieto mená: Gábor Michal, Gábor Tomáš, Šajba Tomáš gazdovia a Behol Jakub, Rakitka Michal želari.(Dic.ö. Füleki járás IV-7/a-1 1715 NML Salgótárján- pozri súpis).

Pre malý počet poplatníkov a – malý daňový základ vláda nariadila súpis v roku 1720 zopakovať. Spísať sa mali len užívatelia extravilánu, a to aj oslobodení od poplatkov a robôt, a zemepáni ktorí žili na bývalej poddanskej pôde. Zo súpisu mohli komisári vynechať remeselníkov a prenájomcov panských regálov (krčmárov, mlynárov).

Z oboch súpisov vypadla šľachta, jej čel'ad' a chudoba nevlastniaca ani pôdu, ani dom. V roku 1720 v Brezničke spísali 5 poddanských domácností (slovenské 3, maďarské 2), pod. oráčiny 40 8, lúky 10 kat. jut.

Išlo o tieto mená: Krajčí? Matej (Jud.- starosta), Gabro(správne má byť Gábor) Tomáš, Morháč Jakub, st. Gábor Tomáš, Šajba Tomáš.

(Conscriptio Inclyti Comitatus Neogradiensis 1720 s.59-60) súpis uložený v NML (Nógrád megye levéltára- Župný archív Novohradu)Šalgótárján).

V roku 1720 sa z Brezničky (okr. Fil'akovo) na Dolnú zem vyst'ahovali 3 rodiny, z Hrabova 4, Zeleného 1, z Kalinova 9 rodín. (ALBERTY, J. 1989, s.200, SIRÁCKY,J. 1971,s.59). Do Peštianskej stolice z Brezničky ušli Marko Panuc a Juraj Gábor do Hevízu, do Čaby ušiel Matej Kakuk. (JANČOVIC, J. 2004) Príčinou úteku poddaných bol zemepánsky útlak a vykorisťovanie.

Súpis z r. 1728 uvádza poddaných zemepána Františka Bolkovského z Brezničky (Possessio Berzencze): richtár Gábor Michal, Morháč Matej, Krajčí Matej, Belič Andrej, Mlynárik Michal, Rakitka Andrej a želiar Lenko Ján. (Conscriptio Processus Fulekinesis Anno 1728, s.85. NML Salgótárján)

Od r. 1734 sa viedli ev. matriky v Kalinove (aj s menami z filie Breznička). Matej Bel v monografii Novohradskej stolice (1742) zaznamenal, že obyvateľstvo páslo hovädzí dobytok, ošípané a ovce; hospodárske budovy pre

ustájenie zvierat bolo súčasťou skoro každej sedliackej usadlosti- tak ako ovocné stromy boli v každej dedine. Samuel Mikovíny (rodák z Novohradu) do tohto diela vyhotovil aj mapu Novohradskej stolice (1742).

Poľnohospodárstvo zaznamenali veľký pokrok. Začínajú sa pestovať okopaniny (zemiaky, kukurica), nové technické plodiny (tabak) a značne sa zintenzívnilo spracúvanie poľnohospodárskej produkcie (zaniklo sušenie sliviek a ovocia, začal sa píliť lieh a variť pivo). Nová agrotechnika- striedavé hospodárenie (bez úhorov- oziminy, jariny, okopaniny). Pestovanie viacročných krmovín (d'atelina, lucerna) umožnilo ustájenie dobytky). Poľnohospodárske prebytky sa vozili predávať na miestne trhy, ale aj na Dolnú zem. Pre vojsko sa produkovalo krmné obilie- jačmeň a ovos, záujem bol aj o vlnu. Obyvatelia Brezničky okrem poľnohospodárstva sa venovali aj domácym remeslám (spracúvanie hliny a dreva).

Rímskokatolícka vizitácia z Rožňavy v roku 1761 vykazuje konfesiónalnu skladbu obyvateľov: **Breznička** 50 ev. dospelých, 35 detí a len 4 kat. dospelí. V Hrabove 60 ev. dospelých, 35 detí, 2 kat. dospelí, V Mládzove 100 ev. dospelých, 40 detí, 1 kat. dospelý, V Kalinove 300 ev. dospelých, 150 detí, 22 kat. dospelých, 10 detí. (Conscriptio Paroch. Distr. Lossonciensis Anno 1761 Rímskokatolícky biskupský úrad Rožňava).

Urbárska regulácia Márie Terézie 1770-1771.

Kráľovná dala vypracovať špeciálny projekt na monitoring pozemkovej držby poddanými, ich zaťaženia zemepánmi, s cieľom upraviť živelne sa vyvíjajúcu pozemkovú držbu a zjednotiť poddanské povinnosti v celej krajine. Aby bol tento projekt priechodnejší, podkladový materiál sa vypracoval aj v reči ľudu- aj po slovensky. Predstaviteľom poddanských komunít sa predložil, 9-bodový dotazník s otázkami na pôvod poddanskej závislosti, odvádzaných povinností, na ich rozsah a iné miestne danosti ovplyvňujúce podmienky života.

I. Či máte něgaký Urbarium? Ad I. Urbarium žádného nemáme

II. Poněwadž tedy žádného Urbarium nemáte Wasse Roboty wakonáwateli wedlé kontraktů čili wedlé dáwnjho užíwánj a obyčege?.....

Ad II. Kontraktu žádného nemáme, ale podlé starodáwnjho obyčege roboty wykonáwame na Rozkaz panský. Na stranu Pána Luka Jozefa za wssckau prácu Ročnau, Desat Zlatých Nemeckých, a z gedným Wozom gedem krát pre Wjno. 2. na stranu Pána Bornemiszu Jozefa za Ročnau prácu též Desat Zlatých Nemeckých. (Pozn. ďalej prepis robíme v súčasnej slovenčine)

III. V čom záleží vaše robotovanie a iné dávky akým spôsobom sú konané.

Ad III. Záleží v oraní, v žatve, v zväžaní, v kosení, v hrabaní, v zväžaní –nosené dreva.

IV. Aké úžitky alebo užitky máte v chotári a mieste vašom. Ad IV. Od ginud z hlíny hrnce robíme z ktorých úžitok berieme; pritom múžeme dostať dávky a s tým kupčíme, u s kolesy, a pretože od nás neďaleko je Lučenec, čokoli nám Pán Boh požehná, tam na peniaze obrátiť snažíme.; Mlyn tiež panský v dedine máme a tam sebe melieme. Za nedostatok sebe pokladáme, že zemský Páni drevo, ktoré zrubeme nám na oheň nedajú.

V. Koľko a aké zeme a lúky má celá sedliak vo vašej dedine a koľko kíl a daní sa odvádza. AD V. Na túto otázku odpoveď sme dali predtým pánom konskriptorom na ktorú sa ovolávame.

VI. Aké každodenné robotovanie robí sedliak a koľko dní. AD VI. Na túto otázku odpovedáme podľa prvej a druhej odpovede a koľko potrebuje náš Pán na každú robotu plus na stránku páno Okolicvsányimi ustanoviť sa musíme.

VII. Či je deviatok požadovaný od ktorého času dávate zemským pánom.

Ad VII. Desiatok im natura dávame od každého gruntu pánu Okolicvsányovi Jozefovi a pánu Luka Jozefovi, 2 holby masla, dve husi a dve kurence, mimo toho od polovičného gruntu Luka Jozefovi dvadsať hrcov a po jednom vreci.

VIII. Koľko pustých zemí je tuto? Z akých príčin spustli a kto ich používa?

Ad VIII. Pusté zeme sa u nás nenachádzajú.

IX. Či ste írečítí poddaní, či nie?

Ad IX. Vyznávame to, že sme írečítí poddaní. (Pozn. To znamená že bez povolenia zemepána nemohli odísť do iných dedín)

V Úvode je uvedené: „ Niže podepsaní Rychtáři a přísazní obce Březnic“
V mene Brezničky vystupovali : Johannes Gyurina (Ďurina) Judex +,
Andreas Gabor+, Andreas Kaszacs(Kasač)+ (za menom dali križik miesto podpisu, lebo nevedeli písať). Datum in Possessione Berzencze Die 17.Maji Anno 1770. Geram me Johanne Kovách, ludi Moderatore et Notario.
Pozn. dokument notár napísal kaligrafickým písmom a opatril okrúhlu obecnou pečaťou (pozri dokument).

V dedina pag. Berzence (Breznička) spísali

pozemky	hlavy rodín	zemepáni
5 16/32	7	Okolicvsányi Jozef
3	4	Luka Jozef
2 8/32	3	Bornemisza Jozef

10 24/31 14

Poddaní zemepána : Okolicániho: Ján Šebo, Andrej Morháč, Ivan Gábor, Tomáš Gábor, Štefan Gábor, Lukáš Rakitka, Andrej Kasáč.

Poddaní zemepána Luka: Andrej Gábor, Michal Gábor, Adam Morháč, Ján Mlinárik. Poddaní zemepána Bornemisu: Ján Ďurina, Gregor Beľák, Gregor

Šťastný či Hlasný? Inquilini (želiari) v tom období neboli. Používaná reč v dedine Slavonica (slovenčina). (Urbár Possessio Berzencze 1770 NML Salgótarján). Regulácia priniesla zjednotenie renty nielen na konkrétneho poddaného, ale aj na jeden spôsob. Urbár sa stal základom nielen pre vyrubenie zemepanských dávok, ale aj stoličnej a štátnej dane a platil ako zákonná úprava poddanských vzťahov až do konca feudalizmu (1848). Povinnosti poddaných boli maximalizované takto: týždenne deň práce s povozom, čo bolo zameniteľné za dva dni pešej roboty, z každej úrody (okrem vína, kde platili iné normy) desatina, ročne 2 sliepky, 2 kapúne, 12 vajíčok, od kravy holbu masla. Želiari boli povinní ročne odpracovať 18 dní a podželiari (bez pôdy a domu) po 8 dní. Z Brezničky poďani okrem hydiny odvádzali aj hrnce! Od r. 1776 sa viedli katolícke matriky. V roku 1781 bol vydaný tolerančný patent, ktorý znamenal pre protestantov občianske zrovnoprávnenie.

V roku 1782-85 sa uskutočnilo vojenské mapovanie Jozefa II. ako i cenný krajinský opis.

1. Uvedené sú vzdialenosti najbližších obcí od Brezničky: Mlazo (Mládzo) 1, Ronaine (Rovňany) 1, Szelen (Zelené) $\frac{3}{4}$ stunden (hodín).
2. Pevné stavby v obci. V obci je kostol a zemepánsky dvor
3. Kvalita vôd. Leží na rieke Ipel', ktorá je okrem mostu a bežných brodov aj koňmi ťažko priechodný
4. Lesy. Olesnenie sa skladá z hustých, vysokokmenných listnatých drevín-
5. Lúky sú čiastočne bahnité
6. Kvalita ciest. Cesty sú za suchého počasia dobré
7. Okolité hory. Sú dominantné z polnočnej (severnej?) strany.
(Nógrád megye képe a XVIII. század végén 1977)

Z krajinského opisu sa dozvedáme, že kostol bol už postavený, kaštieľ je už zbúraný, je tu len zemepánsky (šľachtický dvor). Cez Ipel' je most a sú aj brody. Cesty sú dobré. Išlo o poštovú cestu Halič (tu bola prepriahacia a poštová stanica)- Lučenec- Breznička- Zelené (poštová stanica) ďalej cesta viedla na Košice.

Od r. 1781 sa viedla v Brezničke kat. farská kronika (zničená v r. 1945), a začali s výstavbou rím. kat. kostola (hoci tu bolo len okolo 30 katolíkov). V r. 1783 navštívil Brezničku panovník Jozef II. (pozri v časti Cirkev).

V rokoch 1784-1787 sa uskutočnil súpis obyvateľov Uhorska. V dedine Berzencze, ako zemepáni sú uvedení Szentiványi Ferenc a Pál. Počet domov 25, rodín 37, obyvateľov 245, 2 neprítomní, 10 cudzincov, spolu 253 ľudí, Ženatí muži 52, slobodní 78, ženy 115, farár 1, šľachtici- zemanovia 5, mešťana 1, sedliaci 12, ich dediči 12, želiari 32, iní 10, 11-12 roční 64, 13-17 roční 10. (Az első Magyarországi népszámlálás (1784-1787). 1960)

V r. 1784-87 sa z Brezničky vyst'ahovali do Bardánu Pavol Litavský, Matej Šerfézó a Pavol Gábor, do Kovačice rodiny z rodu Gábor a Hrnčiar. (JANČOVIC, J. 2004 s.109, 114).

V 18. storočí bol v Brezničke kaštieľ, ktorý bol zbúraný v druhej pol. 18. storočia. Z kaštieľa preniesli rokokový krb, ktorý adaptovali ako bočný oltár do rímskokatolíckeho kostola Narodenia Panny Márie v roku 1785.

Od roku 1773 sa názov obce často menil, aj pod vplyvom pisárov, ako obec zapísali do dokumentov. Najčastejšie názov Brezničky bol Berzencze. Vyskytli sa aj tieto varianty: Bersentz (Lexikon Locorum 1773), Breznicza (Vályi 1796), Bersenze, Breznitza (Tabella Locorum 1780-81), Breznicze (Korabinszky 1786), Berzente, Breznitska (Birtokos osszeírás 1788), Breznicska (Birt. ossz, 1789), Berzente (Ambrózyho ev. súpis 1793), Březnice, Breznička (Lipszký 1808). (Magyarország történeti helységnévtára Nógrád megye I. (1773 – 1808).

Budapest - Salgótarján 2002, por. č. 259)

Ako reč ľudu všade je uvedená ako slovenská. Lexicon Locorum 1773 ako slavonica, Korabinszky 1786)- slow(akisch, uvádza že obyvatelia vedľa poľnohospodárstva sa venujú aj hrnčiarstvu), Vályi (1796)- tót.

Vályi, A. (1796) v Opise uhorskej krajiny o obci uvádza: Berzencze, Breznica. Slovenská dedina v Novohradskej stolici, panstvo Okolitsányiho, obyvatelia sú katolíci (?), leží pri Ipli, od Lučenca vzdialené míľu. Chotár nemá veľký, je stredného výnosu, pasienok má dosť... Nedávno tu otvorili kúpeľ, kde vodu zohrievajú, ktorý začína byť chýrny. V susedstve ja Kalinovo a Hrabovo, kde sú dobré kyslé vody. Obyvatelia Brezničky by mohli dobre predať svoje majetky, hoci sú strednej veľkosti, druhej triedy. (VALYI, A. 1796).

Podľa opisu obecného pečatidla z roku 1796, ktorý 27. marca 1863 poslal tunajší richtár Pavol Mlynárik do Krajinského archívu v Budapešti, znakom obce bol dvomi prekríženými pšeničnými klasmi plytko ovenčené radlice-čerieslo a lemeš. Kruhopic pečatidla znel: „ BERZENTZE FALU 1796“, pozri pečatidlo (ADAMOVIČ, M.- DRENKO, J. 2001). Nájdený bol na dokumente z 22.3.1817.

Breznička a okolie od 19. storočia po vznik ČSR (1918).

V celej prvej polovici 19. storočia viac neblahých rokov strpčovalo život tunajšiemu ľudu. Raz suchota- hladomor (1801), neúroda (1816, 1817). Pustošila aj cholera (1810, 1831), prietrž mračien (1821), požiare, povodeň (1839). Následky najviac pociťoval poddaný ľud. Dochádzalo aj k poddanským vzburám (Kalinovo- Hrabovo 1816, Zelené 1825).

Monografia Novohradu (1826) o obci Berzentze , slovensky Breznička uvádza: Stredná slovenská obec. Na miernej vyvýšenine, kde ešte aj dnes vidno ruiny kamenných murív o ktorých Matej Bel (1742) píše, že na tomto mieste bol veľký kostol a starým veľkým zvonom akú má Banská Bystrica dnes. Ale vtedajší obyvatelia schovali zvon pre nepriateľom do Ipľa tak dobre a držali to v tajnosti, že dnes nevedia tento zvon nájsť. Na spomínanej vyvýšenine postavili menší rímskokatolícky kostol bez veže a naordinovali aj farára hoci r. 1780 tu bolo len 49 rím.kat. duší, ostatní sú ev. a. v. so 14 fíliami, teraz farárom je Jozef Herman... Väčšiu časť obce vlastnil Ferentz Szentiványi bývalý krajinský sudca, teraz jeho dediči. (MOCSÁRY, A. 1826)

V roku 1828 Breznička mala 25 domov a 205 obyvateľov, ktorí sa zaoberali poľnohospodárstvom a hrnčiarstvom. Od r. 1830 bola v Brezničke ev.a.v. škola

V roku 1831 v dedine bola epidémia cholery. Od r. 1838 bola zriadená aj rím. kat. škola.

Z celokrajinských udalostí, ktoré v polovici 19. storočia mali dosah na Brezničku a okolie nemožno obísť revolúciu 1848/49.

Pod tlakom revolučných udalostí vo Viedni a v Budapešti uhorský snem odhlasoval zrušenie poddanstva, upravil volebný zákon a niektoré demokratické práva (v marci 1848). Maďarská politická reprezentácia v rámci štátoprávneho usporiadania monarchie mala požiadavky na ústrednú moc. Panovník z Viedne nemienil ustúpiť a tak došlo ku vojenskému konfliktu, do ktorého sa zapojili aj Slováci na strane panovníka dúfajúc v národnú rovnoprávnosť nemaďarských národností v Uhorsku. Vláda nemala sil na pacifikáciu Uhorska, ani maďarská národná armáda- honvédi, (kde v rámci III. stotiny z okresu Filákov bojovalo z Brezničky 16 mužov) na zabezpečenie politickej a vojenskej zvrchovanosti krajiny. Panovník František Jozef I. na potlačenie maďarskej revolúcie pozval cársku ruskú armádu. Ruské vojská ohrozovali počas presunov zo Zvolena do Rimavskej Soboty, oddiely maďarskej gerily, ba v Lučenci prepadli aj ruský tréneraných vojakov (zabili troch dôstojníkov, troch vojakov).

Cárske vojská preto z pomsty a odvety z 8.- 9.augusta 1849 Lučenec najprv vyplienili a potom vypálili. Panovník za pomoci ruských vojsk sa v lete 1849 dočkal politickej a vojenskej kapitulácie maďarskej opozície.(DRENKO,J. 1999). V Uhorsku bol nasadený vojenský okupačný režim podporený aj novým systémom vnútornej bezpečnosti- četníctva.

Prínosom revolučných udalostí bolo, že poddaní Brezničky stali slobodnými súkromnými roľníkmi, aj keď trvalo vyše desaťročie (1863), kým sa podarilo segregovať panský, sedliacky a komunálny majetok. Do súkromného vlastníctva jednotlivých roľníkov prešla orná pôda a lúky, ktoré po generácie obrábali. Pásienky a lúky v alikvotnej výmere k bývalým poddanským usadlostiam prešli do spoločného užívania miestnej komunity (urbára).Usadenie Cigánov- Rómov a Židov v Brezničke umožnila rodina Szentiványiovcov. Židia mali najbližšiu

modlitebňu v Poltári a synagógu v Lučenci. Ich matriky od r. 1851 sa viedli v Lučenci.

Geografický slovník (1851) o obci uvádza: „Berzencze (Breznicska) slovenská dedina v Novohradskej župe, 44 kat., 175 ev. obyvateľov, katolícka fara a kostol, chudé zeme. Zemepáni dediči Františka Szentiványiho, posledná pošta Zelené“. (FÉNYES, E. 1851). Nápisová pečiatka obce z druhej polovice 19. storočia. V jej poli je dvojjazyčný text rozložený do troch riadkov: GEMEINDE BERZENCZE KÖZSÉG. Nájdená bola na písomnosti z roku 1866. (NOVÁK, J. I. zv. 2008) V r. 1866 a 1874 v obci bola epidémia cholery.

Druhou celokrajinskou udalosťou s dosahom bolo tzv. rakúsko – uhorské vyrovnanie roku 1867. Uhorsko získalo rozsiahlu samosprávu- vlastne autonómiu; spoločný zostal len panovník, zahraničná politika, armáda a mena.

V roku 1874/75 Breznička- Berzence patrila do okresu Filákov, slovenská obec, 271 ev.a.v., 83 rím.kat., 7 izraelitov, spolu 361 obyvateľov. Oráčiny 382, lúky 129, pastviny 3, lesy 398, bez úžitku 43, spolu 955 (1600 štvorcových holdov). Monografia Novohradskej župy o obci Berzence, slov. Breznička okrem iného píše. Vedľa Ipl'a ležiaca obec medzi Zeleným a Kalinovom, v ktorej oráčiny sú síce dobré, ale vodnaté, lúky sú však veľmi dobré. Lesy patria rodine Szent- Iványiovcov z Rovňan sú dobre udržiavané. V Ipli tu možno loviť pekné šľuky, okrem toho aj mreny. Raky sa vyskytujú vo veľkom množstve a na vodnatých lúkach sú ešte plži. Uvádza už spomínanú legendu z tureckého obdobia o skrytom zvone v Ipli podľa Mateja Bela. Majetok patri zväčša Szent Iványimu (SHVOY, M. 2006)

Administratívne začlenenie Brezničky. Úradné pomenovanie obce 1872 – 1905 Berzencze, 1905 Ipolyberzence, od 1918 Breznička. Zadenie do okresov : 1872-1883 okres Filákov, 1883 – 1918 okres Lučenec. Obvodné notárstvo: 1872- 1909(1914) Poltár, 1909 (1914)- 1918 Kalinovo. Štátne matriky od 1.10.1895 – 1909 Poltár, 1909- 1918 Ozdín.

Čo sa týka Verejnoprospešného výboru Novohradskej župy. Z jeho písomností sa zachovala len časť lesohospodárskych plánov z činnosti lesného podvýboru Breznička, rím. kat. fara za roky 1894 – 1903 1 zv. (MV SR ŠA Banská Bystrica)

Vývoj obyvateľstva, rok , počet obyv. domov, Ø na 1 dom, Slováci , Maďari

Obec Breznička	1869	310				
	1880	296	44	6,72	257	22
	1890	306	47			
	1900	328	55			
	1910	417	86	4,04	326	87

Pozn. v r. 1910 v Brezničke bolo do 5 % murovaných domov (4,65) ostatné boli drevené. % podiel mladej generácie 35,49, z dospelých vie čítať a písať 94,79,

Priemysel, banské podnikanie, železničná doprava a remeslá

Malá tehelňa súkromná bola už v r. 1869, rozšírená v r. 1879. Okolité pôda patrila do majetku Szentiványiovcov, ktorí dali podnet k výrobe. Výroba stavebných tehál a krytiny s plnou výrobou od r. 1897. Výrobnú činnosť v tehelni vykonával od r. 1904 Košťálka a ďalší jeho spoločníci Tausz a Raichman. Od r. 1908 patrila závod majiteľom Herczogovi a Kóhnovi. V roku 1910 Tehelňa a výrobňa škridlíc v Brezničke: počet zamestnancov 39, mužov 35, ženy 4, správny aparát 1, vedúci dielni 1, robotníci 37, priami výrobcovia 38, Slováci 37, Maďari 2. V r. 1901 začal činnosť v Kalinove aj druhý závod neďaleko železničnej stanice. Majiteľom fabriky bol Alexander Raichmann z Brezničky. Závod zamestnával 60- 70 robotníkov, z toho tretinu žien. Tunajšie ílové lokality poskytovali pre túto výrobu prvotriednu hlinu a íly.

Evidované údely a výhradné kutby na železnú rudu. V Brezničke pôsobila Boršódska banská spoločnosť (1900 – 1909). Údaje o banskej ťažbe sú veľmi torzovité a svedčia o nízkej produkcii, ktorá predurčovala osudy hutníctva železa v Novohrade.

Železničná doprava. Významnou udalosťou v živote Brezničky bolo otvorenie Lokálnej železničnej trate prechádzajúcej z Lučenca cez Brezničku do Poltára v roku 1901 s odbočkou trate z Brezničky do Cinobane a Katarínskej Huty. 23.novembra 1901 sa mohla vykonať technicko- policajná obchôdzka trate (stavebná dĺžka 28, 809 km a prevádzková dĺžka 29 km). Náklady na stavbu predstavovali 2 934 600 rakúskych zlatých. Vlak vyšiel z Lučenca ráno o 8.00 hod. Prehliadka sa skončila o 13.00 hod. v Katarínskej Hute. Z Katarínskej Huty sa potom vypravil osobitný vlak do železiarne J. Krammera v Cinobani, kde v továrnikovom dome bola slávnostná hostina. 24.novembra 1901 sa železničná trať č.91112 s odbočkou otvára pre verejnosť. (DRENKO, J. 2001)

Železnica mala význam pre industrializáciu okolitých obcí (dovoz surovín, dreva, uhlia, odvoz vyrobeného tovaru i ľudí na trase Lučenec- Breznička- Poltár (neskôr aj do Katarínskej Huty a Utekáča).

Profesijná štruktúra remesiel a živností v r. 1910 v Brezničke

1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Breznička	62	4	37	2	5	3	1	6	4.

Pozn. 1. Názov obce, 2. Počet aktívnych členov 3.kovoprofesie, 4. kniha, kameň, sklo, 5.spracovanie dreva, 6.pradenie, tkanie, 7. odev,obuv, 8. potraviny, 9. stavebníctvo, 10 pohostinstvo.

V roku 1909 z majetku baróna Barata z Poltáru kúpili gazdovia z Brezničky 287 ktj., 300 štvorcových siah lesy a ornej pôdy za 140 000 korún.

Poľnohospodárstvo- analýza obyvateľstva žijúcich z poľnohospodárstva r.1910

1	2	3	4	5	6	7	8	9
161	73	29	21	9	14	88	54,65%	4

Pozn. 1 z poľnohospodárstva žijúce obyv.,2. V poľnohosp. činné obyv. spolu, 3 vlastníci, 4. pomáhajúci členovia rodiny, 5. z toho sluhovia, 6. robotníci, 7. z poľnohosp. živení spolu, 8 % podiel živených, 9. zamestnaných v iných poľnohospodárskych činnostiach.

Pozemkové vlastníctvo v Brezničke v roku 1910:
od 10 do 100 kat. jutár 13 vlastníci, do 10 kat. jut. 16 55,17 %, spolu 29 vlastníkov. (ALBERTY, J. 1989,).

Štatistika Uhorska v r. 1913 o Brezničke uvádza: Ipolyberzencze, malá obec v Novohradskej župe, okres Lučenec, počet domov 86, obyvateľov 417, Slováci a Maďari, kostol, ev.a.v, v Kalinove-Hrabove, 974 kat. holdov, obvodné notárstvo a štátna matrika Poltár, zákonná stolica Balassagyarmat, okresný súd a daňový úrad Lučenec, četnícka stanica Lovinobaňa. Patrí do 25 vojenského obvodu, XVI. veliteľstvo, 51 ľudový okres. V mieste je železničná stanica a telegram, pošta s poštovým majstrom. (A Magyar Ország. helynévtára 1913) I. svetová vojna (1914- 1918) vyžiadala obeť aj z Brezničky.

Ilustratívne uvedieme funkcionárov obce z r. 1900- 1918: v r. 1900 richtár Michal Gábor, prísazní Juraj Hronec, Michal Hlásnik, poslanci Alexander Reichmann, Samuel Tachus, Juraj Mlynárik, Juraj Palko, Ján Morháč, vdova po Jurajovi Košťálovi.

V roku 1910/11 Ipolyberzencze (Breznička), okr. Lučenec, notariát Poltár, 328 obyvateľov. Richtár Ján Gábor turičan, zák. sudca Ján Morháč kindernaj, tútor Ján Czirbesz, pokladník Ján Palkó, obv. lekár Dr.Július Švehla, r.k. farár Győző Morvay, učiteľ J.Czirbesz, poštový majster a vedúci železničnej stanice Aladár Trojanovič. Pošta a telegraf v mieste. V r. 1913. 417 obyv. richtár Ján Palkó, zák. sudca Pavol Hronec, r.k. farár Ján Krištofčák, učiteľ Emil Medzihradský.

V r. 1914 zák. sudcom sa stal Emil Medzihradský, pokladníkom Juraj MorháčV r. 1916 richtár obce Pavol Balkovský, zák. sudca Pavol Hronec, rím.kat. farár Ján Krištofík, ev.a.v. farár Július Kalanda.

V roku 1918 tí istí funkcionári, len učiteľom už bol Ján Krajec. (Kalendáre vydané v Novohrade, Lučenci pre roky 1911- 1919. ŠA Lučenec). Obvodnými notármi v Poltári (1873-1913) pre Brezničku boli: Štefan Doleschal (1873-1881), Imrich Grim (1882-1900), Ferenc Szabó (29.12.1900-1903), Štefan Roznay (1904-1910), Dezider Virág (1910-1914). Breznička platila za

prenájom notárstva(kúrenie, osvetlenie a čistenie) v Poltári 119 R. a 81 hal. Breznička od 1.júla 1913 bola začlenená pod notárstvo v Kalinove- Štefan Major (1913-1914). (FÖLDI, I. 2001)

Literatúra za obdobie do roku 1918:

- ADAMOVIČ, M.-DRENKO, J.(2001): Pečate miest a obcí historického Novohradu. ŠA Lučenec, s.12.
- ALBERTY, J. a kol.(1989): Regionálna vlastivedná monografia Novohradu 2/1 Dejiny. Osveta, s. 137, 200, 270, 299,310,320,328
- A Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára 1913. Bp.1913, s.685.
- BEL, M.:(1742): Notitia Hungariae novae historico geographica IV. Viennae
- BELITZKY, J.(1972): Nógrád megye története 896- 1849.Salgótarján,s.66.
- BOROVSKÝ, S.(1911): Nógrád vármegye (monografia). Budapest s.54, 452,463.
- DAVID, Z.(2001): Az 1598 évi házösszeírás. KSHL Budapest .
- DRENKO, J.(1991): Bitka pri Lučenci r. 1451. NK, Lučenec 66 s.
- DRENKO, J.(1999): Lučenec v plameňoch: pozadie vypálenia mesta Lučenec v auguste 1849. NSL, Lučenec, 42 s.
- DRENKO, J.(2001): Sto rokov železničnej trate Lučenec- Poltár. In. Novohradské noviny, Lučenec, 8.10.2001. DRENKO, J.(2012): Zaniknuté dediny Novohradu. Lučenec. Tomášovce, 48 s.
- FÉNYES, E.(1851): Magyarország geographiai szótára I. Pesten, s.125.
- FURMÁNEK, V.(1983): Hradiská pilinskej a kyjatickej kultúry na Slovensku. In. Archeologické rozhledy, Praha, s.28.
- FÖLDI, I.(2001): A községi és körjegyzők társadalmi és mozgalmi Nógrád vármegyében (1873- 1950). Salgótarján, s.183, 187.
- GYÖRFY, Gy.(1998): Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV. AK, Budapest, s.231.
- HRUBEC, I.(1992): Pramene k dejinám Slovenska z konca 5. až 13.stororčia. II. zv. Nitra, s.38.Kalendáre Novohradu a Lučenca za roky 1911- 1919. Nógrádi naptár az 1911. évre Balassagyarmat s.29-30, r.1913 (s.134), r.1914 (Lučenec s.XV, 1916(s.88), V r 1918(Lučenec s.88). Štátny archív Lučenec.Kanonické vizitácie (1674, 1688) pozri v III.kap. Kultúra
- JANČOVIC, J.(2004): Z kolísky na Dolnú zem. Martin, s.31,53,97,114.
- JANCSÓ, É.(2012): Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1670-1672, 1683-1685. Salgótarján, s.48,58,112.
- JANCSÓ, E.-JUSZTIN, P.(2012): Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái (1686- 1689). Salgótarján, s. s.131, 183.
- KISS, L.(1983): Földrajzi nevek etimológiai szótára (3.vyd.) Budapest,s.107.
- Kol.(1960): Az első Magyarországi népszámlálás (1784-1787).Bp., s.94-95.
- Kol.(1977): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I.. Bratislava, s.241.

- Kol.(1977): Nógrád megye képe a XVIII. század végén. Salgótarján s.
- MAKSAY, F.(1990): Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén .I. Budapest, s.501.
- MARSINA, R.(1987): Codex diplomaticus...Slovenský diplomatár.Ba
- MARSINA, R.-KUŠÍK, A. (1959): Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku I. (XVI. storočie). SAV, Bratislava s.351, 402.
- MOCSÁRY, A.(1826): Nemes Nógrád vármegyének Históriai, Geographiai és Statistikai esmertetése. I. Buda, s.149-150.
- Nógrád megye képe a XVIII. század végén. Salgótarján 1977,s.71.
- NOVÁK, J.(2008): Pečate miest a obcí na Slovensku. I.zv. Bratislava, s.107.
- OBECNÁ KRONIKA Breznička I. Uložená na OÚ v Brezničke.
- OBORNI, T.(2001): Nógrád vármegye kozgyüleasei jegyzőkönyveinek regesztái 1597- 1603. Salgótarján dok. 6,49,131,358,586,779.
- OŽDÁNI,O.-TOČÍK, A.(1989):Na úsvite dejín. In. ALBERTY, J. c.d.1989.
- SIRÁCKY,J. (1971): Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí. MS, Martin, s. 59.
- SHVOY, K.(2006): Nógrád megye leírása. Salgótarján, s. 244-245.
- VÁLYI, A.(1796): Magyarország leírása I.. Buda, s.196.
- VASS, E.(1993): A szécsényi sandzsák 1554-évi adó összeírása. In. A Nógrád megyei múzeumok évkönyve. Salgótarján, s. 53, 90.
- WENZEL, G.(1872?): Árpádkori új okmánytár zv. XII. Pest., s.267.

Breznička v medzivojnovom období (1918 – 1939)

Koniec I. svetovej vojny (1918) spôsobil rozpad Rakúsko- Uhorska a vznik Československého štátu. V medzivojnovom období Slovensko bolo súčasťou Československej republiky (ČSR) založenej 28. a 30. októbra 1918. Zo slovenských národovcov z Brezničky nad Ipľom, ktorí sa dožili prevratu (do 30. októbra 1918) a nepodľahli maďarizácii je uvedený len Martin Morháč. (Slavík, M.1945). Iste tu boli aj ďalší slovenskí roľníci , ktorí boli národovci.

V okolí Brezničky v tomto období vznikli miestne vzbury či rabovačky. Účastníkmi boli prichádzajúci bývalí frontoví vojaci a najchudobnejšie vrstvy miestnych obyvateľov. Boli namierené proti notárom, četníkom, krčmárom a obchodníkom (zväčša židovského pôvodu). Maďarské národné gardy organizovali trestné výpravy proti vodcom vzbúr.

6. novembra 1918 vznikla Hornonovohradská slovenská národná rada pod vedením Dr. Ľudovíta Bazovského z Lučenca. 2. a 3.januára 1919 bol oslobodený Lučenec československým vojskom. Obyvatelia Brezničky sa začali prispôbovať demokratickým podmienkam v novom štáte (zaviedla sa úradne slovenská reč, slovenské vyučovanie v školách, došlo k zmenám v administratívach a správe obce, definitívne sa zaviedol slovenský názov obce Breznička).

Funkcionári obce v r. 1919 starosta -richtár Ján Palko, zák. sudca Juraj Hronec, rím. kat. farár Ján Krištofčák, učiteľ Vojtech Andaházy. Pošta a telegraf bol v Brezničke. Pokojný život narušil vpád maďarskej boľševickej Červenej armády, ktorá v júni 1919 prenikla aj do Brezničky. Obec začas bola pripojená k Slovenskej republike rád. Maďarskú ČA museli vytlačiť jednotky československej armády v prvých júlových dňoch r. 1919. 8.júna 1919 tu padol Josef Koule- 23 ročný československý vojak, pochovaný v Brezničke.

Administratívnym centrom slovenského Novohradu sa stalo okresné mesto Lučenec, kde patrila aj Breznička. Do výboru Novohradskej župy bolo zvolených 24 členov, medzi nimi aj Ján Krištofčák rím. kat.- kňaz z Brezničky. V zozname miest a obcí Slovenska z r. 1919 sa uvádza Breznička:

(Ipolyberzence): počet domov 79, obyvateľov 367, muži 183, ženy 184, československej národnosti 356, nemeckej 1, inej 10, rím. katolíci 110, gréko kat. 1, ev. a. v. 242, židia 14. (Zoznam miest Slovenska dľa popisu ľudu v roku 1919. 1920) Spracovanie dejín tohto obdobia bolo náročné, lebo sa nezachoval fond Obecného zastupiteľstva v Mládzove. Breznička v roku 1921 mala 393 obyvateľov. Od roku 1923 sa Novohradská župa stala súčasťou novej Pohronskej župy so sídlom vo Zvolene.

Niektoré údaje sa dajú excerpovať z Pamätnej knihy železničnej stanice Breznička založenej 15.4.1925 správcom stanice Bernardom Strohschneiderom. Takto vieme , že v r. 1919 staničný majstrom bol Král. Vtedy bol aj štrajk maďarských zamestnancov na stanici. Pred postupujúcim maďarským vojskom správca stanicu uzamkol a posledným evakuačným vlakom ušiel do Rimavskej Kokavy. Maďarské oddiely ČA (v období Maďarskej republiky rád) 1.júna 1919 vtrhli do Brezničky a zo staničnej budovy odniesli telegrafný prístroj. Československé vojsko dňa 6.júna 1919 poslalo pancierový vlak z Poltára, ktorým sa vrátil aj staničný majster Král a ujal sa správy stanice. Od 20.januára 1921 prevzal správu stanice Josef Piecek, (staničný personál tvorili ešte 1 výpravca a 2 staniční pomocníci), po ňom 22.decembra 1924 Bernard Strochsneider. Zrušením výpravne Katarínska huta dňa 15.apríla 1924 bolo z Brezničky telefónom zavedené ústredné riadenie dopravy. V období od 29.marca do 2.novembra 1929 bol dočasným správcom stanice adjunkt Kulhánek, ktorý úrad odovzdal staničnému majstrovi Františkovi Hendrychovi, po ňom sa 19.júla 1935 stal správcom stanice oficiál Alois Procházka. Dňa 4.októbra 1931 došlo k zrážke motorového vlaku 3621 s osobným autom veľkopodnikateľa, ktorý následkom nehody zomrel.

V r. 1922- 1934 došlo postupne k pričleneniu staníc Cinobaňa, Zelenovo a Katarínska Huta k žst. Breznička.

(Pamätná kniha železničnej stanice Breznička 1925, rkp.)

Na čele obce Breznička stáli starostovia. Členov Obecného (OZ) zastupiteľstva volili občania v Komunálnych voľbách na základe kandidátok jednotlivých politických strán. Kompetencie obecnej samosprávy podliehali aj jednotlivé osady. Obec mala kataster, nehnuteľnosti a budovy. Pri OZ pracovala finančná, daňová, vicinálna, zdravotnícka a osvetová komisia. V obci bol hájnik, kováč, obchodník, pôrodná asistentka, obhliadač mŕtvol a nočný strážnik.

V roku 1925 v parlamentných voľbách v okrese Lučenec boli takéto výsledky: 1. HSLŠ 7845 hlasov (24,04%), 2. KSČ 7 360 (22,53 %), 3. Agrárna strana 4 825 (14,75%), 4. SNS 3 659 (11,15%). V Brezničke vo voľbách:

politická strana	voľby do posl. snemovne	senát
Hlinková slovenská ľudová strana	92	78
Slovenská národná strana (SNS)	42	37
Republikánska strana (roľnícka)	41	40
Komunistická strana	9	8
Českoslov. soc. demokratická strana	7	7
Strana židovská	6	6 hlasov.

(OBEČNÁ KRONIKA I. Breznička)

V roku 1926 sa konal revíziu hasičského zariadenia v okrese Lučenec Jozef Antušek okresný dozorca, ktorý pre Brezničku zaznamenal, že majú malú hasičskú striekačku, bez savíc, 60 hadíc, 4 vedrá a lekárničku.

V roku 1927 Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) sa stáva členom Okresnej hasičskej jednoty (OHJ) č. 5 v Lučenci Stanovy DHZ v Brezničke boli schválené OMBV č.432 297/5/ 1927 14.októbra 1927. (DRENKO, J.-KEPEŇA, J. 2003) DHZ mal len jednu dvojkolesovú ručnú striekačku preto si kúpili väčšiu z Boľkoviec za 5 000 Kč.

Breznička aj počas prvej ČSR ostala poľnohospodárskou obcou. Ľudia pracovali na svojich pozemkoch, chovali dobytok. Malá časť obyvateľstva pracovala v miestnej tehelni a v okolitých obciach (železiarne, sklárne, tehelne, píly).V roku 1927 tehelňa vyhorela a závod odkúpili bratia Križovci z Brezničky. V roku 1927 starostom obce bol Mlynárik Ján, pokladníkom Gábor Michal kedveš. V obecných voľbách išli pod názvom“ Obecná strana“: Martin Gábor, Križo Ján, Hronec Pavol, Hoffmann Ján, Hronec Juraj, Morháč Juraj kyndernaj, Tahusz Aladár, Gábor Pavel turičan, Paľko Juraj, Gábor Michal, Morháč Ondrej hajt. a i.

Administratívny lexikon obcí (1928) o Brezničke zaznamenáva: správny okres Lučenec, Československo, pošta Kalinovo, železničná stanica, telegraf Breznička, notariát Kalinovo, ľudová škola as. Breznička, Farské úrady, rím.kat. Breznička, ev.a.v. Kalinovo, Četnícka stanica Kalinovo, zdravotnícky obvod Cinobaňa. (Administratívny lexikon obcí1928)

Štatistika obcí na Slovensku (1928) uvádza, že Breznička patrí XVIII. župy, okres Lučenec, notariát Kalinovo, obyv. 367, obecný chotár v kat. jutrách 974.

Daňová základňa tvoriaca podklad vyrubených obecných prírážok: 2,693.93. Celková rozpočtová potreba na rok 1927 10,254.63. Výška v % obecnej prírážky na roky 1925 180, r.1926 200, r. 1927 200. Výmera pôdy poľnohospodárskej kat. I. 3, hodnota 6000 Kčs. Hodnota nemovitosti 6000. Vklady 2,505.03, cenné papiere 1.500, celková hodnota 10,005.03. Úloha pre obec- kúpa novej striekačky. (Statistika obcí na Slovensku 1928)

Pekný opis tohto kraja uvádza Polívka, V. v monografii Novohradu (1928). Z ktorého vyberáme: „ Prvou stanicou od Lučenca na trati Lučenec- Utekáč je Kalinovo (948 obyv., slov. obec temer z $\frac{3}{4}$ evanjelická, ale bez kostola; evanjelici chodia do susedného Hrabova, 424 obyv., oddeleného len Ipľom a katolíci do Brezničky..... Bohaté ložiská hliny tehliarskej sú tiež u Brezničky, 367 obyv., slovenskej obce z $\frac{2}{3}$ evanjelickej. Katolícky kostol je pre občanov z Brezničky, Kalinova, Hrabova, Veľkej Vsi a roztratených samôt v okolí. Z Brezničky odbočuje trať na Mládzovo, ďalej Cinobaňu a do Katarínskej Huty smerom sz..... Kraj veľmi, pekný romantický... Vráťme sa späť do Brezničky a pokračujme v ceste na Utekáč. Z Brezničky sa polhodinku prídeme do Zelenova...“ . (POLÍVKA, V. 1928).

Vo voľbách v roku 1929 boli v Brezničke takéto výsledky: 1.HSLS 108 hlasov, Republikánska strana 40, Národno socialistická strana 13, Soc. demokratická s. 8, Komunistická s. 5, Maďarské strany 5 hlasov.(OBECNÁ KRONIKA Breznička I.) V Kalinove bol Živnostenský úverový ústav, družstvo s obmedzeným ručením. Od 24.júla 1927 došlo k fúzii so Živnostenským úverným ústavom v Málinci. Po roku 1929 členkou sa stala aj súkromníčka Margita Textorisová z Brezničky. Potravné družstvo bolo aj v Brezničke. (Štátny archív v Banskej Bystrici, fond Krajský súd B. Bystrica, Firemný register B XII.č.752, škatuľa č.292). Základné služby obyvateľstva zabezpečovali hlavne miestni remeselníci (kováč, obuvník, krajčír). Zásobovanie mali na starosti miestni obchodníci, hlavne Potravné družstvo.

20.marca 1929 bolo riadne valné zhromaždenie DHZ v Brezničke, za účasti 18 činných a 2 nových členov. Vyberáme zo správy tajomníka: v r. 1928 mal zbor 20 činných členov a 1 náhradného (z ktorých 1 narukoval, a 1 bol vylúčený miesto veliteľom). Zbor sa zúčastnil hasenia 4 požiarov na okolí, mal 13 cvičení, a to 11 školných a 2 slávnostné. Zbor poriadal 4 tanečné zábavy. Pokladničná správa: v r. 1928 príjem 4 339, 30 Kčs, výdavky 2 474,40 Kčs. Správa strojníka Jána Hlásnika a gazdu Jána Sršňa. Zbor má kompletnú striekačku so 70 m hadicami. Stav výstroja: 18 blúz súkenných, 19 remenných čiapok, 20 odznakov „ Na pomoc“. Voľba nových funkcionárov: za veliteľa znovu zvolený Ján Pánik správca ev. školy, za miestoveliťa Martin Balkovský, za tajomníka Martin Morháč.

Nový veliteľ sa obrátil k bratom hasičom: „ Bratia! Prilože i vy ruku k dielu, lebo len tak dosiahneme vytýčeného cieľa. Preto hor sa, bratia, nech nám slúži za vzor krásna výpoveď nášho spasiteľa: „ Miluj blížneho ako seba samého“. Valné zhromaždenie po sľube 3 nových hasičov ukončil brat veliteľ privolaním:“ Zdar práci hasičskej“. (Breznička, pri Lučenci. In. Hasičské listy č.5, 1929 s.61., DRENKO, J.- KEPEŇA, J. 2003, s.68)

28.apríla 1929 bola založená Slovenská evanjelická jednota miestny odbor v Brezničke č. 136 s 50 členmi z podnetu Jána Pánika. (pozri foto)

V roku 1930 Breznička mala 411 obyvateľov, v marci- apríli sa v obci vyskytol brušný týfus.

V období hospodárskej krízy nespokojnosť občanov sa prejavila aj v rôznych protestoch. 25. februára 1931 predpoludním na Námestí v Republiky v Lučenci zatkla polícia počas demonštrácie okolo 70 mladíkov, medzi nimi aj z Brezničky (ČERVENÁK, V. 1971 s. 231) V roku 1930 majiteľom tehelne v Brezničke bol Kraus. 5.júla 1931 HOJ č.5 usporiadala Verejné Obvodové hasičské cvičenie v Cinobani za účasti zborov so striekačkami tak aj z Brezničky. V roku 1931 novým starostom obce sa stal Ján Lörinčík ,železničiar, pokladníkom Ondrej Morháč hajtm., kandidovali Križo, Mlynárik, Gábor, Murín, Balkovský, Slavkovský, Morháč.V Brezničke v tomto období bola ev.ľudová škola, ev. modlitebňa, kat. kostol, obchod a krčma. Cez obec prechádzali osobné i nákladné vlaky.

Z oblasti kultúry okrem hasičských podujatí (tanečné zábavy a športové podujatia), bola aj ľudová obecná knižnica utvorená v roku 1930.

20.decembra 1931 elektrifikácia obce za 66 000 Kčs (štátna subvencia 50 %, čiže 33 000 Kč). V roku 1932 boli v obci 8 verejných lúč (z ktorých svietili však len 3 pri Potravnom dome, na obecnom námestí a pri rím.kat. fare).

Elektrina bola zavedená do 36 bytov. V roku 1933 Ján Lörinčík sa vzdal úradu a za starostu bol zvolený Ján Mlynárik. Od tohto roku viedol Pamätnu knihu obce Breznička Ján Pánik správca školy.V nej na s.7-8 sú uvedené mená 92 občanov aj s číslami domov. V roku 1934 sa obilie z Brezničky odovzdávalo do Obilného monopolu v Lučenci. 3.februára 1934 bol utvorený Hasičský športový spolok (HŠS) v Brezničke. Stanovy Krajinského úradu v Bratislave pod č.785159/8- 1934, klub mal materiálne zabezpečenie pre 15 futbalistov.

Predsedom klubu bol Pavol Križo, tajomníkom Július Geleta (DRENKO, J.- KEPEŇA, J., 2003, s. 79) 4.mája 1934 sa konala v Brezničke slávnosť

s pogramom: 1.Živý obraz žiakov, s prejavom žiaka Michala Ostrihoňa, 2.Slávnostná reč uč. Jána Pánika, 3.Recitácie príležitostných básní, 4.

V Potravnom družstve sa odohrala aj scéna v jednom dejstve „ Matka Štefánikova“. Účinkovali Zuzana Gáborová, Ján Morháč, Ján Murin, Jozef Hoffmann, Július Vingárik, Mária Kelemenová, Jolana Križová, Ondrej Textoris, Ondrej Laštík a Mária Hroncová (Pamätná kniha obce Breznička I., s.39)

V roku 1935 sa uskutočnil súpis ovocných stromov a krov. Stromy: jablone 523, hrušky 494, čerešne 120, višne 22, slivky bystrické 52, iné 952, marhule 6, broskyne 13, orechy 45 spolu 2 227 stromov. Kry: ribezle 134, egreše 30, spolu 164 krov. Voľby v Brezničke boli s týmito výsledkami: Autonómny blok (Hlinka- Rázus), Republikánska strana maloroľníckeho ľudu 79, Sociálno demokratická strana 16, Komunistická strana 4, Národno socialistická strana 3, Československá ľudová strana 1, Živnostenská strana 1. Spolu 228 platných hlasov. Z r. 1936 je zachované foto 20 hasičov Brezničky (pozri foto aj s menoslovom) Vybudovalo sa aj Hasičské skladište slávnostne odovzdané 5.septembra 1937 za účasti okr. veliteľa Štefana Zeiwalda, kalinovského a hrabovského DHZ. Obvodný dozorca, miestny veliteľ DHZ v Brezničke Ján Pánik bol dekorovaný bronzovým záslužným krížom za jeho mimoriadnu organizačnú činnosť na poli hasičstva. (Pamätná kniha obce Breznička I., s.55, pozri 2 foto)

Dlhoročným obecným zriadencom bol Ondrej Kráľ, pre vysoký vek ho vystriedal Ondrej Gábor krajč.

V roku 1936 sa v obci zriadila Civilná protiletická ochrana (CPO) veliteľom sa stal Ján Pánik. Vykonala sa aj Raambulácia katastra obce, výmera 974 kat. holdov. V roku 1937 Breznička mala 411 obyvateľov, národnosti Československej 403, knižnica mala 214 zv. slovenských kníh. Pre porovnanie s okolitými obcami:

Obec	počet obyv.,	narodnosti čsl.	,nemeckej,	mad'.	židovskej,	počet zv. kníh:
Zelené	452	441	3,	2,	6	331
Hrabovo	525	524				168
Kalinovo	1201	1144	4	15	7	468

(KRAUS, F. 1937)

V máji 1937 sa konal veľký 37 denný štrajk tehelne pod vedením komunistov. Počas štrajku sa aktivizovali aj červené odbory. Zhromaždenie odborárov bolo napr. aj v doline Pod Borčokom pri Ipli, medzi Kalinovom a Brezničkou. Štrajkujúcim sa podarilo vynútiť menšie ústupky na kapitalistoch. (JÁNOŠ, P. 1977) V roku 1937 bolo postavené nové hasičské skladište s celkovým nákladom 4 800. Slávnostné odovzdanie sa uskutočnilo 5.septembra 1937 (pozri foto). V tomto roku bol postavený aj nový most cez brod, ktorý vyhotovil Ján Slavkovský, mlynár. Konala sa aj oprava obecnej vyhne a kováčskeho bytu. 11.mája 1938 boli voľby v obci pod jednotnou kandidátkou s názvom: „ Autonomistický blok a republikánska strana“. Článok v lučenských novinách Národný týždenník „ Breznička ide jednotne do volieb“ uvádza kandidátov: M.Gábor, I.Geleta, P.Morháč, I.Hoffmann, I.Geleta st., M.Hlásnik, I.Mlinárik, Š.Križo, M.Balkovský, I.Morháč krajč., I.Gábor a M.Gábor.

Novým starostom Brezničky sa stal Martin Gábor, námestníkom starostu Ján Gábor, pokladníkom Ján Morháč.

Breznička patrila pod notariát v Kalinove, do roku 1923 sa tu vystriedalo 7 notárov. Z notárov ilustratívne uvedieme: Jozef Róna (pôsobil od 27.4.1923-4.9.1929), Zoltán Bóry (do 1.4.1929), Samuel Filo (od 1.4.1929- do r. 1945). 21.mája 1938 československá vláda vyhlásila čiastočnú mobilizáciu na obranu republiky a 23.septembra všeobecnú mobilizáciu.

Breznička za Slovenského štátu a v období protifašistického odboja (1939- 1945)

Po Viedenskej arbitráži 2.novembra 1938 a obsadení Lučenca maďarským vojskom (10.novembra) sa okresným centrom slovenskej časti Novohradu stala Lovinobaňa, ktorá patrila do Pohronskej župy, notárstvo pre Brezničku ostalo v Kalinove. Po vzniku Slovenského štátu 14. marca 1939 (od prijatia ústavy 21.júla 1939 oficiálne ako Slovenská republika) došlo k zmenám štátnej i verejnej správy. Imrich Slavkovský z Brezničky bol vyznamenaný v bojoch za obranu republiky. V r. 1939 sa uskutočnila výstavba obilného skladu na železničnej stanici (staviteľ František Tomek, za obnos 200 000 Ks).

Čo sa týka železničnej stanice Breznička, po začlenení Lučenca do Maďarska bola od 22.decembra 1938 medzi stanicami Losonc (Lučenec)- Breznička zahájená výmenná preprava v obmedzenom rozsahu. Týždeň po odtrhnutí sa Slovenska od Československa dňa 14.marca 1939 bol zbavený služby český výpravca stanice a dňa 18.apríla 1939 bola správa stanice odovzdaná skladníkovi- manipulantovi Václavovi Leskovcovi. Nová železničná trať Veľká Ves- Tomášovce bola otvorená 18.februára 1940, čím sa mohla napojiť železnica z Brezničky cez Tomášovce smerom na Zvolen. (pozri foto). Dňa 24.júna 1941 bol dočasným správcom stanice poverený staničný majster čakateľ Július Kopčák, po ňom pán Spišiak, ktorý po ukončení II.svetovej vojny zostal nezvestný. V októbri 1941 bolo nahradené osvetlenie petrolejovými lampami elektrickým osvetlením. Dňa 23.marca 1943 boli dané do činnosti vchodové návěstidlá od Tomášoviec, Poltára a Katarínskej Huty.

(Pamätná kniha železničnej stanice Breznička rkp. vedená od 15.4.1925)

6.októbra 1939? bolo rozpustené obecné zastupiteľstvo. Na úrovni obce bola zrušená funkcia starostu obce a zavedená nová funkcia štátneho obecného komisára. Za vládneho komisára bola zvolený dovtedajší starosta Martin Gábor, do poradného zboru Ján Mlynárik, Ján Lörinčík, Ján Geleta a Ján Pánik.

Kultúrny dom bol pôvodne v Potravnom družstve (ved. Michal Hlásnik), ale keď sa tu založil obchod s koloniálnym tovarom, miestna sála bola predelená nehybnou drevenou stenou, čím sa mládež nemohla kultúrne vyžiť, preto utiahla sa do hostinca Pavla Mlynárika Doboša, kde odohrali aj divadelné hry „ Chlapci na stráži“ a „ Márnokratný syn“. Začalo sa s výstavbou kultúrneho domu. V roku

1939 sa uskutočnila zbierka na zlatý poklad republiky. V Brezničke sa vyzbieralo 100 korún slovenských.

V dôsledku odbytových a dopravných ťažkostí (Lučenec, dovtedajšie hospodárske centrum, bol pripojený k Maďarsku) postihlo tehelňu aj v Brezničke ako i okolitý priemysel (sklárne, železiarne, tehelne a pily). Zvýšila sa nezamestnanosť, muselo sa pristúpiť k vyplácaniu podpôr v nezamestnanosti.

Vypuknutie II. svetovej vojny začalo 1.septembra 1939 útokom Nemecka proti Poľsku, nasadená bola aj Slovenská armáda, ktorá sa 23.júna 1941 pripojila k nemeckému ťaženiu proti Sovietskemu zväzu. Aj z Brezničky museli muži narukovať na fronty. Vedúci Potravného družstva Michal Hlásnik zomrel 5.decembra 1940. Správy sa ujal Martin Morháč, za obchodného vedúceho bol menovaný Július Geleta s manželkou. V roku 1941 do jari 1942 bol židovský majetok Thauszovcov rozparcelovaný. Dom kultúry v Brezničke dostal názov „Dom HSLS“, (výsviacku konal dr. František Vysocká rk. farár. Uskutočnila sa aj prestavba pastierne (byt pre pastiera, majetok Urbariátu). Od 1.januára 1942 došlo k zmene názvu Ev.ľudovej školy na Obecnú ľudovú školu v Brezničke. 14.marca 1942 na Deň slobody sa uskutočnil lampiónový sprievod v Brezničke. Posviacka kultúrneho domu bola 28.júna 1942. Lexikón obcí Slovenskej republiky (1942) uvádza: okres Lovinobaňa, obec Breznička: plocha v ha 560, počet domov 105, počet obyv. r.1940 ? .

Poštový, telegrafný a telefónny úrad Kalinovo železničná stanica Breznička, farský úrad 1.Breznička,2.Kalinovo, žandárska stanica Kalinovo, zdravotný obvod Cinobaňa. Miestne časti obce Močiar O, Krížovská Pustatina DD. (Lexikón obcí Slovenskej republiky 1942). Ako v každej obci tak aj v Brezničke sa utvorila Hlinková slovenská ľudová strana (HSLS) , Hlinková garda(HG) a Hlinková mládež . Tieto organizácie však nemali podporu evanjelického obyvateľstva, len katolíckeho. V rokoch 1940-1942 bola v tehelni postavená kruhová pec s kapacitou 440 m³. Do tej doby mal závod len poľné pece, tzv. „báne“. Okresný úrad v Lovinobani 27.marca 1942 nariadil zaradenie Židov do prac- sústredenie Židov do Poltára odkiaľ boli odtransportovaní vlakom cez Lučenec, Lovinobaňu do pracovného tábora do Novák. Postupne sa prehĺbila sociálna bieda aj v Brezničke. Poľnohospodárske práce konali starci, ženy a väčšie deti, lebo muži bojovali na frontoch. Výraznou postavou tohto obdobia bol rodák z Brezničky Martin Morháč (n.3.3.1902- z.22.10.1955 Horné Orešany). Spočiatku prívrženec Slovenskej ľudovej strany, neskôr člen Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, agitátor za jej politiku v Novohrade. 1939 jeden z organizátorov obrany hraníc na južnom Slovensku proti horthyovcom.

V r. 1939 – 1943 poslanec Slovenského snemu, člen jeho branného a technicko- dopravného výboru, 1942 predseda okresnej organizácie HSLS v Lovinobani. 1943 zbavený poslaneckého mandátu za podozrenie spolupráce s rasovo prenasledovanými. Po r. 1945 ho Národný súd uznal vinným, avšak za

pomoc odboju a rasovo prenasledovaným (Židom a Cigánom) oslobodený od výkonu trestu. (Slovenský biografický slovník IV. 1990)

V roku 1943 sa v obci konala povinná Branná výchova od 6.-50 rokov, veliteľom spočiatku bol Pavol Morháč kamo, miesto neho bol menovaný Ján Gábor Jánošove frontový vojak. Došlo aj k zmene funkcie vládneho komisára Martin Gábor sa zriekol úradu, menovaný bol Juraj Gábor kedveš.

Firma bratia Križo robili stavbu továrne na škrídlice a tehly.

V roku 1944 Združenie ev. mládeže 3.januára na novom javisku predviedli drámu „Matka“ v réžii Jána Pánika a na Veľkú noc hru „ Ofenzíva pána Koníčka“ v réžii Eugéna Spišiaka. 23.augusta 1944 do obce prišlo 140 ukrajinských a poľských utečencov. Bývali v škole, v Potravnom družstve a i.

Breznička v období protifašistického odboja a SNP

O vypuknutí Slovenského národného povstania (SNP) sa občania dozvedeli z banskobystriického slobodného slovenského vysielacza, kde správu o vypuknutí SNP 1.septembra 1944 prečítal učiteľ Ladislav Sára (maturoval na učiteľskom ústave v Lučenci).

5.septembra vznikol revolučný národný výbor v Brezničke, členmi sa stali robotníci a roľníci: Ján Morháč predseda, Juraj Gábor, Ján Almáši, Jozef Geleta st.,Ján Križo, Ján Sršeň. Vytvárali sa prvé organizované partizánske jednotky aj v okolí Brezničky. Napr. oddiel Thälmann, pod vedením kapitána ČA Kinčarova. Rota operovala na hraničnom území s Maďarskom, pozdĺž Kalinovsko- pincinského chotára a plnila aj úlohu výcvikovej jednotky. Do SNP sa zapojili aj občania z Breznička ako napr. Ondrej Gábor, Ján Laštík, Pavel Murín a z okolia Ján Škrdla, Emil Plavucha, Milan Olšiak, Ján Svoreň, Jozef Klimák, Ján Sivok, Ján Muška, Ján Caban, Pavol Frančok i. 17.septembra 1944 podľa situačného hlásenia oddielu Thälmann hlásené z Oždian telefónom na železničnú stanicu v Brezničke, aby niekto prišiel pre vojakov, ktorí chcú prejsť k partizánom. (MOTOŠKA, V. 1974 s.87) 22.októbra 1944 zaútočili z juhu jednotky 18 SS divízie na partizánsky oddiel pri Kalinove, ktorý pred presilou musel ustúpiť. V Kalinove potom sídlil oddiel gestapa a SS. Nemci postupovali smerom na Brezničku a Zelené. Jedna skupina postupovala z Brezničky smerom na Mládzo, Turíčky, Ozdín a Málinec, druhá zo Zeleného Ipel'skou kotlinou smerom Rovňany, Bystrička a Málinec.

Z Brezničky padli dvaja partizáni. Laštík Ján (27 ročný robotník) partizán, popravený v Lučenci Nemcami. Murín Pavel (n.1927) murársky učeň, padol v boji 24.októbra 1944 v Liptovskej osade. Autentické spomienky z bojov uvádza Milica Miadoková z Mládzo: „Mnohé domy sa stali terčom pre mínometry a delá. Granáty rozbíjali budovy, črepiny našli obeť nielen medzi vojakmi, ale aj civilmi, Jednou z nich bol aj môj otec. Zraneného otca odniesli na voze do Brezničky. Rodina sa potom presúvala popri železničnej trate počas

letu stíhačiek, výbuchov delostreleckých granátov do Brezničky, a potom do Zeleného za frontovú líniu“. (MIADOKOVÁ, M, In. Spomienkový zborník 1998)

Od 12.januára 1945 sovietske vojská 27. armády generálplukovníka Trofimena (v rámci II. ukrajinského frontu maršala Malinovského, ktorý bol týždeň v Kalinove a osade Močiar) začali ofenzívu proti Nemcom. Vojská 35. streleckého zboru ČA gen. S. G. Gorčajeva ovládli Vyšný Petrovec a Hrabovo.

Pri oslobodzovaní obce Breznička a okolí 12.-13. januára 1945 padlo 32 príslušníkov Červenej armády, 25 nemeckých vojakov, 1 rumunský vojak. Priamo v Breznička padol 1 nemecký vojak a 1 partizán. Umučení boli v koncentračných táboroch z Hrabova 2, Kalinova 3, Zeleného 5 .13. januára bol oslobodený Poltár a 14.januára 1945 aj Lučenec. (GOLEMA, A. 1965)

Literatúra pre roky 1918- 1945

Administratívny lexikón obcí na Morave, ve Slézsku, na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. Praha, 1928. s.152.

ČERVENÁK, V. (1971): Robotnícke hnutie a boj KSČ v Novohrade. Lc s.124.

DRENKO, J. (2012): Mládzo monografia obce. NOS Lučenec.

DRENKO, J.- KEPEŇA, J.(2003): Požiarna ochrana v Novohrade.

Lučenec, s.62,68,79,80.

Fond Breznička. MV SR Štátny archív B. Bystrica, pobočka Lučenec.

GOLEMA, A.(1965): Oslobodenie južného a stredného Slovenska (vojskami II. Ukrajinského frontu). B. Bystrica, s. 238.

HRAŠKO,Z.(1964): Štrajk ipeľských tehliarov. In.: Sborník SNM,58,História 4, Bratislava, s.29-42.

JÁNOŠ, P.(1977): 40 rokov štrajku ipeľských tehelní. In. Obzor Gemera,č.3.

JÁNOŠ, P.(1988): Kalinovo. 2. vyd. Osveta, Kalinovo.

KOL.(2002): Mesto Poltár Regionálna monografia. MsÚ, Poltár.

KRAUS, F.(1937): Obecné knihovníctvo na Slovensku. Bratislava, tab.č.

Lexikón obcí Slovenskej republiky (1942). Bratislava, s. 42.

MIADOKOVÁ, M.(1998):In. Spomienkový zborník rodákov- pamätníkov vojnových udalostí v Cinobani, Turičkach, Mládzove. Cinobaňa, s. 81-95

MARTULIAK, P.(2008): Lučenec a Novohrad v období vzniku a vývoja I.ČSR. In. Zborník z konferencie 6.12.2007, Lučenec.

MOTOŠKA,V.(1974): Protifašistický odboj v Novohrade. Lučenec, s.87

Pamätná kniha železničnej stanice v Brezničke (vedená od r. 1925) rkp.

OBECNÁ KRONIKA I. Breznička, uložená na O`U v Brezničke(rkp.)

Osvobození Československa Rudou armádou 1944/45. Praha 1965.

PETRÁŠ,J. (2005): Zoznam občanov Československej republiky a zahraničných bojovníkov, ktorí položili životy v boji proti fašizmu počas II. svetovej vojny. Trnava, (CD-ROM).

POLÍVKA, V.(1928): Lučenec a kraj novohradský. Lučenec, s.123-124.

SLAVIK, M.(1945): Slovenskí národovci do 30.októbra 1918. 2. vyd.

Trenčín, s134

Štatistika obcí na Slovensku (1928). Trenčín (zost. Poničan, P.a kol.).

Zoznam miest Slovenska dl'a popisu ľudu v roku 1919. Bratislava 1920 s.68.

Breznička po oslobodení (1945)

Po skončení II. svetovej vojny sa obnovil Československý štát. Okresný úrad z Lovinobane sa presťahoval do Lučenca, Breznička administratívne patrila do okresu Lučenec v rámci Banskobystrického kraja do Československej republiky (ČSR). V roku 1945 pri požiari bola zničená Farská kronika Brezničky vedená od r. 1781. 7.apríla 1945 bola exhumácia padlých ruských vojakov, ktorí boli pochovaní pred ev. kostolom v záhradke a boli prenesení do rk. cintorína a uložení v spoločnom hrobe. Do 1.júna z obce odišli ruskí vojaci , ostalo tu len 5 bárišní, ktoré mali bunker pod Vinným hrbom, do 14.júla a robili hlásnu službu. 26.júna 1945 došlo k reorganizácii MNV. Predseda Ján Morháč krajč., podpredseda Ján Sršň, tajomník Jozef Lev, členovia: Ján Kokavec, Ján Almáši, Ondrej Belica, Juraj Zaveternik, Jozef Gábor, Juraj Gábor, Ján Geleta st, Ján Slavkovský a Jozef Geleta st.

Železničná trať Lučenec- Breznička- Poltár bola sprevádzkovaná v októbri 1945, čo umožnilo nabehnutie verejného zásobovania. Dovoz surovín i odvoz vyrobeného tovaru. V tomto roku v Brezničke bola vystavaná aj pošta. Obnovená bola činnosť hasičstva v Brezničke (Stanovy pod č. 244/1-III/3-46 z r. 1946). 28.októbra 1945 bol pochovaný v Brezničke Pavol Murín , partizán padol 26.10.1944, jeho telo bolo prevezené z Liptovskej osady).

13.januára 1946 sa uskutočnil slávnostný večierok v Brezničke (I. výročie oslobodenia obce). Zúčastnili sa predseda MOS Š.Bulla, prednosta železničnej stanice J.Hoffmann. Slávnostnú reč mal učiteľ J.Pánik. SSM zahral veselohru v 3 dejstvách „ Život vojenský, veselý život“ od J.Balda a Solčániho.

Z hercov vynikli: Juraj Morháč, Marci Gábor, V.Gábor, M.Sršňová, E.Morháčová, J.Almaši. 22.apríla na Veľkú noc odohrali drámu „ Kliatba“ od Fr.Urbáneka. 4.mája v Št. ľudovej škole deti odohrali divadielko „ Pravé bohatstvá“ v 3 dejstvách a „ Pri kávičke“ v 1 dejstve. 26.mája 1946 sa konali voľby do MNV, kde kandidovali: 1.Strana práce 9 hlasov, 2.Demokratická strana 193, 3.Komunistická strana 69, 4.Strana slobody 7, na „Prázdny lístok“ 3 hlasy.

V roku 1946 predsedom Miestneho národného výboru (MNV) v Brezničke bol Ján Almáši, podpredseda Ján Morháč buchán. Kandidovali Ján Morháč, Ján Kokavec, Július Geleta, Ján Slavkovský, Ondrej Morháč, Pavol Kelemen.

V roku 1947 kandidovali Ján Almáši a Ján Morháč dostali rovnaké hlasy, preto musel rozhodnúť los v prospech Jána Morháča krajč., ktorý sa funkcie predsedu MNV ujal 31.novembra 1947. Začal sa aj boj medzi Demokratickou a komunistickou stranou čo neobišiel aj činnosť národných výborov(NV).

Dôležitou skutočnosťou v činnosti NV bol Dvojročný (1947/48) budovateľský plán vojnou zničeného hospodárstva.

V Brezničke sa mala uskutočniť oprava kultúrneho domu, zavedenie telefónneho zariadenia.

V Hrabove výstavba železobetónového mosta, oprava obecných ciest a požiarneho skladu, v Mládzove oprava ciest a výstavba kultúrneho domu. Veľa z týchto akcií sa neuskutočnilo pre nedostatok stavebnej kapacity.

(GAÁL, J.1967)

Pamätná kniha národných výborov v dvojročnici 1947- 48 o Brezničke okrem iného píše: „ Kalinovo je sídlom obvodného úradu Národného výboru (NV) pre obce Breznička, Hrabovo a Veľká Ves. Breznička je obec, možno povedať malá podhorská dedina. Leží pri rieke Ipeľ. Jej meno pochádza od stromu breza. Bolo tu niekedy mnoho briez, z ktorých istá časť bola len v roku 1939 vyklčovaná a premenená na pastvu. I hon pozemkov jestvuje „ Podbrezi-ny“. Nateraz počíta 430 obyvateľov. Reč sa veľmi odlišovala (i teraz) od spisovnej slovenčiny namiesto „y“ užíva s „e“. Napr. ryby- rebe, mlyn- mlen, keby- kebe, ženy- žene; slovesá doplňajú sa koncovkou „i“. Napr. kopati, hrabati, voziti, prati, orati, čitati atď.

V začiatkoch boli všade len mäkké cesty. Hradská cesta vedúca cez obec (Lučenec- Kokava n/Rim) začala sa robiť v r. 1884. Železničná trať, ktorá sa rozvetvuje na tri smery: Breznička - Lučenec, Breznička- Katarínska Huta, Breznička - Poltár, bola vystavaná v rokoch 1900-1901. V roku 1905 bola postavená továreň na výrobu škridlíc a tehál, nakoľko nachodila sa tu šamotová hlina. V roku 1946 bola postavená druhá továreň na výrobu škridlíc a tehál pod menom „Ipeľská továreň“ a v roku 1947 započalo sa s prácou. Obec administratívne patrila do obce Poltár až do 1.januára 1914. Vtedy bol zriadený notársky úrad v Kalinove a od tej doby patrí obec do kalinovského notariátu. Podľa náboženstva obyvateľstvo je ev.a.v. a r. kat. vierovyznania. V roku 1863 bol vybudovaný ev.a.v. kostol a v r. 1781- 1785 bol v obci vystavaný rím. kat. kostol. Budova rím. kat. fary bola darovaná Jozefom Okoličánim, vtedajším zemepánom roku 1786 a vtedy bola založená aj rím. kat. farnosť brezničská. Ev. a.v. cirkev brezničská je filiálnou cirkvou Kalinovsko- Hrabovskej cirkvi. Uvedený je aj zoznam Revolučného národného výboru v Brezničke, zvoleného dňa 5.septembra 1944. (pozri v predchádzajúcej časti r. 1938-1945). Je to jeden z prvých opisov o obci Breznička v slovenskom jazyku.

(Pamätná kniha národných výborov 1948)

Po komunistickom štátnom prevrate (vo februári 1948) bola nastolená politická diktatúra. V Brezničke vznikol miestny akčný výbor. Novou štátnou formou sa stala „ ľudová demokracia“ a asymetrický model štátopravného usporiadania. Nový režim prenasledoval cirkvi najmä rímskokatolícku cirkev.

V roku 1949 bol zriadený obchod VESNA, predávali sa tu šaty, strižný tovar a galantéria. Dňom 31.XII.1949 na s. 175 končí aj Pamätná kniha obce Breznička, vedená kronikárom učiteľom Jánom Pánikom.

V roku 1949 sa v rámci prvého päťročného plánu na r. 1949- 1953 nastolila potreba socialistickej industrializácie a kolektivizácie.

Hospodárenie v obci bolo formou Štátneho majetku (ŠM), zriadená bola autobusová zastávka, v roku 1950 bolo vybudované športové ihrisko.

Od roku 1951 v rámci územnosprávneho usporiadania vytvoril nový okres Poltár, kde patrila aj Breznička v rámci kraja Banská Bystrica.

V roku 1952 bolo založené Jednotné roľnícke družstvo (JRD).

22.5.1952 na základe valného zhromaždenia hasičov v Brezničke došlo k premene DHS Breznička na Miestnu jednotu ČSH.

Funkcionári r. 1949: predseda Murín Ján, podpredseda Gábor Július, Tajomník Balkovský Martin, Morháč Ján. V r. 1953 zmena názvu na ČZPO predseda Balkovský Martin, podpredseda Lörinčík, org. ref. Gábor Vlado. Funkcionárom hasičov v okrese Poltár z Brezničky bol Pavol Turcaj.(Fond ONV Poltár č. 169 OPVV Sg. 212 Zväz čl. hasičstva). Založila sa nová Obecná kronika obce Breznička, okr. Poltár, kraj B.Bystrica vedená uč. Jánom Pánikom až do roku 1959. 3.februára 1951 sa premenilo Potravné družstvo (malo 45 členov s 900 účasťami) na „ Jednotu“ s počtom členov 135, obchodnými vedúcimi ostali Július Geleta s manželkou. 7.marca 1951 tragicky zahynul Ján Absolon rk. farár padol z mosta do Ipľa). 18.augusta 1952 bola zriad'ovacia schôdza JRD III.typu za predsedu bol zvolený Michal Kolimár. Z kultúrnej činnosti treba uviesť že Závodný klub divadelných ochotníkov odohrali predstavenia „ Kubo“, „Statočný valach“. Zriadená bola aj Osvetová beseda v miestnom Kultúrnom dome. Materská škola bola založená 25.januára 1953 v dome bratov Križovcov, s počtom 20 detí s celodennou starostlivosťou. Prvou riad. sa stala Mária Švantnerová. (Obecná kronika obce Breznička II.). V novembri 1954 pri JRD bola založená Družstevná škola práce (DŠP), ved. školy bol uč. Ján Pánik, počet frekventantov 17, prednášky mali raz týždenne vo večerných hodinách v triede Národnej školy. Záverečné pohovory sa konali 5.apríla 1955.

Archívne dokumenty z Brezničky sú zachované od roku 1955.

Zápisnica napísaná na riadnom zasadnutí Miestneho národného výboru (MNV) a spolúčasti správy Jednotného roľníckeho družstva (JRD) dňa 24.1.1955 v Brezničke. Prítomní: Kolpach Peter, predseda MNV, členovia: Gábor Vlado, Géčová Jolana tajomníčka MNV, Hoffmannová Júlia, Švartnerová Mária, Morháč Milan kuš., Muška Ján, Pánik Ján, Kokavec Ján, Gábor Martin, Zavaternik Juraj, Murín Ján, Geletová Margita Do akčného plánu boli zaradené: 1. Dokončenie budovy MNV nákladom 30 000 Kčs, 2. Úprava potoka cez obec náklad 20 000 Kčs, 3. Úprava námestia pred budovou MNV v akcii M 10 000

Kčs, 4. Úprava miestnych komunikácií v rámci údržby 10 000 Kčs. (pozn. cestármi boli Krížo Pavel, Morháč Pavel, Sloboda Peter), 5. Oprava všetkých súkromných budov a budov spoločností. O krmovinovej základni referoval Ján Kokavec predseda JRD. V jednotlivých zápisniciach sa hodnotila činnosť MNV, pripomínali výročia SNP, MDŽ, Oslobodenie (1945) a i.

Plán práce rady MNV komisií, Činnosť Osvetovej besedy spoločenských organizácií (VŽ, JRD, S ČSSP, ČSM, ČsČK, DO KSS, TJ Tatran Breznička Požiarna ochrana v obci), postup prác pri budovaní Kultúrneho domu, zabezpečenie žatevných prác na JRD, Hygiena v obci a i. Používala sa vtedy okrúhla pečiatka s kruhopisom: Rada Miestneho národného výboru v Brezničke, v strede bol štátny znak. V roku 1955 so zriadeným osvetovej besedy bolo dané do prevádzky aj kino, dobre fungovala aj Obecná knižnica. V r. 1955 v rámci kultúrnej činnosti boli v Brezničke : bábkové divadlá 3, estráda 45, filmové predstavenia 14, divadelné predstavenia 14, tanečné zábavy 4, prednášky 8, hovory s ľuďmi 6, slávnosti 7. Spolu 45 podnikov s celkovou účasťou 3 913 účastníkov. V obci bola Základná škola pre 1.-5. ročník. Komplexná previerka činnosti MNV sa konala v Brezničke 22.6.1955. Obec Breznička počíta cca 600 duší, je to obec prevažne poľnohospodárska, je tu družstvo (JRD) III. typu, ktoré združuje 25 roľníkov s výmerou poľnohospodárskej pôdy 218 ha.

Okrem toho je tu 39 súkromne hospodáriacich, ktorý obrábajú cca 148 ha pôdy. V obci sú dva závody Ipeľských tehelní v ktorých časť obyv., je zamestnaná. Ostatní občania mimo JRD a súkromných roľníkov dochádza do zamestnania do okr. mesta Poltár a Lučenca, väčšinou úradníci.

Od mája 1954 je 9 členov MNV, je tu trojčlenná rada a 4 stále komisie (poľno-hospodárska, finančno- rozpočtová, kultúrno- osvetová a pomocná komisia pre zabezpečenie priebehu akcie zveľadenia a úpravy obce). V roku 1955 aparát miestneho verejného rozhlasu dodal Šmatlík z R. Soboty za 10 000 Kčs, amplióny namontoval Záhradník z Lučenca. Dovtedy sa správy a oznamu ohlasovali bubnovaním. Prvé vysielani cez rozhlas sa uskutočnilo 17. novembra. Vysadené boli aj topole v chotári medzi Kalinovom a Brezničkou. V roku 1957 obec nakúpila motorovú hasičskú striekačku, starú štvorkolesovú striekačku presunuli na pustatinu Červeň. 6.-25.2.1957 došlo k výmene elektrických stĺpov v dedine a 25. apríla bol zavedený telefón do NV.

Po nových voľbách ustanovujúce zasadnutie MNV bolo 30. mája 1958. Gábor Vladimír predseda MNV, Géčová Jolana tajomníčka MNV, Gábor Martin predseda DO KSS, Kolimár Michal agronóm JRD, Pánik Ján riaditeľ Národnej školy, Kolpach Pavel člen rady MNV., (Fond MNV Breznička Sg.1. 1955-1960 ŠA Lučenec). Posledný záznam kronikára uč. Jána Pánika v Obecnej kronike je z 15. augusta 1959 na s. 108. Kronikár sa odsťahoval do Bratislavy.

V roku 1960 bol zrušený okres Poltár a Breznička bola začlenená do okresu Lučenec, Stredoslovenský kraj. 28.marca 1960 bola pričlenená osada Červeň k obci Breznička. Zástupcovia osady Červeň: Svoreň Ondrej, Segeč Ján, Budáč Jozef, Čavoj Ondrej. 11.júla 1960 NZ schválilo novú ústavu, ktorá potvrdila víťazstvo socializmu v krajine na prechod ku komunizmu.

Nový názov štátu Československá socialistická republika (ČSSR). Podľa článku ústavy 4 vedúcou silou v spoločnosti sa stala KSČ.

Ustanovujúce zasadnutie MNV v Brezničke bolo 23.júna 1960. Predseda MNV Gábor Pavel, námestník predsedu Gábor Vladimír, tajomník MNV Ceconík Ján, členovia rady MNV: Geletová Margita, Kolpach Pavel, Gábor Martin a Budáč Jozef. Komisie poľnohospodárska (preds. Geletová Margita), finančná a sociálna(pred. Kolpach Pavol), kultúrno- osvetová (pred. Gábor Martin), komisia pre výstavbu (predseda Gábor Vladimír).

V roku 1961 bolo kino pričlenené ku MNV. V tomto období bolo vystavané aj pohostinstvo. V roku 1961 Breznička mala kat. výmeru 561 ha, počet obyvateľov 769 (v osade Červeň 64), 0-14 rokov 235, 15-59 r. 434.

Zo 100 ekonomicky činných obyvateľov pracovalo v priemysle 38,8 %, v poľnohospodárstve 34,5, v obci trvalého bydliska 66,0. Počet trvale obytných domov 171, bytov 199. Stavby do roku 1879 40, v r. 1946-1961 postavili 79 bytov. (Statistický lexikon obcí ČSSR 1965. 1966).

Predsedníčkou MNV od r. 1964 bola Magda Balkovská do r. 1968.

V roku 1966 sa začala ťažba v miestnom lome. V roku 1967 bola vystavaná budova ľudovej knižnice, obchod zmiešaného tovaru .

Príchod intervenčných vojsk Varšavskej zmluvy v auguste 1968 znamenal násilné ukončenie obrodného procesu v spoločnosti. Nastúpila politika normalizácie. Prenasledovanie aktivistov obrodného procesu bolo spojené aj čistkami v komunistickej strane a kádrovými opatreniami aj v Brezničke. 1.januára 1969 podľa zákona o Česko- slovenskej federácii vznikla Slovenská socialistická republika (SSR). Predsedami MNV boli od r. 1968 Imrich Barna, od r. 1971 Jozef Géč ml.,od 1973 Pavol Kolpach, taj. Jozef Géč ml.

Stručne o poľnohospodárstve

18. augusta 1952 bolo založené jednotné roľnícke družstvo JRD III. typu v Brezničke, ktoré charakterizovalo úplné zospoločnenie rastlinnej i živočíšnej produkcie. Rodinám družstevníkov ponechávali malé záhumienkové hospodárstvo na osobné hospodárenie. Hlavná odmena členov bola stanovená podľa ich pracovného zapojenia do družstevného hospodárenia podľa odpracovaných noriem = jednotiek. Menšia časť dôchodkov im plynula aj v podobe náhrady za pôdu prinesenú do družstva.

Predsedom JRD bol Ján Kokavec, agronómom Ján Morháč horn., zootechnikom Ján Almáši, hospodárom Ondrej Gábor drugan, účtovníčkou Zuzana Gáborová, bolo 25 členov JRD, ktorí hospodárili na 218 ha pôdy (z toho 114 ha ornej pôdy). Zhodnotenie hektárových výnosov r. 1955 u raži 12,20 q, u pšenice 14,0 q, u jačmeňa 17,40 q, u ovsa 13,70 q. JRD malo traktor, sejačky, pluhy. Objednávalo osivá a hnojivá. Hospodárske zvieratá: hovädzí dobytok 28 ks, kravy 22 ks., ošípané 152, hydina 222. Začali aj s chovom koní. Podľa knihy dodávok družstevníci dodávali hovädzie mäso, mlieko a vajcia. V poľnohospodárskej komisii pri MNV aktívne pracovali: Kolimár Michal predseda komisie, agronóm JRD, Gábor Ondrej zootechnik, Boroš Ján účtovník

JRD, Kokavec Pavel skladník JRD. Od 18.1.1954 predsedom JRD sa stal Ján Kokavec.

Medzi súkromne hospodáriacich roľníkov patrili: Ján Sýkora, Ján Gábor, Elena Gáborová, Juraj Morháč, Anton Havel, Mária Mlynáriková, Michal Gábor, Ondrej Gábor, Pavel Gábor st., Ján Petrínek, Peter Slobodník, vd. Mária Morháčová a d'.

V roku 1970 obec Breznička mala katastrálnu výmeru 561 ha. Delila sa na dve časti, na starú a novú Brezničku. Obec mala 824 obyvateľov, z toho 403 žien. Väčšina – 99,4 % obyvateľov bola národnosti slovenskej a 0,6 % pripadalo na obyvateľov maďarskej národnosti. Žilo tu 11 osôb cigánskeho pôvodu. Obec mala celkom 211 domov, z toho 199 trvale obývaných. Po r. 1945 začala výstavba sídliska v novej časti obce, ktorá dosiahla 216 bytových jednotiek.

Poľnohospodárska činnosť bola zameraná do repárskej oblasti. Hospodárska plocha spolu 89 ha, z nej 29 ha pripadalo na poľnohospodársku pôdu, z ktorej 11 ha predstavovala pôda orná. Najrozšírenejšie bolo pestovanie pšenice ozimnej a jačmeňa jarného. V poľnohospodárstve pracovalo 15,9 % ekonomicky činných osôb. Obec hospodárila formou JRD a na celkovej výmere v ha 29 ha jednotlivo. Z toho poľnohospodárska pôda v ha 23, z toho orná 10, lúky 5, pasienky 1 ha.

Súkromný sektor z celkovej výmery pôdy v obci obhospodaroval ešte 32,6 %. Ekonomicky činných obyvateľov v obci bolo 353 z toho 151 žien, čo činilo 42,8 %. Z celkového počtu ekonomicky činných pracovalo v poľnohospodárstve 15,9 %. Za prácou mimo obce odchádzalo 215 osôb. (Retrospektívny lexikón obcí okresu Lučenec 1972). V r. 1971- 73 sa vytvoril veľký poľnohospodársky komplex zlúčenín zo šiestich obcí: Kalinovo, bývalé Hrabovo, Veľká Ves, Breznička, Mládovo a Podkriváň. Poľnohospodárska pôda celého komplexu predstavovala 4 570 ha (z toho v Brezničke 440 ha) počet pracovníkov 507(66) traktorov 62 (7), hovädzieho dobytku 1 818 kusov (205), ošípaných 1673 (126) kusov a 1 068 (V Brezničke 174) oviec. Družstvo nieslo názov JRD Družba Kalinovo. (Kol. aut. Kalinovo 1979). V roku 1980 bol Podkriváň vypustený zo zväzku JRD Kalinovo (doprava pracovných síl na takú vzdialenosť bola

neekonomická). V r. 1986 komplex zamestnával 436 pracovníkov. Úrodný bol r. 1984 na ha sa urodili vyše 50,0 q obilia.

Po r. 1985 sa pestovala (pšenica, raž, jačmeň), kukurica (na zrno a siláž), tabak, hrach, cukrová repa, repka olejnatá, zemiaky a poľné krmoviny.

Špecializovalo sa na chov dojníc, hovädzieho dobytku, odchov ošípaných a chov oviec plemeno merino. Bližšie o činnosti JRD pozri literatúru.(JÁNOŠ, P. 1988). V obci sa chovali domáce zvieratá. Hovädzí dobytok, kone, ošípané, ovce, kozy, hydina , psi a mačky. V záhradách a záhumienkach sa pestovali ovocné stromy a zelenina.

V súčasnosti je tu Kalinovčan, výrobné stredisko Breznička.

Stručne o Ipeľských tehelních po oslobodení

Základom dnešného závodu bol podnik „Bratia Križo, továreň na škídlu a tehly v Brezničke“. Podnik ako verejná spoločnosť bol zapísaný vo firemnom registri spoločenských obchodných firiem na Krajskom súde v Banskej Bystrici. Spoločníkmi boli Pavel Križo a Ján Križo, obyvatelia Brezničky. Výmerom Povereníctva priemyslu a obchodu v Bratislave z 25.2.1948 č.1/6- 10104/1-48 bola na podnik uvalená národná správa a za náhradného správcu bol vymenovaný Ing.Marko, zamestnanec Slovenských magnezitových závodov v Lovinobani. Zmena národnej správy bola prevedená výmerom toho istého Povereníctva zo dňa 17.6.1948 číslo 1/6-10104/2-1948 tak, že bol odvolaný národný správca Ing. Ján Marko a vymenovaný Imrich Valko, riaditeľ závodu Slovenských tehelní, n.p. Košice. Ťažba sa spočiatku konala ručne, doprava hliny aj konským poťahom v Brezničke i Poltári. V Tehelni Breznička II sa prevádzal výpaľ v poľných peciach tzv., „Báňach“ Do tejto pece sa výlisky nosili a kládli ručne a taktiež ručne sa z nej aj vynášal. Neskôr rozhodnutím Ministerstva priemyslu zo dňa 27.júla 1949 č. 183.951/49-V-IV-1 bol závod vyčlenený z majetkovej podstaty Východoslovenských tehelní, n.p. Košice a k 1.1.1959 bol začlenený do Ipeľských tehelní v Lučenci. Rozsah znárodnenia bol určený výmerom Povereníctva stavebníctva v Bratislave zo dňa 21.12.1954 č.84-11-54 Dr.č.

V I. etape rozvoja závodu v r. 1950-55 išlo o doplnenie výrobných zariadení, lisovacích agregátov, úpravu pásových sušiarických priestorov a podobné akcie.

II. etapa 1956-59. Pri skúmaní možnosti zvyšovania kapacity sa došlo k záveru, že je možné ich zvýšenie predĺžením ročného vypaľovacieho obdobia, pravda za podmienky zaistenia dostatočného množstva surových výliskov. To viedlo v tomto období k vyrovnaniu sušiacich a pecných kapacít a začal sa budovať umelé sušiarne aj v Brezničke.

V r. 1959 došlo k začleneniu tehelní spravovaných miestnym hospodárstvom do národného podniku Ipeľské tehelne.

III. etapa 1960- 1966 bola charakterizovaná kvantitatívnym a kvalitatívnym vylepšovaním výrobných podmienok, vytváraním podmienok pre odstránenie sezónnosti výroby tenkostenných materiálov a zvyšovaním produktivity. Aj v Brezničke došlo k výstavbe lisovne, umelých sušiarňí a kotolní.

Boli vybudované aj sociálne zariadenia (umývarky, sprchy) závodná kuchyňa a administratívna budova.

IV. etapa 1967-1968 pokračovalo sa v rekonštrukcii závodu Breznička- nadväzuje sa na jestvujúce pece a umelé sušiarne a jej náplňou je nová kotolňa, lisovňa, úprava hliniska , skladovacích plôch a ciest.. Dochádza k prevratnej zmene vypaľovania výliskov. Namiesto tradičného pálenia prachovým uhlím nastupuje olejofikácia a plynofikácia pecí. Z pecí sa takto odstraňuje prach, škvára a plyn. Prvé pálenie olejom bolo dané do prevádzky v r. 1967 v Závode Breznička. Zavedením olejofikácie a nasadením vysokozdvížných vozíkov na návažku a vývažku výrobkov do pece a z pece odstránila sa v závode Breznička v peci č.2 azda najťažšia ručná práca v tomto odvetví.

Prehľad výroba v milónoch jednotiek v závode Breznička- Pálené tehly:

Roky	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
	5,4	4,8	4,9	7,1	9,0	11,1	11,6	16,1	19,2	21,2	22,3

Roky	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
	22,3	24,2	16,6	16,4	19,2	15,9	18,8	20,7	23,5

Medzi najlepšimi pracovníkmi Ministerstva výstavby boli ocenení aj z Brezničky: v r. 1960 Vetrák Jozef Najlepší pracovník MsV a ÚVOS. Ďalší Najlepší pracovníci MsV: r.1965 Kondáč Pavel, 1968 Kuklová Margita, 1966, 1968 Kučera Ján, 1969 Lašák Ján.

V roku 1970 výrobný program v Brezničke obsahoval: priečne dierované tehly, pozdĺžne dierované tehly, stropné tvarovky, drenážne rúrky.

(20 rokov ípeľských tehelní n.p. Lučenec. 1950 – 1970. Lučenec....)

Modernizačné postupy sa odrazili vo zvýšenej kvantite i kvalite výrobkov. Vyrábali sa aj stropné panely a tvarovky AQRMO (pre závod v Brezničke), plotovky, tehly plné duté, priečne dierované, drenážne rúrky všetkých profilov. V r. 1977 sa začalo s pokusnou výrobou stenových keramických panelov.. V r. 1979 sa zastavila výroba v tehelni v zelenom. Tehliarska výroba v rokoch 1979-1989 v rámci celkovej výroby stavebných hmôt v okrese Lučenec predstavovala až 21 %, čo pozitívne vplývalo aj na zamestnanosť a celkovú životnú úroveň obyvateľov. Vedúci závodu v Brezničke boli:

Hoffmann,.....

30.júla 1987 bol položený základný kameň moderného závodu n.p. Ipeľské tehelne v Brezničke Rozpočtovým nákladom 75,7 mil. korún , s kapacitou 33,16 mil. tehlových jednotiek za rok. 3.augusta 1987 zhasol plameň vo veľkej starej peci v tehelni .(Základný kameň novej tehelne. In. Ipeľ,10,11.8.1988,č.42,s.4) Do roku 1993 došlo k rekonštrukcii závodu v Brezničke.

Transformačné procesy neskôr výrazne zasiahli do oblasti stavebníctva, čo malo priamy dopad aj na tehliarsku výrobu.Významným počinom bolo r. 1996 vytvorenie novej majetkovej a organizačnej štruktúry podniku. K 1.9.1996 sa z pôvodného štátneho podniku Ipeľské tehelne n. p. Lučenec vytvorila nová akciová spoločnosť, keď Fond národného majetku, SR rozhodol o predaji 51% akcií spoločnosti I.T.S., s.r.o. Lučenec. A r.2001 kontrolovala už 100 % akcií spoločnosti Ipeľské tehelne Lučenec. Tvorili ju závody: Lučenec- Fabianka, B r e z n i č k a, Tornaľa, Poltár a servisné pracovisko a dopravy v Zelenom. Akciová spoločnosť Ipeľské tehelne v Lučenci disponuje komplexným systémom BRITTERM, ktorý umožňuje realizáciu celej hrubej stavby. A pozostáva z výstavby obvodových stien, nosných a deliacich priečok, keramických stropov a strešnej krytiny. Výrobný program podniku obsahuje aj klasické a doplnkové výrobky ako pálené tvárnice, keramické stropy, plné a priečne dierované tehly. (POLTÁR- monografia 2002)

V súčasnosti podnik v Brezničke....

()

Stručne o činnosti **železničnej stanice** v Brezničke.

Následkom II.svetovej vojny bol inventár a celé zariadenie železničnej stanice v Brazničke rozkradnuté, okná a sklad rozbitý a rampa po zbombardovaní zdemolovaná. V takomto stave prevzal riadenie stanice Štefan Bulla a po ňom 20.apríla 1956 Rudolf machava, V roku 1962 za účelom zvýšenia osového tlaku v trati Breznička- Strieborná (Katarínska Huta) uskutočnila výmena koľajníc z tvaru „i“ na „A“. V roku 1963 bola na lučenskom zhlaví postavené stanovište výhybkárov s telefónom a stanica vybavená staničným rozhlasom. Dňa 26.februára 1965 sa v obci Breznička vyskytla slintačka, osobné vlaky cez Brezničku prechádzali bez zastavenia, v dôsledku nemoci boli zlikvidovaných 13 kusov kráv a 109 kusov ošípaných, karanténa obce bola zrušená až 25.marca 1965. V júli toho istého roku sa vyliala z koryta rieka Ipeľ a celé koľajisko zostalo až do výšky kolien pod vodou. Dňa 16.apríla 1968 vyhorel do tla príručný sklad, slúžiaci ako lampáreň. Dňa 1.mája 1969 bol za náčelníka stanice vymenovaný František Sabo, po ňom dňa 15.októbra 1972 až do r. 1980 Pavel Šulan, ďalej do 15.januára 1981 žst. riadil Michal Macko- záloha PO, po ňom Pavel Malatinec, ktorý dňa 17.júna 1982 zomrel. Dňa 18.novembra 1982

nastúpila do funkcie náčelníka žst. Breznička Anna Uhrinová. V r. 1983 bola daná do užívania vlečka Paneláreň závodu Ipeľské tehelne Breznička (Pamätná kniha železničnej stanice Breznička rkp. a informácie od 8Ing. Pavla Orsága z Lučenca)

Občiansko - technická vybavenosť v roku 1970

Názov zariadenia Počet Rok výstavby spôsobilosť celková plocha v m²

MNV	1	1942	vyhovuje po úprave	48
ZDŠ 1-5. roč. malotr.	1	1880	nevyhovuje	163
Osvetové zariadenie	1	1967	vyhovuje	480
Ľudová knižnica	1	1967	nevyhovuje	24
Pošta	1	1945	dobrá	35
Pohostinstvo	1	1961	vyhovuje	92
Predajňa zmieš. tovaru	1	1967	vyhovuje	102

Predsedom MNV r. 1974 bol Kolpach Pavol, poslanci MNV: Jozef Géč, Imrich Barna, Pavol Gábor, Jolana Géčová, Elena Hodálová, Magda Husáriková, Vladimír Gábor, Ján Svoreň, Pavol Šul'aj. Elena Antalíková administratívna pracovníčka. Pretože sa Obecná kronika dlho nevedla rada MNV určila od r. 1974 za kronikára Vladimíra Géča (n.30.4.1943 Poltár-Zelené, maturoval na Pedagogickej škole v Lučenci r. 1961, bol riad. ZDŠ 1.-5. roč. v Rovňanoch), ktorý retrospektívne urobil kronikárske záznamy z r. 1959- 1974 (od s. 108-124). Potom už viedol Kroniku obce priebežne až do roku 1987.

Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I. (1977) uvádza o obci Breznička, že má výmeru chotára 938 ha. Miestne časti Brezničky: Krížovská pustatina, Močiar. Obyvatelia pracujú v poľnohospodárstve, v miestnej tehelni a priemyselných podnikoch na okolí. V obci je kostol r. k. neskorobarokový z 1785; interiér z 1.pol. 19.stor.; maľba od J. Ádáma z 1924. Kostol ev. neskoroklasicistický z 1862.

Encyklopédia Slovenska (1977) uvádza dve obce s názvom Breznička: 1. obec v okrese Lučenec (821 obyv. r. 1970). 2. obec v okr. Svidník (209 obyv. r.1970, prvá písomná zmienka o malej Brezničke je z r. 1430 Novabriza, 1454 Kysbriznicze. Malá Breznička).

Vybrané ukazovatele o obyvateľstve a bytoch v Brezničke (okr. Lučenec).

Ukazovateľ	roky:	1970	1980	1991
Obyvateľstvo v predproduktívnom veku – absolútne		218	198	154
	v %	26,6	23,0	19,5
Obyv. v produkt. veku – absolútne		455	482	445
	v %	55,4	56,1	56,5
Obyv. v poprodukt. veku-absolútne		148	180	189
	v %	18,0	20,9	24,0

Národnosť zlož. obyv. národnosť			
slovenská	816	854	778
česká	3	1	6
maďarská	2	2	4
Obyv. ekonomicky aktívne	368	423	368
z toho ženy	148	175	151
Pracujúci mimo obce	204	245	228
Trvale obývané domy	197	199	219
Trvale obývané byty	216	237	244
z toho v rodinných domoch	181	210	220
Bývajúce obyvateľstvo	821	860	788
z toho ženy	401	424	408
Vybavenosť domov a bytov, individuálna rekreácia (výsledky zo SĽDB 1991)			
Vybavenosť bytov: automatická pračka	62		
farebný televízor	105		

Vybavenosť bytov: telefón	70
osobné auto	107
chata, rekreačný domček	11
ústredné, etážové kúrenie	143
kúpeľňa	200

(Obce a mestá okresu Lučenec, 1992)

V roku 1980/81 pri MNV Breznička bolo 23 poslancov. Predsedom MNV Pavel Kolpach, tajomníkom Jozef Géč, podpredsedom MNV Gábor Vlado, pred. ZPO Milan Zavaternik. Členovia rady MNV: Husáriková Mária, Ridzoň Ruzdolf, Hoffmann Ján, Bartoš Kapec, Kronikárom obce bol Vladimír Géč, Predseda DO NF Jozef Ševčík, predseda ZO PO Ján Sirotiak, predseda TJ Tatran Breznička Ivan Prepelica, pred. ZO SZM Ján Karlík, pred. ZO ZPB Michal Petrik, predseda SD Ján Gábor, pred. ZČSSP Ing. Pavel Halgaš, pred. SZŽ Elena Gáborová, pred. ZO KSS Ing. Ján Balkovský, predseda Zväzu záhradkárov Pavel Kondáč, pracovníčkou MNV bola Anna Chlebničianová.

V nových voľbách od októbra 1982 predseda MNV Jozef Géč, tajomník MNV Ján Belko, členovia rady: Vlado Gábor, Mária Husáriková, Rudolf Ridzoň, Karol Bartoš, Ján Hoffmann, poslanec ONV Ivan Prepelica. Pracovníčkou MNV bola Jana Tóčíková.

1986/87 predsedom finančnej komisie MNV bol Ing. Pavel Hargaš, pred. komisie sociálnej a zdravotnej Daniel Lauko, pred. komisie V a F Ing. Pavel Halgaš, pred. komisie OUP Viera Palková, riad. ZŠ Jozef Klimák, riad. MŠ Oľga Géčová. vedúcim agitačného strediska Vladimír Géč, pracovníčkou MNV Jana Nedbalová. Spoločenské organizácie: Staníková Slávka pred. SZŽ, Šul'aj

Pavel ZPB, Jucha Pavel Z ČSSP, Ševčík Jozef MV NJ, Prepelica Ivan TJ, pracovníčkou MNV bola Jana Kuklová.

Rok 1989 priniesol otvorené stretnutie politických síl bývalého komunistického režimu a opozície. 29.novembra 1989 sa Federálne zhromaždenie uznieslo o vypustení článku 4 čs. ústavy z r. 1960 o vedúcej úlohe KSČ v štáte a spoločnosti. Vo voľbách v roku 1990 presvedčivo zvíťazila opozícia.

20.apríla 1990 Federálne zhromaždenie prijalo ústavný zákon o zmene štátu. Československá socialistická republika sa premenila na Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku (ČSFR). Vo verejnej správe a samospráve zanikli národné výbory a vytvorila sa nová samospráva a verejno- správna administratíva. Vo voľbách do samosprávy v dňoch 23.-24.novembra 1990 bolo v obci Breznička zvolených 12 kandidátov a 1 starosta obce Milan Šulaj(od r. 1975 pôsobil ako vedúci MTZ a ČSAO, neskôr SAO s.r.o. Lučenec), nový člen rady MNV Július Parditka, riad. MKS M. Bendiková, pracovníčka MNV Iveta Pauerová. Navrhli sa názvy ulíc: Hlavná, Mládzovská, Družstevná, Železničiar-ska, Mlynská, Továrenská, Školská. Agrochemické stredisko, bytovka JRD a i. Objednali sa tabuľky pre názvy ulíc v Kodrete Myjava.

V obci sa začali zviditeľňovať sympatizanti Verejnosti proti násiliu (VPN), Kresťansko demokratického hnutia (KDH) a Demokratickej strany (DS), nových politických subjektov; nabiehal pluralitný politický systém.

Postupne sa prešlo na transformovanie socialistického systému na občiansky demokratický, a to vo všetkých sférach spoločenského bytia.

V oblasti ekonomickej išlo o zrušenie plánovania, obnovenie práva na súkromné vlastníctvo a podnikanie, zánik štátnych, družstevných a komunálnych podnikov a trhové hospodárstvo.

Pôvodne tu bola Drobná prevádzka pri MNV, r. 1987, ktorá mala k dispozícii sanitné motorové vozidlo Š 1202, Multikára M 22 rebríky, nakladač HON-0543, ved. Ján Garaj. Prevádzkovali autodopravu (kopanie rýh a základov), oprava pneuduší a vyváženie auto kolies, mangľovanie, požičiavanie predmetov dlhodobej opatery, revízia elektrických zariadení, tlakových nádob a plynových zariadení. Rozvíjala sa aj kultúra: MKS riad. Klimák Jozef do 31.12.1988 potom Bendiková Milada, Miestna ľudová knižnica Morháčová Mária vedúca, kino „Ipeľ“ ved. Ševčík Jozef, pokladníčka Kolpachová Kamila.

MŠ riad. Oľga Gečová, , ZŠ 1.-4. roč. Klimák Jozef (bližšie pozri v časti Školstvo). Vo voľbách 23.-24.11.1990 bol zvolený za starostu Július Parditka kand. VPN a 12 poslancov.

Breznička v samostatnej Slovenskej republike

25.novembra 1992 Federálne zhromaždenie prijalo ústavný zákon o zániku ČSFR. 31. decembra prestal existovať Česko- slovenský štát. 1.januára 1993 vznikla samostatná Slovenská republika (SR). To sa premietlo aj do

administratívnej oblasti v živote obce Breznička (zmena pečiatky, meny, neskôr aj okresu). 18. mája 1992 dostala Breznička povolenie na výstavbu Domu smútku. V r. 1996 začali s rozvodom plynu a 18. júna firma KEMOS zriadila čerpaciu stanicu PHM.

14. júla 1996 sa Poltár znovu stal okresným mestom, do nového okresu bola začlenená aj obec Breznička v rámci samosprávneho kraja (VÚC) Banská Bystrica. Od 1. marca 1997 Pošta dostala nové priestory v Kultúrnom dome.

Nová politická situácia a nové princípy ekonomiky zasiahli aj výrobné organizácie v Brezničke. Miestne JRD prešlo niekoľkými transformáciami. Existovalo najprv ako Poľnohospodárske družstvo. Napriek reštrukturalizácii svojho výrobného programu , jeho hospodárska bilancia sa zhoršovala natoľko, že sa dostala do konkurzu. Poľnohospodárskej produkcie sa od r. ujal Kalinovčan, výrobné družstvo v Brezničke? a súkromno hospodáriaci poľnohospodári. Časť lesného bohatstva sa vrátila bývalým majiteľom, ktorí si založili Urbársku lesnú spoločnosť. Lesná správa (štátne lesy) zostala v štruktúre a s poslaním ako predtým. Patrili jej obvod aj z Brezničky.

Vo voľbách 18.-19.11.1994 za starostu bol zvolený Július Parditka kand. SNS a 11 poslancov. V r.1999 Jozef Ďurkovič zriadil Bistro u Jozefa. 18.-19.12.1998 vo voľbách starostom sa stal Július Parditka, kand. SNS a 11 poslancov.

Na prelome tisícročia píše starosta obce Július Parditka o horšujúcich sa nedziľudských vzťahoch: „ Zhoršujú sa! Vytratila sa dobrá vôľa spolunažívania, tolerancia a vzájomné pochopenie. Už to nie je ako voľakedy“. Sociálnou istotou obce je tehelňa. Základný kameň bol položený v roku 1879.

Vtedy zamestnávala okolo 40 robotníkov a špecializovalo sa na výrobu strešnej krytiny. V 90. rokoch sa závod modernizoval a v roku 1993 sa opäť začalo vyrábať. Murovací materiál typu Britherm. „ Škoda, že cez zimu závod stojí. Vtedy sa nám zvýši nezamestnanosť“. Cez leto fabrika zamestnáva približne 60 ľudí z toho z Brezničky okolo 15. Nezamestnanosť je 23%. V obci chýba vodovod a okrem dymu z komína tunajších obyvateľov ruší železničná trať- Lučenec- Utekáč, ktorá prechádza obcou. „To čo môžeme ponúknuť zahraničným turistom je žalostne málo. Kostol narodenia Panny Márie, ktorý je kultúrnou pamiatkou, skvelú bažatnicu v Petrovci a rybolov v okolí Petrovca. Čo by sa im však hanbil ukázať sú tunajšie studne so závadnou pitnou vodou. Od roku 1992 má Breznička spracovaný projekt na realizáciu rozvodu. No 1,9 miliónový rozpočet na stavbu nestačí. „Pri kalkulácii posledných nákladov sme dospeli k cifre 20 miliónov slovenských korún potrebných na stavbu vodovodu. Je zbytočné presúvanie kompetencii štátnej správy na obce bez finančných prostriedkov“. Uvedená je fotografia starostu obce a Tohtoročný deň detí oslávili Brezničania tak, ako sa patrí. Deťom najväčšiu radosť urobil pán Tóth

so svojim poníkom. (V abecednom poradí predstavujeme obce Novohradu. Breznička 2000). Obecná kronika od konca r. 1987 sa nevedla, lebo kronikár Vladimír Géč sa vzdal funkcie . Preto rada MNV od 13.decembra 1999 povverila písaním kroniky pracovníčky MNV Janu Nedbalovú rod. Tóčíkovú (n.29.7.1964) a Ivetu Pauerovú rod. Králikovú (n.6.7.1967), ktoré kroniku doplnili za roky 1988- 1999 a odvtedy vzorne vedú priebežne Kroniku obce Breznička až do súčasnosti. 9.3.2001 sa funkcie starostu vzdal Július Parditka a 30.6.2001 za starostu bol zvolený Milan Šuľaj., podobne i 20.-21.9.2002.

26.mája 2001 sa konalo Sčítanie obyvateľov, domov a bytov aj v Brezničke. Kód obce 511269, matričný obvod Kalinovo, výmera obce 938 ha. Uvádzame údaje o Brezničke (v zátvorke o miestnej časti Červeň): obyvateľov spolu 795 (z toho v Červeni 23), ženy 410 (13), vo veku od 0-14 roku 129(2), v poproduktívnom veku 186 (10), ekonomicky aktívni spoli 387 (11), odchádzajúci za prácou 200 (1), pracuje vo verejnom sektore 106 (3), v súkromnom sektore 223 (2), spoluhospodáriace domácnosti 275(11), trvale obytné byty 259(8), v rodinných domoch 248 (8), vo vlastníctve občana v bytovom dome 4 (0), domy 219 (8). (Štatistický lexikón obcí SR 2002, 2003).

Od roku 2003 starostom obce sa stal znovu Milan Šuľaj. V obci Breznička žilo vtedy 775 obyvateľov, pričom priemerný vek obyvateľov u mužov bol 35 a žien 40 rokov. Bola to jedna z mála obcí, kde pre zvýšený počet detí v septembri 2003 otvorili ďalšiu triedu ZŠ 1.- 4. ročník. Problémom obce je voda. Občania čerpali vodu z vlastných studní a napriek jej nedostatku bola aj hygienicky závadná a agresívna.

Medzi priority obce patrili: vybudovanie obecného vodovodu. Stavebné práce začali prostredníctvom dodávateľskej firmy Ekostavba Lučenec. Stavba obecného vodovodu s dĺžkou 5 100 m si vyžiadalo 27 miliónovú investíciu. Operatívny ročný rozpočet obce pre roku 2003 bol 7 miliónov korún. V priemere sa však ročná čiastka na chod obce pohybovala cca 3,5 milióna korún. Až po vybudovaní obecného vodovodu sa môže realizovať výstavba kanalizácie a čistiarne odpadových vôd, ktorú by chceli riešiť v rámci spoločného stavebného úradu zriadeného v okresnom meste Poltár. (Predstavujeme novozvolených starostov obcí Novohradu. Milan Šuľaj. Novohradské noviny- regionálny týždenník . 3.marec 2003, s.6, 2 foto).

Stručne o železničnej stanici po vzniku Slovenskej republiky (1993) Prednostkou stanice v Brezničke bola Anna Uhrinová. V súvislosti s rozdelením stanice na dopravnú a prepravnú činnosť od 1.januára 1995 odišla prednostka stanice do Poltára, kde rok vykonávala vedúcu obchodného strediska, prednostom žst. Breznička sa stal Ondrej Dovál a od 11.januára 1996 opat' Anna Uhrinová. Dňa 16.februára 1999 došlo pri posune Mn vlaku č. 84321 k smrteľnému pracovnému úrazu sprievodcu nákladných vlakov Jána Mihalku. Na základe Opatrenia č.21/2001 DDC č.j. 4200/127-01 bola dňom 1.októbra

2001 zrušená samostatnosť železničnej stanice Breznička a s počtom 18 zamestnancov aj s nákladiskom Kalinovo pričlenené k žst. Poltár.

V roku 2003 bola zrušená železničná trať Breznička- Mládzovo- Cinobaňa- Katarínska Huta. V súčasnosti ved. žst. Breznička je p. ?Klein?

V roku 2003 Heraldická komisia pri MV SR v Bratislave schválila návrh Márie Adamovej a výtvarné spracovanie Mgr. Izebelly Najpavarerovej z Lučenca na **Erb obce Breznička** so zmenou pôvodných pšeničných klasov na brezové vetvičky, čím sa obecný symbol stal tzv. hovoriacim. V červenom štíte strieborné radlice- lemeš a čerieslo, ovenčené dvoma striebornými zlatistými brezovými vetvičkami. Schválené boli aj : Pečať okrúhla, uprostred s obecným symbolom a kruhopolisom OBEC BREZNIČKA (s priemerom 35 mm). VLAJKA obce pozostáva z desiatich pozdĺžnych pruhov vo farbách červenej, bielej, žltej, červenej, bielej, červenej, žltej, bielej a červenej. Vlajka má pomer strán 2:3 a ukončená je tromi cípmi, t.j. dvomi zástrihmi, siahajúcimi do tretiny jej listov. Vypracované boli aj podklady pre zástavu, krátku zástavu, koruhvu, znakovú zástavu kombinovane, alebo tiež „ Veľkú zástavu“, Štandardu starostu. (Erb obce Breznička. 12.7.2003, dokument uložený na OÚ v Brezničke)

Encyklopédia miest a obcí Slovenska (2005) uvádza v hesle Breznička stručné údaje o prírode, histórii. Uvedené sú údaje o kostoloch, škole, MŠ. V súčasnosti je tu Kalinovčan, výrobné stredisko Breznička.

Miestne časti: Breznička, Červeň, Močiar. PSČ 985 02. Počet obyv. :771, rozloha 1 496 ha, starosta obce: Milan Šul'aj, zástupca starostu obce: Ing.Pavel Halgaš, poslanci OZ: Jozef Ďurkovič, Ing. Ján Koša, Michal Leng, Ing. Ján Pajdušák, Ivan Prepelica, Jana Vaculčiaková. Kód obce: 511269.

Sčítanie ľudu, domov a obyvateľov obyvateľov v roku 2011: sčítací komisári Matej Porubiak a Ján Kelemnt. Sumarizáciu urobili preacovníčky Obecného úradu Jana Nedbalová a Iveta Pauerová. Počet obyv. 780, počet domov 266, počet bytov 335 (v r. 2011 sa narodili 4 deti, zomrelo 8 ľudí).

V súčasnosti starostom obce Breznička je Milan Šul'aj (SMER. soc. demokracia), poslanci: Ján Hedvogy (SMER), Bc. Marta Porubiková (KDH, SDKÚ DS), Jozef Babic (SMER), Ing. Igor Gombala)KDH,SDKÚ-DS), Ján Krnáč (SMER), Peter Zaveterník (KDH, SDKÚ-DS), Daniel Lauko(ĽS-HZDS).

Starosta obce Breznička Milan Šul'aj o o súčasnosti obce Breznička stručne uvádza:

Literatúra za roky 1945 – 2012

- BLAHO, J. a kol.(1971): Dvadsať rokov Ipeľských tehelní. Martin, s.
- DRENKO, J.- KEPEŇA, J.(2003): Požiarna ochrana v Novohrade. Lučenec. Dvadsať rokov ipeľských tehelní n.p. Lučenec 1950- 1970. Lučenec s.32-36, 69-70, 104,110-113. Fond OÚ Breznička.
- FOND MNV Breznička MV SR ŠA B. Bystrica, pobočka Lučenec.
- FOND ONV Poltár.
- GAÁL, J.(1967): Vznik a činnosť revolučných národných výborov v okrese Lučenec. In. Vlastivedný zborník I. Lučenec,s.59-60.
- JÁNOŠ, P.(1988): Kalinovo. 2.vyd. Osveta.
- Kol.(1966): Statistický lexikon obcí ČSSR 1965. Sčítaní lidu, domú a bytú 1.brezna 1961. Praha
- Kol.(1977): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I. Bratislava, s.241.
- Kol.(1977): Encyklopédia Slovenska I.zv. Bratislava, s.260.
- Kol.(1976): 25 rokov Ipeľských tehelní. Lučenec.
- Kol.(2002): Mesto Poltár Regionálna monografia. M s Ú, Poltár.
- Kol.(2005): Encyklopédia miest a obcí Slovenska. PS -Line, Lučenec.
- Kniha národných výborov v dvojročnici 1947-1848. Bratislava 1948,s.228 mb. Oslávil sto rokov (Pavel Melo z Brezničky). In. Novohradské noviny, roč.17, č.24 (19.06.2006), s.5.
- NOCIAROVÁ,A.-JÁNOŠ,P. (2011): Žiaromat Kalinovo 120 rokov výroby

šamotu 1890- 2010.Kalinovo, 175 s.
OBECNÁ KRONIKA Breznička II. uložená na OÚ v Brezničke.
Obce a mestá okresu Lučenec. Lučenec OO SŠÚ 1992.
Pamätná kniha národných výborov v dvojročnici 1947-48. Bratislava 1948
s.229-230.
Pasporty priemyselných závodov Slovenska. Bratislava 1960.
Retrospektívny lexikón obcí okresu Lučenec. Lučenec 1972, s.
Sčítanie ľudu, domov a bytov 3.3.1991. Bratislava 1992.
Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 26.mája 2001. Breznička In. Štatistický
lexikón obcí Slovenskej republiky 2002. Bratislava, ŠÚ SR, MV SR 2003,s.101.
Sčítanie obyvateľov. Breznička 2011
Statistický lexikon obcí ČSSR 1965. Podle sčítaní lidu, domů a bytů
1.března 1961. Praha
Šul'aj, Milan..(predstavujeme novozvolených starostov obcí Novohradu) In.
Novohrad Roč.1, č.9 (3.3.2003) s.3.
V abecednom poradí predstavujeme obce Novohradu- Breznička. In.
Novohradský reflex, Lučenec roč.3, č. 2001.
ZACHAR,V. (1979): Kalinovo 700 rokov. OB Kalinovo.
Zrušenie železničnej trate. Pravda, roč.13.,č.100 (2.5.2003),s.10 .

III. kapitola

Z KULTÚRY BREZNIČKY

Pod pojmom kultúra rozumieme súbor a systém všeobecných duchovných a materiálnych hodnôt, ktorý vytvoril ľud v procese svojej spoločenskej a výrobnjej činnosti. Do duchovnej kultúry patria cirkev, školstvo, osobnosti jazyk- nárečie, hudba, rozličné zvyky a obyčaje.

Cirkvi

Podľa archeologických prieskumov vieme, že územie Brezničky a okolia bolo súčasťou Veľkomoravskej ríše. Kresťanstvo sa na území Veľkej Moravy šírilo od roku 863, keď Konštantín a Metod jazykom, ktorému naši slovanskí predkovia rozumeli šírili Kristovo učenie. Hoci najstaršie písomné zmienky o Brezničke sú len z 13. storočia usudzujeme, že obec vznikla už skôr.

Rímskokatolícka cirkev

Z cirkevno – správneho hľadiska patrila severná časť Novohradu do ostrihomskej arcidiecézy. V Hrabove bol kláštor premonštrátskych mníchov ako expositúra sv. Huberta. Pri Lučenci kláštor cisterciátov. (DRENKO, J. 2001)

Podľa pápežskej desiatkovej sústavy farnosti s kostolom boli v r. 1332- 1337 v Brezničke i v Hrabove. Pápežský register v r. 1332 pre Brezničku vykazuje farára Nicolaus (de Bersenca), ktorý mal ročný príjem I Marku a odvádzať

desiatok 6 grošov. (Vat. I. s.229, GYÖRFY, Gy. 1998). Farnosť sa uvádza aj v r. 1337 a 1397. Údajne kostol bol vypálený okolo r. 1460, bol však obnovený.

Turci v r. 1553/54 vypálili Brezničku aj s kostolom a farou. V r. 1554 sa Breznička v tureckom súpise uvádza, len ako pustatina patriaca k Hornému Hrabovu. Farárom tu bol Martin ženatý a boli aj dvaja ženatí kapláni (deák) Štefan a Juraj. V tom období sa už celibát nedodržiaval. Súpis príjmov ostrihomského arcibiskupstva v Novohrade r. 1573 uvádza aj farnosť Brezničku-Berzencze, ktorá odvádzala 12 florénov.

Nástupom reformácie zanikli katolícke farnosti v Brezničke i Hrabove.

V období prenasledovania protestantov kanonickú vizitáciu v Brezničke konal katolícky archidiakon Juraj Schleger v roku 1674. Pre Brezničku uvádza, že je tu opustený kostol o ktorom už ani nevedia na počesť koho bol zasvätený.

Je dcérocirkvou Kalinova a Hrabova. Kostol v matkocirkvi je zasvätený sv. Anne sakristia je porušená, podobne aj tri oltáre. (Kanonická vizitácia 1674)

Kanonickú vizitáciu 29.septembra 1688 v Brezničke konal Antal Žigmund Ordódy. V zápisnici uvádza, že matkocirkev v Brezničke je už dávno opustená a osamelá. Len ruiny zostali, patrocínium kostola už nikto nepozná.

Matkocirkev je teda v skutočnosti už v Hrabove. Kostol je tu bez oltára.

Kalinovo je majetkom viacerých ev. pánov . Zbor ráta spolu 250 duší, ktoré však väzia v poľutovaniahodnej slepote luteránstva.

Výnimkou je iba urodzený pán Mikuláš Etre, ktorý so svojou domácnosťou je horlivým katolíkom a žije medzi heretikmi s' a ľalia medzi trnám. (Kanonická vizitácia z r. 1688). Kalinovsko- hrabovský kostol v r. 1688 obsadili Jezuiti, ktorým kráľ Leopold I. tu prideliť aj pozemky, po troch rokoch sa však odtiaľto odsťahovali. Vizitáciu 4.septembra 1731 v Kalinove konal Žigmund Beréni. Zbor bol stále evanjelický. Rímskokatolícky vizitátor r. 1761 z Rožňavy konal vizitáciu cirkevných zborov v lučenskom dištrikte. Cieľom bolo zistiť počet rím. katolí- kov v jednotlivých obciach a ich duchovné zaopatrenie. V Brezničke zistil len 4 kat. dospelých a 2 deti. V Hrabove 18 kat. dospelých, 3 deti, v Kalinove 22 kat. dospelých, 10 detí. Ostatní boli ev.a.v. (Conscriptio Paroch Distr. Lossonciensis Anno 1761. Rímskokatolícky biskupský úrad Rožňava).

Katolíci patrili v tomto období do farnosti vo Veľkej Suche (dnes Hrnčiarska Ves) a od vzniku Rožňavského biskupstva (1776) do Brezničky.

V Brezničke v pôvodnej kaplnke sv. Jana Nepomuckého 6.júla 1783 bol cisár Jozef II. na sv. omši za sprievodu poľných naršálov Zehntnera a Koloratha, keď sa vracal z Poľska. (Podľa protokola breznickej farnosti z r. 1863, BELČÁNYI, J. (1958, rkp. s. 57-58). Nový katolícky kostol neskorobarokový kostol bol

postavený v rokoch 1781- 85 za pomoci miestneho zemepána Jozefa Okoličániho, hoci tu bolo len okolo 30 rím. katolíkov. Prvým kat. farárom v obnovenom kostole sa stal Ján Pechovič (Pelechovič?).

Patrocínium kostola „Narodenie Panny Márie“- výsviacka 11.septembra 1785, bočný oltár sv.Jána Nepomuckého. Hlavný oltár Narodenie Panny Márie neskorobarokový až klasicistický z r. 1786, polychromovaná drevorezba. V kostole bočný oltár s menzou, bol adaptovaný z rokokového krbu z 2.pol. 18.storočia, preneseného zo zbúraného kaštieľa; plastiky sv. Petra a Pavla neskorobarokové z konca 18. stor., kameň, statické figúry s bohatými drapériami; plastika apoštola, rustikálna z prelomu 18.-19. storočia, polychromovaná drevorezba. Kazateľnica, klasicistická z konca 18. storočia, polychromovaná drevorezba s vázou a rozetami, dekorovaná bohatou klasicistickou ornamentikou; krstiteľnica, klasicistická z konca 18. stor., kameň balustrový driek, polygonálna podkásaná kupa. V r. 1797 farár Ján Szentesi zadovážil zvon na zvonnicu od Benjamína Stephanidesa, zvonolejára z Lučenca. Latinský nápis na zvone : „Od východu slnka až na západ je chvályhodné meno Pánovo“. ďalší zvon zadovážili v r. 1803 počas pôsobenia farára Ignáca Chovanca, posviacka k Úcte všetkých svätých. V r. 1806 bol kostol vymaľovaný biblickými obrazmi. Obraz Panny Márie klasicistický z r. 1807.

Monografia Novohradu (1826) uvádza že rím. kat. kostol je bez veže, hoci v obci je len 49 rím. katolíkov. Farárom je Jozef Herman. Kostol bol renovovaný v r. 1832, 1891 a 1924. Kostol- jednodňová stavba so segmentovým uzáverom presbytéria a neskoršie postavenou vežou vstavanou do štítového priečelia kostola.

Lod' v pôdoryse tvaru obdĺžneho pretiahnutého oválu, zaklenutá pruskou klenbou, nad vstupom murovaný chór s konvexne, konkávnym parapetom.

Exterier členený lizénami a na veži pilastrami. Priečelie a veža s vykrojenými barokovými štípmi. Na štítové atiky veže dosadá klasicistická prilbová strecha.

Z vnútorného zariadenia treba spomenúť ešte predstavenú menzu s tabernákulom a 2 sochami adorujúcich anjelov, v strede obraz Narodenia Panny Márie. Plastika Ukrižovaného, rustikálna z 19. storočia, polychromovaná drevorezba, disproporčná postava; obraz Krista na Olivovej hore od L. Kubányiho z r. 1892, olejomalba na plátne. Výmalba kostola v r. 1924 od J. Ádáma z Rožňavy. (DRENKO, J.-SLAWEK, Z.-MORAVČÍKOVÁ, M. 2003, 2004). Farárom na začiatku 20. storočia bol Edmund(Gyözö) Morvay.

Počas I. svetovej vojny boli zvony zrekvírované pre vojsko. Farárom vtedy bol Ján Krištofčák. Nové dva zvony (524 kg a 294 kg) si zadovážili veriaci v r. 1936.Pôvodný zvon bol daný na pustatinu Petrovec. Zakúpený bol i nový organ 17.augusta 1932 od firmy Rieger (upravený na elektrický pohon v r. 1958).

6.júna 1936 prišiel do Brezničky Michal Bubnič rím.kat. biskup a 7.júna tu konal birmovku- 750 duší. 15.júna 1941 birmovku v Brezničke konal biskup Jozef Cársky (foto v Obecnej kronike I. Breznička na s. 111).

Pôsobiaci farári v Brezničke: Pechovič(Pelechovič) Ján (1781-1795), Szentessy Ján (1795-1799), Chovančík Ignác (1799-1801), Uhrínny Samuel (1801-03), Herman Jozef (1803-1837), Šajtovič Ján (1837-39), Gaál Alojz (1839-49), Jandeltinger Ferdinand (1849-1867), Jurecký Ján (1867-1875), Miessl Žigmund (1875-1884), Morvay Viktor(1884-1910), Šarloš Ján (1910-1911 administrátor), Krištofčák Ján (1923 – 1941), Ernest Štefko (1941-46), dr. František Vysocký, kaplán Ján Belčány (1941-43), Ján Ladzový (1944-45), Ján Belčány, (1946-1983) dekan, spracoval aj dejiny breznickej farnosti. (BELČÁNY, J. 1958) Za pôsobenia farára Jána Belčányho po r. 1946 bol kostol vyzdobený sochami svätých i novým oltárom Božského srdca.

Krátko tu pôsobili 1955 Konštantín Loja, 1956 Eduard Kojnok (neskôr rím. kat. biskup v Rožňave), Ján Vavrinec Hlavatý (1958-59), Štefan Popovič (1970-1971), Anton Mazan (1973-76), Jozef Lipták (1976-78), Alexander Tóth (1978-80), Štefan Magút (1980- 82), Jozef Palušák (1982-83), Milan Fečke (1982- 89), Ján Kundrík (1988-89), Stanislav Cifra (1988-89), Jozef Jamrich (1990-91), Jozef Vaňo (1991-93), Václav Galo (1993-

Štefan Kosturko je tu farárom od r.

V roku 1998 vznikla farnosť s kostolom v Málinci (sem boli vyčlenené Málincec, Ozdín, Bystrička, Rovňany, Uhorské, Krná, Hradište, Cinobaňa, Katarínska Huta, Hrnčiarky). Mládzovo, Kalinovo, Veľká Ves, Petrovec, Hrabovo a samoty sú naďalej fíliami Brezničky. Rím. katolícke matriky Bystričky narodených 1776- 1905, sobášených i zomretých 1781- 1905 sú uložené v Štátnom archíve v Banskej Bystrici;

pre ďalšie roky matriky sa nachádzajú na farskom úrade v Brezničke.

Zaujímavé údaje nachádzame v kat. matrikách Kalinova. napr.: obec Zelené ležala na poštovej ceste idúcej z Haliče cez Rimavskú Sobotu do Košíc. Miesto poštmajstra zastával v r. 1794 Ján Vojnikovič. Po jeho náhlej smrti 5.6.1795 funkciu poštmajstra prebrala jeho manželka šľachtičná Barbora rod. Reisergerová, ktorá sa 2.2.1796 vydala v Brezničke za Gregora Horváthyho, správcu sventiványiovských majetkov v Rovňanoch. Horváthy potom poštový úrad v Zelenom viedol až do smrti 6.6.1825.

Kríže v Brezničke:

Prvý na začiatku dediny smerom od Lučenca na ľavej strane cesty, blízko železničného strážneho domčeka:

Evanjelická cirkev augsburského vyznania (ECAV)

Reformácia (z lat. reformatio- pretvorenie, zlepšenie sa) sa do novohrad-
skej stolice dostala v druhej pol. 16. storočia. Prvé údaje o evanjelikoch sú z r.
1590 z Kalinova- Hrabova i Brezničky. V Brezničke katolícka farnosť zanikla .
Prvé zákony Novohradského kontubernia sú známe z 21.júla 1603, doplnené r.
1610, potvrdené v Lučenci 2.mája 1611. Evanjelický seniorát bol zriadený
6.mája 1611 v Dobročskej kongregácii pod predsedníctvom Samuela Melíka. Na
žilinskej synode 28.-30.3.1610 bol novohradský seniorát zadelený do
Breznianskej (banskej) superintendancie až do roku 1734. Prvú kanonickú
vizitáciu v Kalinove konal superintendant Samuel Melík 20.januára 1615. Zo
zápisnice sa dozvedáme, že zbor mal dvoch patrónov Baltazára a Štefana
Etreovcov., ktorí darovali darovali zboru aj pozemky.. Vizitátor zaznamenal aj

aj dôchodok zboru a farára, ktorý dostával naturálie aj z mlyna. ďalšiu vizitáciu konal Peter Sexty v roku 1624 v Kalinove, kde sa spomínajú filie Breznička i Veľká Ves.

Dejiny ECAV v Brezničke sledujeme podľa pôsobenia kazateľov v Kalinove-Hrabove. Farármi boli: Ján Nad' 1590 – 1613, Samuel Benjamides 1613-1615?, Andrej Ondrej Altis 1615- 1622, Simon Lestach 1622-1629, Pavel Kandidus 1630 -1638, ktorého pozvali z Ozdína, Juraj Lány 1638- 1646, počas bol aj v tureckom zajatí, zomrel v Kalinove. Iziáš Kaprini (Caprini) 1647- 1654, Michal Góč (Göts, Goets) 1654- 1674, predvolaný na bratislavský súd, v Leopoldove bol mučený aby sa vzdal ev. učenia, potom predaný na galeje do Neapolu, kde aj zomrel. Má pamätnú tabuľu v Kalinove.). Cirkevný zbor bol činný aj v čase prenasledovania evanjelikov.

Kanonická vizitácia Juraja Schlégra v r. 1674 v Brezničke uvádza, že je filiou Kalinova- Hrabova. Má oráčinu po ktorej platia desiatok cirkvi. Farárovi tak isto platia ako v Kalinove, kde sa urodí dva vozy sena. Školskému majstrovi platia 12 denárov a snop obilnín. Nedávno kúpili zvon pre každodenné používanie. V Kalinove nie je kostol, len zvonica s dvoma zvonmi. Kostol je v dcérocirkvi v Hrabove. Tu majú pozlatený strieborný kalich s patenou. Uvedené sú príjmy farára. (Kanonická vizitácia z r. 1674)

V roku 1681 ev. farárom bol v Kalinove Ján Andreades, potom do roku 1690 Michal Balneatoris. Kanonická vizitácia Antala Žigmunda Ordódyho 29.septembra 1688 v Brezničke konštatuje, že z kostola sú už len ruiny a tak matkocirkev je v susednom Hrabove, kde je kostol. Uvedené sú príjmy cirkvi. Na území Brezničky vedľa cesty do Rovnian je oráčina, ktorá vydá 5 killa obilnín. Uvedené sú príjmy farára i školského majstra (pozri v časti Školstvo). (TÓTH, K. 2004)

Ev. farárom v Kalinove- Hrabove v r. 1691- 93 bol Jeremiaš Pilárik. Farárom do r. 1696 bol Daniel Haller, 1697- 1710 Samuel Galecius (Galetz).

Pôvodný románsky kostol z 13. stor. bol ev. v r. 1703- 1711 obnovený a rozšírený predĺžením lode, 1710-1711 Ján Glosius, 1711- 1715 Ondrej Georgiades, 1717 -1728 Ján Andreades, 1728-1730, 1728- 1732 Ján Mičinský (v r. 1731 ho zast. Ján Rotarides), 1732-34 Ján Stranský, 1734- 1768 Jakub Nicolaides, senior. Od r. 1734 do r. 1893 bol Novohradský seniorát zadelený do Breznianskej (Banskej) superintendencie. Viedli sa aj matriky narodených (1734- 1895), sobášených (1734- 1897), zomretých (1734- 1914) pre farský obvod Kalinovo a Hrabovo, Breznička, Pinciná a Veľká Ves) Ev. matriky sú uložené v Štátnom archíve v Banskej Bystrici). V r. 1763 v Hrabove ku kostolu pristavili drevenú vežu. V dcérocirkvi Veľká Ves bol ev. kostol postavený v r. 1772 (veža v r. 1802). Farármi ďalej boli: 1768- 1795 Alexander Farkaš, senior. Z druhého zv. rím.kat. matrik Kalinova s dozvedáme, že 1.septembra 1780 bol zosnulý Ondrej Morháč, obyvateľ kalinovskej filie Brezničky, privezený do Kalinova a s kázňou

v kostole aj pochovaný. Z toho vyplýva, že ani kalinovskí ev. kazatelia v tomto období nemohli vo svojich fíliách slobodne pochovávať a šíriť evanjélium. Cisár Jozef II. vydal 25. októbra 1781 Tolerančný patent o náboženskej znášateľnosti v Rakúsku a Uhorsku. V r. 1781- 83 bola v kostole pristavaná priečna loď a v r. 1785 nová murovaná veža. Jednolodový priestor s transpetom zaklenutý vo svätyni valenou klenbou (so segmentovými lunetami) a v lodi českými plačkami. V interieri drevené protestantské chóry. Fasády hladké, veža členená lizénami. Oltár barokový (1744) polychromovaná drevorezba. Kazateľnica klasicistická, rustikálna luisézna, drevená s rozetami a festónmi, zhotovil stolár Nikolaides z B. Ďarmot r. 1771).(DRENKO, J. 2005)

Zásady Tolerančného patentu dal Leopold II. schváliť na krajinskom sneme 1790/91 v Budíne a v Bratislave.

Kým ev. kostol bol v Hrabove, fara vždy bola v Kalinove. Pôvodná drevená zbúraná 1749, 1775 premiestnená pre záplavy, novšie fary 1830, 1843. V Kalinove je uprostred obce zvonica baroková klasicistická z pol. 18. stor., renovovaná r. 1768, nová zvonica murovaná 1795 zvon.

Farármi ďalej boli 1796- 1807 Ondrej Muránsky, senior, bol povolaný z Gemera z Hrušova, za jeho pôsobenia bol r. 1808 kalich preliaty t r. 1710 s nápisom, 1808- 1836 Ondrej Kováč, 1837- 1851 František Trstánský.

Najväčšie zásluhy o rozvoj filie Brezničky mal farár Juraj Bartolomeides, senior, ktorý tu pôsobil v r. 1851- 1904. Spočiatku sa bohoslužby robili v škole. V roku 1856 bola v Brezničke zriadená malá modlitebňa, a v roku 1862 bol vybudovaný kostol a murovaná škola.

Ev. kostol v Brezničke neskoroklasicistický sieňový, veža predstavaná pred hlavnú fasádu v r. 1882, členená pilastrami a zakončená vysokou ihlancovou strechou. Interiér s rovným stropom. Oltár klasicistický, typu oltárov s kazateľnicou, súčasný so stavbou kostola. (Súpis pamiatok Slovenska I. 1967, DRENKO,J. 2005).Obecná kronika Brezničky uvádza vežu z r. 1872).

Farárom v r. 1908- 1952 bol Július Kalanda za jeho pôsobenia 30.9.1931 kúpili nový zvon do firmy Fischer z Trnavy. 2.9. ho vytiahli na vežu. Ďalšími farármi boli 1952-1987 Ján Kalanda, 1989- 1990 Ján Velebír, 1998 Marián Čop (Mená farárov boli spracované podľa ADAMOVIČ, Š. 1940 rkp., Evanjelickej encyklopédie Slovenska 2001, a OKOLICSÁNYI, J. rkp. 1917, tlačou 2009).

Adresár ECAV (2012) uvádza: Kalinovo Ev.a.v. farský úrad, Partizánska 84. 985 01 Kalinovo. Mgr. Dana Petrilová- zborová farárka; zborový dozorca Mgr. Jozef Trtol (v r. 2012 odišiel do Modry), v súčasnosti je zbor. doz. Kantorky: Želmíra Vančová, Ivana Ďurišová, Andrea Svorčíková; Bohoslužby 9:30 Breznička a Veľká Ves striadavo, 11.000 Kalinovo (NOS).

(Tranoscius evanjelický kalendár na rok 2013. Tranoscius 2012, s.236)

Prechádzkou v cintoríne zistujeme rodové mená z Brezničky

Pôvodný rímskokatolícky cintorín je pri rím. kat. koastole. Evanjelický cintorín je v stráni za tehelňou (tu identiu mnohých hrobov zahladila zloba času). Ilustratívne vyberáme rodové mená: Bahleda, Balkovský, Belica, Bošanec, Daučo, Gábor, Garaj, Géč, Geleta, Havel, Hlásnik, Hoffmann, Hrabec, Hronec, Kaiser, Kokavec, Kolimár, Korim, Križo, Laštík, Lörinčík, Menek, Mlynárik, Morháč, Ostrihoň, Pavel, Paľko, Sabó, Segeč, Slavkovský, Sršeň, Sýkora, Šichta, Šul'aj, Takáč, Thausz, Textoris, Urbašík, Vaculčiak, Varga, Vingárik...

Medzi najstaršie zachované rodové mená patria Gábor , Morháč, Mlynárik
Niekoľko osobností pochovaných v Brezničke:

Vyššie 100 rokov sa dožil Pavol Melo z Brezničky zomrel 6.januára 2007.

Školstvo

Prepozitúra kláštora sv. Huberta v Kalinove- Hrabove a farnosti už v r. 1332-37 v Breznička a Hrabove, umožňuje predpoklad, že tu mohla byť farská škola. Žiaci z Kalinova totiž do roku 1530 študovali aj na Viedenskej univerzite.

Turecký súpis z r. 1554 uvádza Hrabovo s pustatinou Breznička eviduje ženatého farára a dvoch ženatých deákov, (kapláni znajúcimi písma,) z ktorých jeden mohol byť aj učiteľom.

Reformácia požadovala zriadenie školy pri každej fare , v zmysle Lutherovej zásady „ Cirkev udržuje školu, škola cirkev“. Považovala ich za svoje štepnice pre formovanie novej generácie.

Prvé zmienky o ev. škole v Kalinove- Hrabove sú z r. 1660- 62. Farár Michal Góts povolal sem rektora Jána Kalinkiusa (syna kyjatického farára Štefana Kalinku). Pôsobil tu v r. 1660- 1667, keď odišiel do Drienčan.

Druhým rektorom bol Ján Barholomeides (študoval v Prešove, Hrachove) v Kalinove pôsobil v r. 1670- 1680 potom odišiel do Cerova. Potom sa vrátil do Kalinova, kde pôsobil do r. 1693.

Kanonická vizitácia Juraja Schlegera v r. 1674 v Brezničke uvádza, že školskému majstrovi platia 12 denárov a snop obilia.

Kanonická vizitácia Antala Žigmunda Ordódyho 29.septembra 1688 v Brezničke uvádza príjmy školského majstra. Od farára dostáva 12 kila obilia, tretian z offertória je jeho, dostáva zaopatrenie a od každého roľníka jeden groš.

Učiteľom od r. 1695 bol Fridrich Claudini, pôsobil tu krátko lebo musel odísť do vyhnanstva. Ján Hraško učil v r. 1698 do konca júna 1706.

Ako učiteľ sa v r. 1710 spomína Matej Klementis. Katolícky vizitátor Ž. Berényi r. 1731 o ňom zaznamenal, že mal 12 žiakov podelených do rôznych tried.

S jeho správaním sa je spokojný a ľud aj farár, želajú si však, aby sa zdržiaval od pričastej pijatiky a aby bol svedomitejší pri rannom zvonení. V Kalinove pôsobil do r. 1748, zomrel 64 –ročný.

Ján Fabial Kováč tu pôsobil v r. 1748- 1778, pôvodom z Bradna z Gemerskej stolice. Súpis škôl v r. 1770 v dedine Breznička (Berzence) vykazuje, že tu bol notár, ale už r. 1772 richtár Ján Pristavok a Andrej Kaszás, Andrej Gábor hlásia, že obec nemá notára. V r. 1772 tu učil učiteľ z Kalinova Ján Kováč ev., ktorý už učí 24 rokov. V r. 1770 mal 23 žiakov a 9 žiačok. Učil čítanie, písanie, spev, počty a modlenie, starších žiakov aj základy latinského jazyka a zbožné predmety. V r. 1772 mal príjmy od poddaných aj z fílií ¼ bratislavskej merice pšenice+ 1 groš, od želiarov 2 groše, za hru na organe dostáva 4 b.m. pšenice. Seminátúra 8 b.m. jačmeňa, 8 b.m. jesenného, z offertória dostáva čiastku, z offerória krstu celú časť. Na Vianoce hostiatio, 3 vozy sena a 1 voz a 1 voz otavy(mládze) Od žiakov 1 Ft+ 1 voz sena, počas 3 veľkých sviatkov (sv. Martina, Blažeja a sv. Juraja) má kantácie.

Farár dáva učiteľovi z vlastného príjmu 12 b.m. pšenice. (OBORNI, T. 1991) Fabial zomrel 60 ročný. Z r. 1780 je zmienka o ev. školskej budove v Brezničke.

Ďalšími učiteľmi boli Ján Pokorný z Maškovej od r. 1787, Ján Bohuš od mája 1794. Ján Markuš (n. 1768) v Kalinove pôsobil od r. 1794. Zo 18.4.1800 je zachovaný vokátor ev. učiteľa z Kalinova -Hrabova s dvoma fíliami Breznička (bez kostola), Veľká Ves (drevený kostol). Učiteľ mal k dispozícií školské budovy s malou záhradou s ovocnými stromami, ďalšia časť záhrady je nechaná pre kuchynskú zeleninu a pre zasiatie jesenného obilia. Vymenované sú oráčiny a iné pozemky ktoré má k dispozícií. Vyberáme len časti z Brezničky .

Pozemok Drl'ak pod cestou Brezničky, na juh chotári s Dolinkou, na východ

cesta vedúca z mlyna Kalinova do Brezničky a ešte oráčina severnejšie. Zvyčajne do nich sejú obilniny.. Oráčiny obrábali veriaci aj z filií. Učiteľ mal aj konopné zeme.. Ročný plat, v hotovosti v peniazoch nič. Dostáva obilniny od každého veriaceho snop pšenice a 1 groš, želiari a remeselníci 2 groše. Vdovy nič. Drevo na kúrenie. Z troch veľkých sviatkov z offertória tretinu. Kantácie na dni Blažej a Juraja. Farár mu dáva z ročného príjmu obilnín 6 kila zvyčajne v Brezničke. Príjem z štóly. Za krst celé offertórium, za spoveď šiestu časť, za pohreb so spevom 8 grošov, z ktorých 4 sú pre farára. Za pohreb s celou kázňou 8 grošov, s polovičnou kázňou 6 grošov. Za pohrebné verše dostáva 12 grošov. Za učenie detí ročne 12 grošov a od každého fúru dreva, alebo miesto toho 4 groše. Farinácio má v advente a hostiaco na Vianoce. Zaužívané je na deň Gála keď jeden žiak mu dáva sliepku, druhý groš ale väčšia časť mu nič nedáva. Počas pôstu na tzv. Sabatálie niektorí žiaci mu dávajú groš a každú sobotu vajíčka .(Vokátory novohradských ev. učiteľov (1784- 1804).

V r. 1814 mal učiteľ Ján Markuš 100 žiakov. Staršie deti učil základy latinčiny a maďarčiny. Dňa 7.marca 1819 po 25 ročnom pôsobení odišiel do Cinobane, kde zomrel v r. 1835. ďalším učiteľom od 5.apríla 1819 bol Štefan Dudík. Nový rektor však vokátor prijal s podmienkou, že občania postavia novú školu, lebo doterajšia pre 100 žiakov je malá a tmavá (stará škola bola drevená). Nová škola bola postavená v r. 1824. Dňa 13.augusta 1838 učiteľ zomrel. Miesto neho nastúpil Ján Putz z Veľkého Krtíša, veľký maďarón. (JÁNOS, P. 1988).

Do r. 1830 žiaci z Brezničky dochádzali do školy do Kalinova, resp. sporadicky chodili učiť do Brezničky učitelia z Kalinova.

Školy v Brezničke

Evanjelická škola

Evanjelická škola tu bola už v 17.storočí. Ak obec nemala ev. učiteľa, tak rektor dochádza z Kalinova. Obecná kronika uvádza vznik ev. školy v r. 1720, mala však len krátku činnosť. Riadna škola na briežku bola v drevenej budove už v r. 1830, v murovanej od r. 1862, táto budova bola zrúcaná v r. 1886.

Z učiteľov sú známi: Daniel Bakulínyi (1848 učiteľ i notár v Brezničke, ktorý v r. 1848 robil nábor do domobrany a v r. 1849 bol stíhaný za to, že nezaviedol daň občanov Brezničky do Daňovej knihy a hrozil občanom exekúciou.

V r. 1874 tu bola ev. elementárna, slovenská škola s 1 triedou.

Z ďalších učiteľov poznáme: Samuel Steinhübel , Ján Strapony(1885), Július Honéczy(bez kvalifikácie tu učil 6 rokov do r. 1891), Jozef Csipkay, Emerich Buro (do r. 1898).V roku 1900 Breznička mala 306 obyvateľov. Počet školopovinných 64, s každodennou dochádzkou 37, v opakovacej skupine 27,

vzhľadom na konfesie: 8 r. k., 53 ev.a.v. Zo školopovinných do školy chodilo 25 ev.a.v. a 1 izraelita. Vyučovacím jazykom v škole bola maďarčina- slovenčina. Učiteľ Karol Petrivaldský ml. dipl. učiteľ. Výstroj školy je neúplný; o vydržiavanie školy sa stará cirkev. (PACSERI, K. a kol. 1900)

V roku 1907 ku školskej budove bola pristavaná nová trieda. V tom čase mala škola 59 žiakov.(MICHALIČKA,V. 2010) Učiteľmi boli Ján Czirbes, od 1913 Emil Medzihradský, (odišiel na front), od 1918 Ján Krajec, potom Vojtech Andaházy.

Katolícka škola O katolíckej škole pred reformáciou nemáme archívne údaje. Kanonická vizitácia v r. 1830 uvádza 12 rím. kat. žiakov. Škola bola postavená v r. 1836-1838 aj s bytom učiteľa s podporou miestneho zemepána. Starostlivosť o školskú budovu bola zverená kantorom- učiteľom. Z nich poznáme: Grotkovský Karol, Baňák Ján, Bednárík Jozef.

V r. 1874 rk. škola bola elementárna, opakovacia, slovenská s dvoma triedami. Školská budova bola obnovená v r. 1884 z prostriedkov cirkvi. Počet školopovinných rk. za posledných desať rokov 19. storočia bol 3. V škol. r. 1899-1990 sa do školy nikto neprihlásil. Učiteľom od r. 1870 je Ján Országgazda bez diplomu, ale člen penzijného inštitútu. Vyučovacou rečou školy je maďarčina. (PACSERI, K. 1900). Krátko tu učil aj Ján Absolon. Budova kat. školy sa zrútila v r. 1930 (lebo nebola udržiavaná).

Po vzniku ČSR v Brezničke bola slovenská **Ľudová škola ev. aug. vyznania**, Na škole učili Vojtech Andaházy (rodom z Malatína do r. 1924, viac sa venovali pijatike, preto musel odísť na Poproč do Gemera), Michal Kepeňa rodák z Hradišťa (nastúpil od 4.9.1924- do r. 1928, viackrát bol disciplinárne trestaný), Ján Pánik v r. 1929 – 1959. Zo školskej kroniky vedenej od 28.mraca. 1929 Jánom Pánikom vyberáme: na s. 13 je jeho fotografia- poručík v zálohe z I.svetovej vojny). Kronika je precízne vedená, uvedené sú školské akcie, oslavy, opravy školy i učiteľského bytu a dokumentovaná aj fotografiami žiakov za škol. roky. Školu navštevovali Vojtech Kachnič dekan, Ján Honec uč. dekan, Pavel Gallo školský inšpektor. Ilustratívny prehľad počtu žiakov.

Rok	počet žiakov	chlapcov,	dievčat,	podľa konf.	ev.,rk.	bydlisko v mieste,	inde
1929	47	23	24	25	22	29	18
1935	48	17	31	25	21 1 žid.	44	4
1938	42	19	23	25	21 1 žid	39	3

V roku 1933 na gymnáziu v Lučenci maturoval Július Gábor z Brezničky.

Od škol. r. 1939/40 sa žiaci delili na dve skupiny do 12 rokov a nad 12 rokov. Do 12. r. 39 ž. (17 ch+22 d., 27 ev., 20 kr.,iné 1, cez 12 r. 9 ž.(3 ch+ 6 d.)

Názov Ev.ľudovej školy sa od 1.1.1941 podľa zákona č. 308 zmenil na Obecnú ľudovú školu s platnosťou od 1.septembra 1942.

V škol. r. 1943/44 do meštianskej školy boli prijatí: Daniel Géč, Július Kolimár, Elena Mlynárska, Mária Geletová, Ľudvík Slavkovský, Elena Sršňová

V roku 1943 do 12 r. bolo 38 ž.(ch16+ d7, nad 12 r. 10 ž(ch3+d7), prvý raz v histórii školy prevažovali už rím.kat. žiaci. Rk. 30, ev.18, v mieste bývalo 34 inde 14 žiaci. Do obce Breznička sa prisťahovali obyvatelia z rím. katolíckych obcí a kopaníc. Počas SNP a postupu frontu 1944-45 nebolo vyučovanie.Začalo až po oslobodení 5.februára 1945 so 46 žiakmi. V škol. r. 1945/46 do chlapčenskej meštianky prešli: Stanislav Urbašík, Ján Balkovský, Jozef Budáč, Ján Morháč, Samuel Slavkovský, Michal Zavaterník, Július Hlásnik. Do dievčenskej meštianky: Božena Gáborová, Elena Morháčová, Jolana Morháčová, Mária Morháčová, Irena Slavkovská? Priepusné vysvedčenie dostali: Elena Juchová, Ján Prepelica. Zriadila sa aj nová okrúhla pečiatka školy s kruhopolisom Štátna ľudová škola v Brezničke (v strede so štátnym znakom ČSR) neskôr Národná škola v Brezničke, V r. 1945-46 sa opravila škola staviteľom Júliusom Hoffmannom. Na jednotriednej národnej škole (od 1.9.1952) sa vyučovalo podľa sovietskeho vzoru. V škol. r. 1952/53 bolo 33 žiakov (17 ch+ 16 d.). V kronike Ján Pánik zapisoval všetky dôležité akcie, ktoré sa v tom čase poriadali v škole, obci, ale aj spoločensko- politické udalosti, počas jednotlivých školských rokov. Od 1.septembra 1956 tu učila aj Zita Farkašová (n.6.12.136 v Málinci, absolovala Pedagogické gymnázium v Lučenci, vydala sa za Ladislava Nosáľa. (pozri jej foto v Kronike škola na s. 135). Čiže tu bola už dvojtriedna škola: 1-3 roč. 30 ž. učil Ján Pánik, 2 tr. 21 ž. Zita Farkašová- Nosáľová. Od škol. r. 1957/58 novou učiteľkou sa stala Anna Danková rod. Králiková (n.21.11.1938 v Mládzove), absolv. Pedagogickej školy v Lučenci (jej foto v Kronike na s. 141). V škol. r. 1958/59 v I.tr. 1 a 3 roč. bolo 30 žiakov, v II. tr. 2.a 4 roč. 29 žiakov. Vedenie školskej kroniky Ján Pánik ukončil 15.augusta 1959, keď odišiel do dôchodku. (odučil tu 30 rokov a 7 mesiacov), potom kroniku viedli ďalší učitelia.

Vystriedali viacerí učitelia: Štefan Ryba, Zlatica Rybová, Ján Cífer, Ondrej Cífer . Od 1.9.1963 Katarína Benčíková a Ernest Benčík, Dobrovská, M., Lýdia Krajovská, Garajová a i. Vychovávateľky Janka Mesiariková a dĎ. Pôvodná školská kronika je vedená do škol. r. 1979/80

Riad. boli od škol. r. 1959/60 až 1962/63 Ján Cífer, na škole boli 2-3 triedy) od škol. r. 1963/64- 1966/67 Katarína Benčíková, šk. r. 1967/68- 2003/04 Jozef Klimák, od škol. r. 2004/05 Mgr.Andrea Plauchová až po súčasnosť.

Vyučovanie od 2.9.1974 bolo v novej budove školy.V škol. r. 1984/85 tu bola Základná škola málotriedna s 1.-4 ročníkom 58 žiakov.Pedagogickí pracovníci. Mgr.Ivica Gáliková, Mgr.Magda Pavlovoá, Mgr.Dagmar Podhorová. Rk. náboženstvo učili: Mgr.Václav Gallo, Mgr. Štefan Kosturko Ev.a.v.náboženstvo: Mgr.Ján Velebír, Mgr.Marián Čop a Mgr.Daniela Petrillová.

Technicko- hospodársky personál: Agnesa Lauková, Juliana Belková, Elena Bartošová, Alžbeta Melová, Jana Repková, Lucia Tóthová, Andrea Podhorcová-

kuchárky. Anna Fehérpatakyová, Elena Kraľulcová- vedúca školského stravovania.Školníčky: Elena Melicherová, Elena Mikušová, Iveta Miadoková.

Od r. 2004 prešla škola pod správu Obce Breznička, ktorý sa stal aj zriaďovateľom. Žiaci sa zúčastňujú rôznych aktivít, súťaží v rámci školy, okresu a kraja napr. Šaliansky Maťko, Timravina studnička, Talentík múz (hudba, výtvarný prejav), športové a atletické súťaže, vedomostné kurzy, malé olympiády a pod., ktoré sú zachytené v školskej kronike.

Škola je moderne zariadená, so záhradkou s altánkom, športové ihriská, jedáleň. V súčasnosti má škola žiakov.

Z absolventov školy napr. na gymnáziu v Lučenci maturovali r. 1953 Ján Morháč, Emil Vaculčiak, 1956 Pavel Geleta, 1961 Darina Sýkorová, 1966 Iveta Gáborová, Iveta Plašienková, Viera Prepelicová, 1967 Marta Gáborová a i. Ďalší študovali na ďalších stredných školách v Lučenci, Poltári v Lučenci a i. i na vysokých školách v Bratislave a i.

Materská škola začala svoju činnosť od 25.januára 1953 v dome bratov Križovcov. Prvá riad. Mária Švantnerová (rodáčka z Kraskova), pestúnka Anna Kolpachová, kuchárka Zuzana Parditková. Bolo 20 detí s celodennou starostlivosťou. 4.februára 1957 bola zrušená celodenná starostlivosť v MŠ. Kroniky MŠ v Brezničke sú vedené od škol. r. 1963/64.

V roku 1975 v MŠ bolo 31 detí, hoci kapacita MŠ bola len pre 25 detí. Od 1.septembra 1975 riad. sa stala Vlasta Palková, po nej Oľga Géčová, ved. ŠJ-MŠ Elena Šul'ajová. Učiteľky A. Fehérpatakyová, technický personál M.Sabová, M.Sélešová. Zriadená bola aj Poradňa pre matky s deťmi (v byte Jána Gábora, detský lekár dochádzal mesačne každú stredu).

V roku 1989 bola zriadená dvotriedna MŠ riad. Oľga Géčová (jedna trieda v ZŠ, druhá v inej budove).

V súčasnosti je MŠ na druhom poschodí modernej Základnej školy.

Riaditeľkou je Marcela Staníková uč. pracovníčky počet detí:

Z kultúrneho života po oslobodení (1945)

Miestny osvetový dom v Brezničke zorganizoval 13.januára 1946 (I. výročie oslobodenia obce) slávnostný večer. Uvedená bola divadelná hra „ Život vojenský, život veselý..“ herci Juraj Morháč, Marci Gábor, V.Gábor, M. Sršňová, E. Morháčová, Ján Almáši. Najviac aktívni boli ochotníci v roku 1952

nacvičili divadelnú hru „Kubo“, kde hlavnú úlohu stvárnil Ján Gábor Jánošove a zároveň hru „Statočný valach“, v hlavnej úlohe sa predstavil Juraj Morháč.

Kultúrny dom bol budovaný od r. 1953 v akcii „Z“ dokončený až v roku 1971. Pozostáva z týchto častí: sála, foyer, miestnosť na vydávanie vstupeniek, na vyd. občerstvenia, balkón, miesto na premietanie filmov, klub mladých s balkónom, javisko so skladišťom, šatne pre hercov a účinkujúcich, sála dobre zariadená. Miestnosti vykurované ústredným kúrením.

V r. 1953 bolo postavené nové javisko. Pri závode Ipeľské tehelne pracoval divadelný ochotnícky krúžok Revolučného odborového hnutia (ROH), v roku 1955 odohral dve divadelné hry „Syn troch otcov“ a „Pytliakova žena“. V roku 1957 pri ZK ROH bol založený tanečno- spevácky krúžok, ktorý mal aj kroje (pozri foto). V roku 1958 nacvičili tri hry „Ženský zákon“ režíroval Ján Boroš a „ Proti svojej vôli lekárom“ réžia Ján Gábor. Patronátnu réžiu nad hrami mala Mária Markovičová, členka DJGT vo zvolene a 23.februára 1958 sa s ňou zúčastnili okresnej prehliadky Ľudovej umeleckej tvorivosti (ĽUT). Na Silvestra roku 1958 odohrali divadelnú hru „Spoločný byt“, režisérom bol Ján Gábor Turičan, herci: J.Gábor-Turičan, Darina Geletová, Ján Morháč ml. a st., Eva Slavkovská, Magda Balkovská, Lena Kelemenová, Emil Vaculčiak, Ján Balkovský, Ján Hoffmann, Vlado Gábor. Posledným predstavením ochotníkov bola v roku 1967 hra „ Zlomená pýcha“. Potom nastala dlhá pauza 17 rokov.

Tradíciu divadelníctva obnovili mladí ochotníci v roku 1984. 28. apríla (predpremiéra) a 29. apríla 1984 (premiéra) odohrali hru „ Páva“ od Boženy Slančíkovej- Timravy. Režisérkou bola Mária Morháčová, herci: Iveta Svoreňová, Branislav Knechta, Jana Tóčíková, Tatiana Hlásniková, Katarína Šuľajová, Ján Bella, Monika Hlásniková, Beata Zavaterníková, Marta Skypalová, Dušan Belányi, Ján Nedbal v dvojúlohe, Ondrej Komora

Osvetová beseda v Brezničke v r. 1985 pracovala s dobrovoľným vedúcim. Podobne aj Miestna ľudová knižnica, ktorá mala 65 čitateľov a 1896 zv. kníh. Spočiatku do obce chodilo putovné kino zásluhou rodáka Ferka Geletu. Kino Ipeľ v Brezničke vedúci bol J. Gábor, premietateľom Pavel Gábor.

V roku 1986 zorganizovala obec podujatie pod názvom „ Spieva celá dedina“ v rámci neho predviedli jablíčkový a Stoličkový tanec. Do 31.decembra 1988 bol riaditeľom Miestneho kultúrneho strediska (MKS) Jozef Klimák, potom Milada Bendíková, vedúcou knižnice Mária Morháčová a vedúcim kina „ Ipeľ“ Jozef Ševčík.

V roku 1988 v Brezničke vystúpil Divadelný súbor (DS) Timrava z Lučenca s hrou „ Ženský zákon“, účinkoval aj Ján Nedbal z Brezničky.

Pri Školskom klube Základnej školy (ŠK ZŠ) v Brezničke bol v roku 1999 založený divadelný súbor „ ŤUŤMÁCI“ pod vedením Jarky Mesiarovej. 4.mája 2000 mali premiéru „ Zachráňte zem alebo Ako Kvapôčka putovala“.

Spevácky- chrámový zbor Campana, bol založený pri rímsko- katolíckej farnosti, vedúca Oľga Jackuliaková- Budinská. Zbor vydal prvé CD v roku 2006- Campana Vianoce, druhé v roku 2011 pod názvom Pater meus. Úspešne sa prezentuje na prehliadkach a festivaloch doma a v zahraničí. Ako víťaz krajskej súťaže postúpil na celoslovenskú súťaž zborové spevu dospelých 20. októbra 2012 v Banskej Bystrici. Úspešný je aj detský zbor Campanela, ktorý vedie Terézia Kelementová. (Obecná kronika Breznička II., ÁBELOVSKÝ, M. Predstavujeme mestá a obce Novohradu. Breznička In. Rekus roč. 22, reg. mesačník č. 12, december 2012, Lučenec, 3-5)

Neprofesionalizovaná Obecná knižnica v Brezničke (údaje k r. 2010): Knižný fond 3 213 zv. kníh, výpožičky v r. 2009 212, používatelia 35 (prírastok kníh 23), Vedúcou knižnice je:

Výber z osobností z Brezničky

G á b o r Július (n.22.8.1930 Breznička- z. 1.1.1989 Veľká Ves) - ev. farár. Maturoval na Gymnázium v Lučenci(1950), absolvoval Bohosloveckú fakultu UK v Bratislave (1955). Ordinovaný v Modre (1955). Potom pôsobil na rôznych miestach, od augusta 1978 v Tomášovciach.Po krátkom pôsobení odišiel na Poniky potom žil vo Veľkej Vsi pri Lučenci.

G á b o r Ondrej(n.30.1. 1922 Breznička - z.27.8.1998 Banská Bystrica), vysokoškolský učiteľ, Doc., PhDr., CSc, matematik. Študoval 1928- 37 na ľudovej a meštianskej škole v Brezničke, 1937-38 Učiteľský ústav v Lučenci, 1938-41 uč. ústav v B. Bystrici. Študoval na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave (1951-56). Učil na Gymnázium v Lučenci (1950-60) potom na Pedagogickej fakulte v B. Bystrici do r. 1985. Autor učebníc matematiky. Spoluautor vysokoškolskej učebnice Teória vyučovania matematiky I. Bol členom redakčnej rady časopisu Matematika a fyzika v škole. Za jeho zásluhy mu bolo v roku 1984 udelené čestné členstvo JČSMF. Zakladajúci člen DOS Timrava v Lučenci, kde účinkoval ako herec, režisér v r. 1945- 1962. Dve sezóny ako hosť vystupoval v opernom súbore Divadla J.G. Tajovského v Banskej Bystrici. Podieľal sa aj na činnosti Klubu priateľov Novohradu. Z množstva uznaní a vyznamenaní stoja v popredí čestné tituly Vzorný učiteľ a Zaslúžilý učiteľ (1973).

J ó n a Eugén (n.20.2.1909 Veľká Suchá- z. 25.11. 2004) jazykovedec, dialektológ, PhDr, CSc. Študoval 1915- 21 na ľudovej škole v Brezničke a Hradišti. Maturoval na gymnáziu v Lučenci (1928), absolvoval FF UK 1932. Pôsobil v rôznych ústavoch posledne v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra v Bratislave. Autor početných jazykovedných prác. Zaujímal sa aj o nárečie Novohradu. Po smrti mu vyšla kniha „Novohradské nárečie“ 2009.

M o r h á č Martin (3.3.1864 Breznička- 12.7.1941 Budapešť), literárny a osvetový pracovník, prekladateľ (pseudonym M. Breznický), maliar. Otec Martin M., roľník, matka Mária rod. Mlináriková. Manželka Emília, rod. Hackelová, mali 8 detí. V r. 1884 maturoval na gymnáziu v Lučenci, potom študoval teológiu v Bratislave. Pôsobil ako farár na rôznych miestach, posledne od r. 1906 farár slov. ev. cirkvi v Budapešti. Na prelome 19. a 20. storočia aktívny účastník slovenského národného pohybu, odporca maďarizácie.

Literárne činný ako prekladateľ spisov M. Luthera. Vydal aj kázne. Prispieval do rôznych časopisov. Nás zaujíma, jeho príspevok: Blažeja a Gregora. Školské zvyky v Ipeľskej Breznici a Hornom Novohrade. In. Časopis MSS, 9, 1906,č.1, s1.- 5, kde píše aj o Brezničke.

G e l e t a Pavel (

Producent spoločnosti AG studio produkovala slovenský film „ Sokoliar Tomáš“ a iné. Bol vedúcim aj produkcie filmu „Sám vojak v poli“ (v r. 1964), ktorého premiéru vraj uvádzali aj v Brezničke. Ako producent, či vedúci výrobného šrábu, sa podpísal pod viac ako ako dvadsiatku filmov (Demetero- vci, Starý včeliar a d’.)

M o r h á č Martin (3.3.1902 Breznička - 22.10.1955 Horné Orešany)- obchodník so stavebným materiálom v Brezničke, politik. Otec Michal M., matka Elena rod. Oravcová, manželka Mária, rod. Hluháňová V r. 1939 jeden z organizátorov obrany hraníc na južnom Slovensku proti horthyovcom. Slovenský národovec.

Poslanec slovenského snemu v r. 1939- 43. Zachránil niekoľko židovských rodín od holokaustu.

M o r h á č o v á Milina (1899- 1995 Stupava), dcéra Martina M. Po vysvätení (1941) zborová sestra ev. diakonie v Prešove, Lubine, Liptovskom Mikuláši. V Bratislave vedúca setra Materského domova diakonís, v Liptovskom Mikuláši vedúca setra MD diakonís Betánia. Prekladateľka náboženskej literatúry.

Z farárov obidvoch cirkví spomenieme:

G l o s i u s Pondelský Ján (1670 Pondelok- 1729 Tomášovce pri R. Sobote)- ev. farár, študoval aj v zahraničí v Turoni. V Kalinove pôsobil v r. 1710-11, kde mu v r. 1710 zomreli na cholery aj dve dcéry. V Kalinove začal viesť Knihu kostolnú, ako prvý s peknými slovakizmami v r. 1710. Písal slovenskú a latinskú barokovú svetskú i náboženskú literatúru. Spolupracoval s Matejom Belom polyhistorom,(ktorý študoval v Kalinove v r. 1694-95).

M i č i n s k ý Ján (1684 Iliaš-) ev. farár v Kalinove od r. 1728. Bol historikom i spisovateľom. Jeho „ Cimelia“ boli cenným podkladom pre Dejiny slovenských gymnázií Rezíka. Tiež spolupracoval s Matejom Belom.

B e l č á n y Ján- rímskokatolícky farár. V Kalinove a Brezničke kaplán v r. 1941-43, potom farár v r. 1946- 1983. V r. 1958 spracoval Dejiny breznickej farnosti (ostali v rkp.)

K o j n o k Eduard (14.8.1933 Veľká Suchá- z.), Mons. rímskokatolícky biskup v Rožňave. Maturoval na gymnáziu v Rožňave. Teologické štúdiá absolvoval na Cyrilometodejskej bohosloveckej fakulte v Bratislave, kde bol vysvätený 24.6.1956. V tom istom roku nastúpil ako kaplán v Brezničke. Pôsobil aj v Lučenci (1968) a i. 14.2.1990 bol menovaný pápežom Jánom Pavlom II. za administrátora rožňavskej diecézy. 18.3. 1990 konsekrovaný za rožňavského biskupa. Zaslúžil sa o vybudovanie kostolov v regióne.

Z ďalších osobností vyberáme:

P á n i k Ján (n.15.10.1895 Ratková- z. 1970, Bratislava-Dúbravka?)- správca ev. školy, riad. národnej školy v Brezničke. Ján sa učil na základnej škole v rodisku, meštianskej škole v Gemeri, na učiteľských ústavoch v Lučenci (3 ročníky), maturoval v Prešove. Od r. 1915 bojoval na ruskom, rumunskom a talianskom fronte. Dosiahol hodnosť nadporučíka. Učiteľom- riad. v Brezničke bol v r. 1929- 1959. Zakladateľ Slovenskej evanjelickej jednoty v Brezničke 28.4.1929. Funkciu obecného kronikára vykonával od 1.11.1933 do 15.8.1929. Veliteľ CPO bol od r. 1936. V r.1937 vyznamenaný bronzovým záslužným krížom hasičstva. Organizátor kultúrneho života v Brezničke.

M o r h á č Ján (14.6.1940 Breznička) Ing., študoval na SVŠT v Bratislave (promoval r. 1964). Pôsobil aj ako stredoškolský profesor na stredných školách v LučenciÚspešne viedol tanečné kurzy v regióne i v Brezničke.

M a r k o Ján (6.9.1920 Točnica), Ing., hospodársky, politický a verejný pracovník. V r. 1951 -54 riaditeľ Slovenských magnezitových závodov v Lovinobani a začas aj vedúci tehelne v Brezničke.

Vypracoval sa až do funkcie námestníka ministra- predsedu Štátnej komisie pre koordináciu vedy a techniky, v r. 1969-1971 minister zahraničných vecí ČSSR, od r. 1971 prvý podpredseda Federálneho zhromaždenia. Člen ÚV KSČ, nositeľ Radu práce (1970).

N e d b a l Ján () Ing. ochotnícky divadelník a režisér v Brezničke, hral aj v DS Timrava v Lučenci.

Nárečie v Brezničke

Ipeľské nárečie východného Novohradu zahŕňa oblasť horného toku Ipeľa od Kalinovo cez Brezničku, Poltár Mládzo, Rovňany Turičky Bystričku, Ozdín až po Málinec. Od Cinobane dole cez Lovinobaňu, Uderinu, Točnicu až po Veľkú Ves (pozri mapu- hranice hornopeľského nárečia.).

Pre toto nárečie sú charakteristické tieto javy:

1. Za krátke a sa vyskytuje e ej a : meso, keďit'i, zat', desat. Za pôvodné dlhé a je dvojhláska ei: veic, znamenie, ukeziti.
2. Za pôvodný y je e a za ý i: te, kobe, rebe, vole (keby, ryby, voly), mlen, žene hrabale, dobrei, beivati. Po k, g, x, h a po mäkkých spoluhláskach je i, t': xiba, sztaršix, kívat'i.
3. Po mäčkciacom u, ú (nasleduje po mäkkých spoluhláskach) je i, í: ľid'ie, miesit, plíca.
4. Spoluhlásky -t',-d' na konci slov po sykavke zanikajú_ kos(t'), pes(t'), hrs(t'). Po samohláske sa mení koncové- t', -d' na tvrdé -t,-d: spovet,, desat, d'evet.
5. Neurčitok slovíes má podobu -t'i: hraťi, kúpiťi, jest'i.
6. Koncové l v minulom čase slovíes sa mení na u: bou, zbadau, hrešeu, hrávau.
7. Za spoluhlásku -m na konci slova je -n: popvien, ván, son, tan.
8. číslovka jeden má podobu edon, edná, edno- ednému staremu, ednu príhopdu, ne ednom filme.

Uvedieme niekoľko ukážok: „ jej son bou kosiťi, te pójdeš hrabaťi“.

Univerzitný profesor PhDr. František Pastrnek (1853-1940) z Prahy roku 1896 organizoval na základe dotazníkov aj výskum slovenských nárečí v Novohrade.. F.Pastrnkovi zapísal 6.decembra 1896 Martin Morháč z Brezničky nárečie „ Dva šarvanci“ z Brezničky, ktoré z archívu MS v Martine odpísal Eugén Jóna.

Materiálna kultúra

Ľ u d o v á a r c h i t e k t ú r a. Prírodné podmienky Brezničky a okolia poskytovali trojaký materiál pre stavebnú technológiu. Lesy poskytovali drevo, z ktorého sa stavali domy technikou zrubovou, stĺpovou, rámovou a hrádzenou. Zrubové domy boli z tvrdého dreva pod slamenou strechou; hospodárske priestory zaradené za obytnou časťou. Potom niektoré domy sa stavali z hliny technikou vykladania a nabíjania, hlina sa formovala do surových tehál (váľky) a od druhej pol. 19. storočia, pretože v Brezničke bola tehelňa sa tehly aj pálili. Strechu potom miesto šindľov pokrývali škridlami tu vyrábanými. Hlavným materiálom pre výstavbu domov i hospodárskych budov bol kameň opracovaný i neopracovaný, so spojivom i bez spojiva. Miestnosti v obytnej časti- izba, pitvor, kuchyňa, komora bola radená vedľa seba, ďalej maštal' a humno.

Okolo domu bola ovocná záhrada. Zvláštnosťou bolo, že nebolo komínov. Ohnisko sa menovalo „ košok“.

Čo sa týka typu dediny Breznička je dedina pri hradskej. Z 19. storočia pochádzal dom č. 146, trojpriestorový zrubový, orientovaný do ulice dvojsovou fasádou a štítovou strechou s podlomenicou. Mal hĺbkovú orientáciu a bol postavený na otvorenom dvore. Za obytnými priestormi šopa. Murované domy z 20. storočia zachovávajú starú dispozíciu. (Súpis pamiatok na Slovensku I. 1967)

Ľ u d o v ý o d e v

Na zhotovovanie odevu používali obyvatelia Brezničky bežne dostupné prírodné materiály. Lesy bohaté na zverinu a od 15. storočia, vzťahujúci sa chov oviec boli prirodzeným zdrojom koží, kožušín a vlny. Z ľanu, konopí a vlny sa dorábala priadza, z ktorej sa tkali textílie. A tak súkno, kože, ľanové a konopné plátno boli dlho základným odevným materiálom. Dopĺňovali ho miestni garbiari, tkáči, súkenníci, krajčíri, čižmári a i. Rôzne doplnky na spestrenie ľudového odievania sa neskôr zvyčajne kupovali na jarmokoch v Lučenci a Poltári.

Jedinečný zdrojom pre poznanie tzv. poltárskeho kroja z 18. a zo začiatku 19. storočia je krojový album Jozefa Heinbuchera von Bikessyho, vydaný vo v r. 1820 vo Viedni. Sprievodný text k nemu napísal Ján Čaplovič, etnograf (ktorý študoval aj na kalv. gymnáziu v Lučenci). Hainbucher maľoval svoje akvarely v Zelenom a Poltári začiatkom 19. storočia. Čaplovič o tomto kroji píše: „ Tieto najmilšie slovenské ženičky vidíme v najväčšej paráde. Majú jemný , biely vyšívajú čepček so zlatým lemovaním vpredu. Cezeň si viažu perkalovú šatku, ktorá im visí až na chrbát a jej konce sú zdobené čipkami.

S čepčekom je spojený vysoký štít s ostro červeného atlasu, zdobený žltými zamatovými pásmi. To celé sa volá „kika“. Cez tento štít si prehodia si prehodia jemná závoj, ktorý vzadu prekrýva perkalovú šatku.

Sukňa a lajblík sú z jedného kusa červeného šarlátu. Ozdobené sú čiernymi zamatovými stužkami a zlatými šnúrami. Sukňa má naspodku žlté lemovanie a je poskladaná do malých záhybov. Ramienka sú zo zlatých šnúr. Ženy a dievčatá nosia vždy čiernu zamatovú čelenku, ktorá pôsobí neobyčajne dobre. Náhrdelník a náušnice sú zlaté a podľa majetnosti nositeľky prípadne zdobené aj drahokamami. Opasok je pozošívany z koncov súkna (Tucheden). Zástera je červeného alebo modrého hodvábu. Mladé dievčatá a ženy nosia červené, staré ženy však čierne čižmy. Bohaté ženy sú v lete oblečené do jemného bieleho perkálu. „ (DRENKO, J. 2002)

Uvedený opis kroja si však mohlo dovoliť len málo žien zo zemianskych a bohatších remeselníckych rodín. Sedliacke ženy sa odievali skromnejšie a jednoduchšie.

Ženy nosili snehobiele košele, zdobené červenými a žltými výšivkami. Sukne mali na obidvoch stranách zdvihnuté a pod nimi nosievali spodnice- mondole. Na sukniach zas zdobené šatky a zástery- fertušky. V letnom období nosievali ženy vyšívane prusliaky a čižmy. V zime patrili k ženskému kroju kabanica a halena. Na hlavách nosievali biele šatky a zdobené čepce.

Muži nosili klobúky (tiež širáky), vlasy si česali dozadu a splietali do vrkočov. Ako obuv slúžili kožené krpce a onuce. Letný odev pozostával z košele z hrubého plátna, dlhých gátí a niekedy aj z pláteného kabáta. Zimný odev tvorili kabanica, kožuch- kožok, širica a hrubú súkenné nohavice. Starší chlapi nosili aj opasky a bohato zdobené vesty- ľajblíky. Pamätná kniha obce Breznička I. uvádza ľudový odev v dedine, ktorý pozostával pre mužov: súkenné nohavice, kabanica, krpce a širák. Ženy: široké oplecká, gecele spod ktorých vyčnieval podolok, pred sebou mali šuchavu bielejš farby z domáceho plátna. Okrem krpcev pri žatvách ináč chodili aj bosí.

Ľ u d o v é z v y k y a p o v e r y

Pri narodení bývalo zvykom usporiadať hostinu, najmä ak išlo o narodenie chlapca. Pri krstoch sa spravidla podávali pampúšiky. Keď sa išlo na pýtačky, posielali sa koláče. V niektorých obciach daroval ženích neveste pár krásnych čižiem a perníkové srdce. Ženích zase dostal od nevesty vyšívajú košeľu. Medzi svadobné zvyky patrilo aj vítanie nevesty medom a podávanie svadobného koláča- radostníka. Veci nevesty sa prevážali do nového domu a ženích musel platiť „ výkupné“. Pri úmrtí bolo zvykom zastaviť hodiny, zakryť zrkadlá, chodiť bez pokrývky hlavy až do hodiny pohrebu, ktorý sa vždy končil karom.

Vysoká zručnosť ľudu Brezničky a okolia sa prejavovala v remeslách i domácej výrobe. Každý kus šatstva, obuvi, kuchynského riadu (črpáky,

maľovaný hlinený riad), náradia či nábytku od kolísky až po fujaru si vyrábali ľud sám a dosahoval pri tom vysokú umeleckú úroveň.

Priadky a páračky sa stali svojským druhom zábavy, sporej so spevom, rôznymi hrami a prekáračkami.

Veľkonočné oblievačky. Mládenci dievča v „spodnici“ odvliekli k studni, kde ho obľali pár vedrami vody, „žebe nezvedlo“. Potom nasledovalo pohostenie.

V predvianočnom čase bolo zvykom roznášanie oblátok po domoch, na Blažej (3. februára) zbieranie slaniny a na Gregora (12. marca) zbieranie vajčiek na prilepšenie platu učiteľa- kantora. Tieto pochôdzky boli spojené s vinšovačkami a plnili ich školské deti. Píše o nich rodák z Brezničky (MORHÁČ, M. 1906)

Počas fašiangov sa schádzala mládež a mladí manželia, ktorí spoločne chodili od domu do domu. Jedného mužského obviazali povbriesslom (slameným povrazom) až po hlavu. Dali naňho starú kabát alebo kabanicu, povešali mu na krk zvonce a na hlavu dali starý hrniec. Dudáš gajdoval a poviazaný tančil v kruhu. V každom dome dostali dar (slaninu, vajcia, peniaze) a z toho pripravili spoločnú hostinu. Pri gajdovaní a tanci spievali nasledovné piesne,

1. Páši sa mi páči kokavská príprava. Kalapčok široký, kopce do kolena.

2. Neďaleko Klenovec od Kokavy

Páči sa mi páči, šuhajček maľovaný

Páči sa mi páči, že má čierne oči.

3. Dudali- dudali, keď ma verbovali, ešte lepšie budú, keď ma vešať budú.

(Pamätaná kniha obce Breznička I. s. 8-9)

Dlhé roky v dedine pracoval tanečný krúžok a Spevácky krúžok z Brezničky (pozri foto). Vyše 100 ľudových piesní obsahuje súpis pod názvom „Kalinovským Iplom bystrá voda tečie“.

Dlho pretrvávalo aj stávanie májov, ktoré bolo znovu obnovené.

Igor Gombala spolu s priateľmi zo združenia Občania seba a MY Novohradskými novinami usporiadali Breznický majáles 1. mája 2009 v areáli tunajšieho futbalového ihriska, kde sa stretlo viac ako tisíc ľudí. Už deň predtým organizátori prešli na koči po dedine. Hrali na heligónke a pozývali všetkých, čo majú nohy, na premiérový Breznický majáles. Konali sa aj rôzne súťaže. Domáci zvíťazili v priateľskom futbalovom stretnutí s Veľkou Vsou aj v preťahom lanom.. Folklorne popoludnie spestrili: súbor Jánošík, cimbalová muzika Michalíka z Detvy a výrobca, hudobník i spevák v jednej osobe Tibor Kobliček. Zišlo sa tu aj šestnásť heligonkárov, ktorí boli neodmysliteľnou súčasťou piatkovej veselice. O hladné žalúdky sa postaral výborný guláš, klobásy a pivo Hlúčik ľudí postával aj pred stánkom s Novohradským trdelníkom. Simona Krasňanská s manželom ich ledva stihali piecť. Aj deti si prišli na svoje. Chodúle a kone. No nielen deti sa tešili, ale aj

tunajší školkári, pretože zisk z tejto akcie patril im. Organizátori im rozhodli kúpiť hračky. Pozri fotoreportáž z majálesu (SURÁKOVÁ, Z. 2009)

Z Dalších akcií obce uvedieme napr. Športový deň v rámci Medzinárodného dňa detí (MDD), Strašidlá či svetlonosi z tekvic, Mikuláš. Tradíciu majú aj adventné stretnutia v rímskokatolíckom kostole a i.

Zo zabudnutých ľudových j e d á l .Popri bežných ľudových jedlách v Brezničke a okolí boli aj miestne špeciality. Parovec- keď ešte nepoznali droždie a dedinské ženy piekli chlieb s kúskom cesta so zakvasenými otrubami. Z tohto kvasu podliateho vodou, ženy sformovali gule veľkosti päste,, ktoré potom po usušení rozmrvili a použili do chlebového cesta namiesto droždia. V nádobe ostala nakyslastá tekutina, kvasná voda. Tú gazdiná podľa potreby doliala čistou vodou, pridala niekoľko hrstí prosa (žltej kaše), prisolila a naložila na sporák. Po zovretí bol párovec hotový. Nálesník- t.j. lokša pripravená z cesta so zemiakmi ako na halušky, alebo točňu (babu), upečenú na kapustnom liste. Fučka- bola zemiaková kaša premiešaná s múkou. V súčasnosti Lýdia Lőrinciková z Brezničky sa zaoberá prípravou zaujímavých exponátov sladkostí. Peče torty a koláče rôznych tvarov(kostol, požiarne a osobné auto, gitara, futbalová lopta) a i. S manželom vlastní malý obchodík a tak pečenie strieda s podnikaním. (ŠVOŇAVSKÝ, J. 1998)

N á p o j . Na usadlostiach boli studne, z ktorej sa voda pre domácu potrebu a dobytok „ľahala“ vedrami pomocou valca- hriadeľa otáčaného „kvakou“ (kľukou), na ktorý sa navíjala reťaz so zaveseným vedrom.Na pitie sa často nosila „šľavica“ z Prievrany, Maštinca či Kalinova.V dedine sa pilo pivo, víno aj slivovica, rožovka.

H u d b a- okrem cirkevnej a školskej , ktorú nacvičovali učitelia- kantori, bola tu aj ľudová hudobná kultúra (spevy spojené s tancami). Nositeľmi hudby boli aj cigánske kapely. Od r. 1957 pri ZK ROH pracoval tanečno- spevácky súbor.V súčasnosti úspešný je spevácko- chrámový zbor Campana a detský zbor Capmanela. (pozri vpredu).

Ž i d i a- izraeliti:sa usadili v Brezničke v pol. 19. storočia Židovské náboženstvo (judaizmus)- základom je viera v boha Jahveho, ktorý stvoril a riadil svet, viera v príchod Mesiáša a posmrtný život. V r. 1875 bolo v Brezničke 7 židov. Najbližšiu modlitebňu mali v Poltári, ich matriky sa viedli od r. 1851 v Lučenci. Z rodových mien to boli hlavne:

Holokaust Židov v r. 1944-45 prežilo len niekoľko jedincov.

C i g á n i – R ó m o v i a

Spočiatku sa venovali hudbe, výrobe váľkov, kováčstvu a poľnohospodárskym prácam. Donedávna tu bola už len jedna rodina. Nataša Demeová (mala 10 detí, v súčasnosti žijú už len tri deti, manžel pracoval v sklárni v Katarínskej Hute, zomrel). S Natašou žil druh Emil Farkaš, spolu s deťmi žili

v polozrúcanom dome v jedinej miestnosti ktorá slúžila v r. 2006 ako kuchyňa, spáľňa i obývačka. (LEPIŠ, O. 2004)

Stručne zo spolkovej činnosti od r. 1945

Hasičstvo

Na tradíciách tzv. povinného hasičstva ešte z konca 19.storočia a Dobrovoľného hasičstva v Brezničke (od r. 1927, foto z r. 1936, tu sú mená 20 hasičov,1937 hasičské skladište).

Po oslobodení (1945) došlo k reorganizácii hasičstva aj v Brezničke (stanovy pod č. 244/1- III/3-46 v roku 1946) patriace do okresu Lučenec, v r. 1950-1960 do okresu Poltár.

Na valnom zhromaždení OV DHS v Poltári dňa 22.apríla 1951 bola ustanovená dobrovoľná organizácia ČSH pod názvom Okresný výbor Československého zväzu hasičstva v Poltári. Na valnom zhromaždení 27.apríla 1951 boli zvolení funkcionári: predsedom sa stal Ján Pánik riaditeľ školy v Brezničke.

15. septembra 1953 Povereníctvo vnútra DHS premenovalo na Miestne jednotky Československého zväzu hasičstva tak i ČSH Breznička, kde funkcionármi boli: predseda Murín Ján, podpredseda Gábor Ján, tajomník , Balkovský Martin, Morháč Ján, rok. ohlás. 1949. Zmena DHS na MJ ČSH v r. 1953 na jednotky ČZPO (Československého zväzu požiarnej ochrany). Breznička: predseda Balkovský Martin, podpredseda Lőrincík Ján, organizačný referent Gábor Vlado, referent výcviku Lőrincík Ján. Funkcionárom OV v Poltári z Brezničky bol Pavol Turcaj.

Po roku 1960 požiarníci z Brezničky boli zaradení do okresu Lučenec. členom pomocných orgánov OV v Lučenci v r. 1970-1978 z Brezničky bol Emil Mačuda.

Z knihy evidencie členov Dobrovoľného požiarneho zboru v Brezničke vedenej od r. 1971 sa dozvedáme mená požiarníkov aj z Brezničky: Banik Arpád (člen od r. 1967), Cerovský Dušan(1968), Čipčala Mikuláš (1971), Kretes Milan(1968), Beľa Martin (1968), Skypal Peter (1969), Skypal Milan (1969), Porubiak Ján (1969), Kretes Ján (1968), Morháč Pavel, Sirotiak Ján (1968), Prepelica Ivan (1968), Bahleda Ján (1971), Cerový Ján(1977), Budáč Martin (1968), Muška Ján, Kocian Ondrej(1972), Muška Ján (1972), Zavaternilk Ján (1972), Porubiak Jozef (1972), Budáč Ján (1972), Badinka Anton (1972), Morháč Ján st.(1972), Petrik Michal (1972), Morháč Ján najst., Hazucha

Miroslav(1972), Knechta Ján (1973), Šul'aj Ján (1972).

(Evidencia členov DPZ Breznička. Štátny archív Lučenec).

Od r. 1996 požiarníci z Brezničky boli začlenení do okresu Poltár. Snem DPO SR 30.11.2002 v Bratislave rozhodol o tom, že najnižší článok DPO SR zmenil svoj názov na Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) aj v Brezničke.

Súčasný stav DHZ v Brezničke:

Spoločenské organizácie

V obci pracovali aj spoločenské organizácie ako:

- Zväz pre spoluprácu s armádou (Zväzarm): organizátori

-Slovenský zväz protifašistických bojovníkov (SZPB): z funkcionárov

Petrík Michal, Šul'aj Peter, Oľga Géčová-Pisárová. Z členov: Anna Škrdlová rod. Rokosová, Emília Plavúchová, Milan Šul'aj, Helena Olšiaková-Stehlíková, Mária Prepelicová-Svoreňová, Jozef Klimák, Anna Rovalančíková-Sivoková, Kristína Mušková, Štefan Kovalančík, Jozef Knechta, Ing.Eva Frančoková.

Najstarším priamym účastníkom SNP je Pavel Frančok(n.10.7.1921 Mládzo).

- Československý zväz mládeže (ČSM): preds. Gábor Pavel, Vaculčiak Emil, Karlík Ján. Socialistický zväz mládeže (SZM): Šul'aj Jaroslav.

-DO KSS: preds. Zavaterník Juraj, Gábor Martin, Ing.Balkovský Ján, Klimák Jozef a i.

-Zväz Československo- sovietskeho priateľstva (ZČSSP): Pred. Kokavec Ján, Ing.Pavel Halgaš, Jucha Pavel a i.

-Slovenský zväz žien (SZŽ), spočiatku Výbor žien: Švantnerová Mária, Šimová Elena, Gajdáčová Elena, Kolpachová Anna, Gáborová Mária, Kokavcová Mária, Palková Elena, Prepelicová Elena. SZŽ :preds. Gáborová Elena, Staníková ...

-Poľovnícky zväz:

-Lesná spoločnosť: Morháč Ondrej

- Zväz zahradkárov: Kondáč Pavel

-Združenie Občania sebe:org. Igor Gombala

-Československý červený kríž (ČsČK): Husáriková Magda, Vančová Sabína, Gáľlová Emília, Parditka Július, Morháč Juraj, Lauko Daniel a i.
Od r. 1993 Slovenský červený kríž (SČK):

-Slovenský zväz zdravotne postihnutých:

-Chrámový zbor Campana , vedúca Oľga Jackuliaková- Budinská, počet členiek Zbor úspešne reprezentuje obec aj v zahraničí.
Už 6.ročník regionálne prehliadky speváckych zborov sa uskutočnil 8.decembra 2012. Zčlenov uvádzame:

Detský zbor Campanela vedie Terézia Kelementová, s počtom členov.

Telovýchovná a športová činnosť po roku 1945

Na tradície Hasičského športového klubu z r. 1934, nadviazal po oslobodení 29.5.1945 Športový klub (ŠK) Breznička, ktorý mal futbalový oddiel s počtom členov 38, súťažil v II. triede. ŠK Breznička 20.9.1945 organizoval futbalový turnaj, víťazom sa stal ŠK Vidiná.

V súťažnom roku 1946 - 47 ŠK účinkoval v II. triede v skupine Rimavsko-Ipeľský okrsk, kde hrali ŠK Breznička, ŠK Málinec, ŠK Poltár.

V roku 1948 existovala Majstrovská súťaž II. triedy SŽ SFS „Lučenská oblasť“: kde hrali futbalové kluby: Partizán Lučenec, Divín, Halič, DHS (hasiči) Lučenec, Málinec, Slovan Tomášovce, Bušince a Breznička!

V roku 1948 došlo k zmene názvu ŠK na Sokol Breznička. Takéto Sokolské telovýchovné jednoty boli napr. v Cinobani, Kalinove, Brezničke a i. Futbalisti plnili aj Tyršov odznak zdatnosti (TOZ).

Do nového okresu Poltár dňom 1. júla 1950 z okresu Lučenec boli vyčlenené: Sokol Breznička, Kalinovo, Cinobaňa, Hradište a Málinec.

V roku 1953 v jarnom kole 1. Tatran Poltár II, 2. Baník Kalinovo, 3. Tatran Breznička. Predsedom TJ bol Macko, trénerom futbalistov Zoltán Molnár, po ňom Tibor Hoffmann.

17. marca 1955 začali v Brezničke s úpravou futbalového ihriska. Brigádníci v počte okolo 20 pod vedením Jána Gábor a turíčov robili úpravy na ploche 800 m² (zvážanie, odvodnenie). TJ Tatran Breznička teda rozširovala svoje ihrisko. V roku 1957 odohrali 39 futbalových zápasov (22 majstrovských, 15 priateľských a 2 pohárové).

V roku 1960 TJ Breznička bola preradená do okresu Lučenec.

V roku 1963 TJ Breznička mala do 100 členov, medzi nimi aj 10 držiteľov odznaku BBPOV (Buď pripravený k práci a obrane vlasti).

V súťažnom roku 1963-64 futbalisti súťažili v Okresnej súťaži III. triedy skupiny „B“, kde hralo 9 družstiev. Víťazom sa stal Tatran Breznička. Z futbalistov vynikli: Farkaš, Machava, Géč, Morháč I., II., III., Tóčík, P. Melicher, Tóth?....

Na okresnej konferencii ČSZTV v Lučenci v r. 1966 bol Ondrej Gábor vyznamenaný „Za zásluhy o rozvoj telesnej výchovy v okrese Lučenec“

V súťažnom r. 1966-67 v Okresnej súťaži dorastu vo futbale III. triedy skupiny „B“ víťazom sa stal Tatran Breznička. Čo svedčí o cieľavedomej práci, aby mužstvo dospelých mohlo byť dopĺňované dorastom.

V roku 1971 pri výmene členských preukazov ČSTV najlepšie výsledky dosiahli v TJ Tatran Breznička, Sokol České Brezovo a Slovan Vidiná.

V r. 1975 „Putovnú štandardu OV ČSZTV“ získali: Družstevník Podrečany 8 000 Kčs, Tatran Breznička 5 000 Kčs, Družba Lupoč - Praha 3 000 Kčs.

V r. 1976 došlo k zníženiu členov ČSZTV, preto na výzvu športovcov z Kalinova, aby organizovanosť z dedín presiahla 10 % z obyvateľstva. Štvrté miesto v okrese získal Tatran Breznička 16,4%.

Medzi funkcionárov športu v Brezničke v tomto období patrili Ivan Prepelica, z hráčov vynikali: M. Jánošík, P. Hudec, M. Zavaterník a i.

V roku 1981 Futbalisti dorastenci hrali v II. triede na 12. mieste, Muži II. trieda 10. miesto súťažili s mužstvami: Kokava, Mučín, Divín, Lučenec B, Málinec,

Lovinobaňa, Trebeľovce, Šurice, Utekáč, Ružiná, Čamovce, Lupoč-Praha, Podrečany.

Z príležitosti 90. výročia organizovaného futbalu v našom kraji OFZ v Lučenci zorganizoval turnaj bývalých futbalistov- veteránov za účasti: Tatran Breznička, SZ Cinobaňa, Jednota Málinec, Slovan Divín, Družstevník Podrečany, Magnezit Lovinobaňa, Baník Ružiná a Družstevník Uhorské. Víťazom turnaja sa stal Tatran Breznička. FO ako veteráni v r. 1991 reprezentovali: M.Jánošík, P.Hudec, P.Melo, M.Zavaterník, M.Petrik, P.Šuľaj, P.Melicher, O.Stašák, J.Staník, Ľ.Géč, J.Karlik, J.Segeč, M.Merčiak, M.Šuľaj, J.Kubečka a J.Krnáč. (pozri foto) Mužstvo získalo krásny krištáľový putovný pohár.

V súťažnom roku 1992 Breznička hrala v II. triede s týmito mužstvami: 1.FC Lučenec (19 bodov), 2.Utekáč (19), 3.Divín (18), 4.Tomášovce (18), 5.Kokava (17), 6.Fil'akovo B (15), 7.Rátka (13), 8.Látky (12), 9.Uhorské (12), 10.Málinec (11), 11.Čakanovce (8), 12.Breznička (7), 12.České Brezovo (7), 14.Halič (6 bodov).

V tomto období v Rade OFZ v Lučenci za Tatran Breznička pracoval Géč Vladimír (ktorý bol aj sekretárom VV O FZ v Lučenci). Predsedom FO Tatran Breznička bol Ivan Prepelica.(DRENKO,J. 2002)

V súťažnom roku 2000/2001 futbalisti mladší žiaci hrali v 1.triede. Pre ilustráciu uvedieme poradie: 1.R.Sobota „B“ 18 bodov, 2.Poltár 10, 3.Lučenec „B“ 9, 4. B r e z n i č k a 7, 5. Mýtna 7, 6. Radzovce/Čakanovce ?6, 7. Zlatno 1 bod I. trieda dospelí: 1.Cinobaňa 32 b., 2. B r e z n i č k a 30, 3. Panické Dravce 23 bodov, 4.Lovinobaňa, 5.Podrečany, 6.Zlatno, 7.Vidiná, 8.Hrnčiarske Zalužany, 9.Ratka, 10.Uhorské, 11.Utekáč, 12.Sušany, 13.Hrnčiarska Ves, 14.Halič. Trénerom futbalistov mužov bol Melicher, žiakov Plaucha.

Súčasný stav športovania v Brezničke.

Futbal V súťažnom roku 2011/12 FK Breznička súťažil v I. triede dospelých spolu s mužstvami: Radzovce, Buzitka, Santrio, Cinobaňa, Mýtna, Vidiná, Halič, Hrnčiarske Zalužany, Podrečany, Kokava, Rapovce, Boľkovce, Panické Dravce a v tabuľke na 14. mieste Breznička 26 2 2 22 15:87 a vypadla z I. triedy- zostúpila do II. triedy. Podobne aj v súťaži slušnosti FK Breznička skončila na 14. mieste s 2078 bodmi.

Futbalisti žiaci 2011/12 súťažili v II. triede, skrátene ihrisko skupina A.: 1.Uhorské 55 bodov, 2.St.Halič 40, 3.Boľkovce 40, 4. B r e z n i č k a 21 bodov, 5.Utekáč 21, 6.Podkriváň 9 bodov.

Telovýchovná jednota Tatran Breznička. Prezident: Igor Melicher, súčasne aj tréner Euro B, manažér Ing.Pavel Halgaš štát. zástupca, vedúci družstva Jaroslav Šuľaj. Futbalové súťaže riadi Oblastný futbalový zväz v Lučenci.

V súťažnom roku 2012/13 Tatran Breznička ml. žiaci (skrátene ihrisko) účastníci: 1.Santrio Láza, 2.STFC Veľká nad Ipľom, 3.volný los, 4.Gemer Šíd,

6.Slovan Divín „B“, 6. Tatran B r e z n i č k a, 7. TJ Spartak Mučín, 8. OŠK Bikupice, 9. TJ FK Stará Halič, 10. OŠK Boľkovce, 11. I.FK Buzitka, 12.ŠK L+M AQUA Rapovce. Družstvo Tatran Breznička: Jozef Pockľan, Samuel Miadok, Samuel Adamovič, David Kollár, Juraj Lörinčík, Adam Muráni, Milan Sabó, Ľuboš Hoffman, David Kupka, Michal Majchút, Barbora Pechová, Simona Folková.

V súťažnom roku 2012/13 ŠK Breznička súťažia v II. triede dospelí s mužstvami: 1.Iskra Utekáč, 2.Fil'akovské Kováče, 3. STFC Veľká nad Ipľom, 4.Slovan Podkriváň, 5.FTC Fil'akovo „B“, 6.I.ŠK Lovinobaňa, 7.SC Čakanovce, 8. TJ FJK Stará Halič, 9.Gemer Šíd, 10. Tatran B r e z n i č k a.

Zostava Tatran Breznička: Adamovič Rastislav (1981), Babic Peter, Babic Matúš (1993), Balog Arnold , Banga Ján ,Banga Jozef (1984), Cerovský Tomáš, Hazucha Roman (1982), Janíček Filip ,Lašák Patrik(1991), Lörinčík Ľubomír kapitán mužstva, Melicher Igor (1967), Melicher Igor (1993), Mizera Miroslav ,Pagáč Peter(1967), Obročnik Pavel, Psoťka Pavel(1982), Pribilinec Michal, Stieranka Ján, Teplan Milan, Tisoň Miroslav, Vaculčíak Jozef (1989), Valentíny Lukáš, Vilhan Pavol, Šnúrik Kret Tomčík Kurčík a i.

Najčastejšie rozhodcami boli: Danyi, Vrábel', P.Kelemen, Bozó, Budáč st.,Švidrianik a i.

Atletika

ZO SZM (neskôr Atletický oddiel Tatran Breznička) od roku 1981 poriada B e h v d' a k y v Brezničke. Pretekári na I. ročníku mohli zmerať sily na ťažkej kopcovitej trati cezpoľného behu. Všetky víťazstvá si odniesli domáci pretekári. Ženy 1600 m: 1.E.Vaculčíaková 6:31,8. Muži miliari: 1.Ján Pagáč 18.12,0 (bývalý člen ASVŠ B. Bystrica). Muži vytrvalci 10 280 m: 1.Dušan Šul'aj (Breznička 39:25,0). (SAMAŠ, J. 1981)

Na III. ročníku Behu vďaka v Brezničke 15.10.1983 sa zúčastnili aj reprezentanti ČSSR z ASVŠ Dukla Banská Bystrica a Slávie PF B. Bystrica. Súťažilo sa už v 9 kategóriách, na štarte boli 215 pretekárov! Muži miliari: 1.Milan Behúň ASVŠ Dukla B.B., 3. Ján Pagáč SZM Breznička. Ženy: 1.Ľudmila Melicherová (neskoršia olympionička). Muži vytrvalci: 1.Atila Barus ASVŠ B.B., 3. Dušan Šul'aj SZ Lučenec. Tieto preteky sa konali posledne v roku 1989.

Atletický oddiel TJ Tatran Breznička vznikol v roku
Zakladateľmi boli:

Štafetový maratón v Brezničke. Mladý atletický oddiel TJ Tatran Breznička a M ZO SZM Breznička v novembri 1985 usporiadali preteky na škvárovom ovale novoovotvoreného štadióna v Brezničke. Štafety sa zúčastnili (uvádzame mená, roč. nar. a čas na 1 000 m): P.Pagáč (1958, 3:05,9), Z.Filípiak (1974, 4:00,0), S.Filípiak (1971, 3.44,3), P.Urbáčok (1972, 3:41,0), J.Kudlák (1971, 3:44,2), P.Melicher (1973, 3:59,0), V.Podstavek(1972, 3:27,4),J.Michálek(1971,

3:49,0)S.Kušpal (1974, 4:01,7), E.Melicherová (1962, 4:28,0), M.Skýpalová (1967, 4:43,8), I.Mokošová (1968, 4:55,3), M.Bartošová (1968, 4:38,3), K.Bartoš(1971, 4:22,0), S.Nociar(1970, 3:37,6), J.Palko (1969,3:48,0), M.Váňa (1970, 4:06,8), D.Géč(1968, 3:23,3), P.Kurčík (1972, 3:58,2), A.Cerovská (1971,4:27,2), M.Miko(1969, 3:50,0), B.Knechta(1965, 3:49,4), J.Nedbal(1962, 3:53,0), M.Kamenský(1967, 3:38,2), P.Pagáč (1967,2.54,0), M.Marcík (1948, 3:38,1),J.Gábor(1957, 3:25,0), M.Palková(1973, 6:05,2), S.Petriková(1975, 6:05,2), J.Polák(1969, 3:32,6), J.Tršková(1977, 5:03,2), V.Tršková(1973, 4:42,0), S.Kvanda(1958, 3:51,0), M.Nedbal(1963, 3:42,0), J.Pagáč(1960, 2:55,0), E.Vaculčiaková(1965, 3:57,0), A.Vaculčiaková(1967, 3:57,0), V.Melo(1957, 3:30,0), I.Gombala(1968, 3:21,0). D.Gábor(1962, 3:24,6), I.Melicher(1967,3:04,5), D.Šuľaj(1957, 3:09,0), J.Svoreň (1970, 3:38,5)?

Celkove dosiahnutý čas štafety bol 2 hodiny 46 minút 6,5 sekundy. Priemerný čas jedného účastníka bol 3:57,3. Priemerný vek účastníkov štafety 17,8 roka. (NEDBAL, J. 1985). V roku 1989 na Behu vďaka sa zúčastnilo 132 športovcov.

Z atlétov Brezničky vynikli:

Pagáč (n.) člen AVO Banská Bystrica, neskôr i LAFC Lučenec, vynikajúci miliar.

Šuľaj Dušan () atlét vytrvalec, pretekal za LAFC Lučenec i tatraň Breznička. Účastník aj maratónskych behov. Dosiahol na trati 42 195 m čas pod 2 hod. 30 minút!

Vaculčiaková E (), bežkyňa, vytrvalkyňa

Stolný tenis

Najprv sa hral rekreačnou formou.

Od roku 1991 Breznička hrala v I.triede s družstvami: Lučenec A, Poltár, Lupoč, Boľkovce A, Biskupice, Veľká nad Ipľom, Lučenec B, Breznička, Cinobaňa, Boľkovce B, Novoker, Veľká nad Ipľom, Šíd. 12.októbra 1991 sa zúčastnili aj MO jednotlivcov v stolnom tenise v Lučenci-Opatovej.

Z hráčov : Pál, Balog, Samoš, Vladimír Klimák, Ján Úradník, Petrik, Halgaš a i.

V roku 2000 Stolný tenis VI. liga súťažili: 1.Revúca, 2.Gemerské Dechtáre, 3.DSTK Rimavská Sobota, 4.Málinec, 5. B r e z n i č k a, 6.Veľký Blh, 7.Tisovec B, 8.Hrachovo. Reprezentovali Vladimír Klimák, Ján Úradník, Adrián Gazík, Ing. Pavel Halgaš a i.

V súčasnosti....

Triatlon

Vynikol Pavol Gábor(rodák z Brezničky). Zimný triatlom (beh, beh na lyžiach, cyklistika). V Slovenskom pohári r. 2007 obsadil 3. miesto. Patrila medzi slovenskú elitu.

Turistika

Pohyb a pobyt v prírode spojený s kultúrno- poznávacou činnosťou. Turisti z Brezničky sa zúčastňujú akcií Slovenského zväzu turistov. Sú to rôzne výstupy napr. na Striebornú a do okolitých kopcov. Ide o pešiu, cyklistickú i zimnú turistiku na lyžiach. (v priestoroch Látky, Kokava nad Rimavicou, Utekáč a i.)

Bližšie údaje o telesnej kultúre- športu Brezničky budú v osobitnej monografii.

Literatúra k III. kapitole Z Kultúry Brezničky

ABELOVSKY, M. (2012): Predstavujeme mestá a obce Novohradu. Breznička.

In. REKUS, roč. 22. č.12, Lučenec, s. 1-4.

ADAMOVIČ, Š.(1940): Dejiny novohradského seniorátu. (Rig. práca,rkp.)

ALBERTY, J. a kol.(1989): Regionálna vlastivedná monografia Novohradu.

Dejiny 2/1. Osveta, Lučenec.s.138, 426-430.

Authenticae conscriptiones... ministr.Neogradiensium aug. conf,addictorum ludirectorum in matribus...(rkp. písaný slovensky) NML Šalgótarján.

BELČANY, (1958): Dejiny breznickej farnosti (rkp. Breznička-Rožňava)

DRENKO, J.(2002): Z histórie futbalu v Lučenci. LAFC Lučenec, s. 67 a i.

DRENKO, J.(2005): Kostoly novohradského seniorátu. Lučenec,s.20.

DRENKO, J.(2012): Mládzovo monografia obce. NOS Lučenec.

DRENKO, J.-SLAWEK, Z.-MORAVČÍKOVÁ, M.: (2003): Katolícke patrocínia Novohradu. Stará Halič. s. 104-109.

DRENKO, J. a kol.(2004): Kostoly novohradského dekanátu. Stará Halič.s.15-17

DRENKO, J.(2007): Zvony Novohradu. Lučenec. s.16.

DRENKO, J.(2011): Ženy Novohradu., Lučenec,s.12,32, obr. tit. strana-kroje.

DRENKO, J.-KEPEŇA, J.:(2003): Požiarna ochrana v Novohrade. Lučenec.

Gábor, Pavel (triatlonista) miesto 3-Breznička. In. Novohradské noviny (No No), roč. 18, č.11 (19.03.2007), s.38, 7 foto.

GYÖRFY, Gy.(1998): Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV. AK Budapest, s.231.

JÁNOŠ, P.(1988): Kalinovo. 2.vyd. Kalinovo.

- JÓNA, E. (2009): Novohradské nárečie. Bratislava, s.94 - 96.
- Kol.(1967): Súpis pamiatok na Slovensku I. Bratislava, s.216.
- Kanonické vizitácie Breznička - Kalinovo: 1674 Canonica visitatio Liber I. Biskupský archív v Rožňave. 1688- Egyetemi könyvtár (rkp. oddelenie Univerzitetnej knižnice) Budapest. Fond Collectio Hevenesiana Tomus LX.
- Kroniky Materskej školy v Brezničke vedené od škol. r. 1963/64.
- Kol.(2002): Mesto Poltár Regionálna monografia. MsÚ Poltár
- Kol.(1984): Pedagogická encyklopédia Slovenska I. Bratislava, s.715-716.
- Kol.(1990):Slovenský biografický slovník IV.zv. Martin, s.220.
- Kol.(2001): Evanjelická encyklopédia Slovenska. Bratislava, s.155-56, 231, 243-44.
- Kol.(2002): Nógrád megye evangélikus lelkészek és tanítók díjlevelei (1784- 1804). Salgótarján, s.71-77.
- LEPIŠ,O (2004).: Päťčlenná rodina- chudoba Breznička. In. NoNo, roč.15, č.12 (22.3.2004) s.3
- mb.: Oslávil sto rokov (Pavel Melo z Brezničky). In. No No, roč.17, č.24 (19.06.2006) s.5.
- MIHÁLY,F. (1995, 2001): Osobnosti Novohradu. Lučenec. Kto je kto v Novohrade. Praha.
- MICHALIČKA, V.(2010): Topografia dejín školstva na Slovensku od počiatkov do roku 1918- žilinský a banskobystrický kraj. Bratislava, s.241.
- MORHÁČ, M.(1906): Blažej a Gregora Školské zvyky v Ipeľskej Breznici v Hornom Novohrade. In. Časopis MSS, 9, č.1, s.1-5.
- NEDBAL, J.(1985): Štafetový maratón v Brezničke. In. Ipeľ, 8, 19.11.1985,s.4.
- OBECNÁ KRONIKA Breznička II. Uložená na OÚ v Brezničke.
- OKOLICSÁNYI, J.(2009): A Nógrád Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház- megye monográfiája. Budapest, s.145-47.
- PACSERI, K.(1900): Nógrádmegye népoktatás ügyének története. Balassa- Gyarmat, s.88-89.
- SHVOY, M.(2006): Nógrád megye leírása. Salgótarján. s.244-45, 381.
- SURÁKOVÁ, Z.(2009): Majáles sa vydaril... In. Novohradské noviny, Lučenec (11.05.2009), s.6, foto 5.
- ŠKOLSKÁ KRONIKA vedená od 28.marca 1929, novšia ved. od škol. r.1996/97.
- ŠVOŇAVSKÝ,J.(1998): Maškrty od výmyslu sveta- cukrárstvo Lörinčíková Lýdia, Breznička. In. No No, roč.9, č.48,s.3.
- TÓTH, K.(2004): A Nagy-Nógrádi fűesperesség 17.századi katolikus egyház- látogatási jegyzőkönyvei. Szécsény, s.54-55, 102-104.
- Archívne dokumenty :Inventár fondu Miestny národný výbor v Brezničke

MNV-B 1955-1960, 1961- 1990. MV SR Štátny archív B. Bystrica, pobočka Lučenec. Archív Obecného úradu a Rím. kat. farského úradu Breznička. Archív Oblastného futbalového zväzu v Lučenci.

Z á v e r o m

Skromnou publikáciou sme priblížili prírodu, históriu i kultúru Brezničky a blízkeho okolia. Podrobnejšie spracovanie niektorých oblastí (kultúrno-osvetová , požiarnická, školská, verejno- prospešná, spolková, telovýchovno-športová činnosť) by si vyžadovalo hlbšiu analýzu a dostupnosť písomných správ, najmä však viac času na ich spracovanie. Veríme, že publikácia v tomto rozsahu splní svoj účel a ďalším autorom bude dobrou pomôckou pri písaní dejín obce Breznička.

Ak ste sa dočítali až na toto miesto, tak Vám ďakujeme. Ak ste spokojný povedzte to iným. Ak nie povedzte to nám, aby sme mohli odstrániť nedostatky, doplniť údaje, ktoré ste objavili. Vopred ďakujeme.

Na záver dovoľujeme si poďakovať lektorom a recenzentom za cenné rady. Pracovníkom archívov , knižníc (v Bratislave, Banskej Bystrici, Lučenci, Rožňave, Poltári, Budapešti, Šalgótarjáne) za poskytnutie archívnych dokumentov a občanom Brezničky za informácií a požičanie písomností a fotodokumentov.

Menovite: Milan Šuľaj starostosta obce Breznička,
Ing. Ján Morháč, Jaroslav Šuľaj, Igor Melicher, Ing.Pavel Halgaš,
Oľga Géčová- Pisárová, Jana Nedbalová, Iveta Pauerová, Mgr. Andrea Plauchová, Marcela Staníková

Sponzorom:

Srdečné poďakovanie patrí aj všetkým, ktorí podporili vydanie tejto publikácie:
Obecný úrad Breznička,
Obvodný úrad Poltár,

Novohradské osvetové centrum Lučenec

Názov: BREZNIČKA monografia obce
Autor: PhDr. Jozef Drenko
Lektorovali: PhDr. Juraj Mídelka,
Redakčná rada: Milan Šuľaj,

Vydal: Obecný úrad Breznička v r. 2013
Tlač:
Práca neprešla jazykovou úpravou.

ISBN:
EAN: